

پژوهشکده شورای نگهبان

مشروح مذاکرات شورای نگهبان

عنوان

جلسه مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۷۰۰۴۵

تاریخ: ۱۳۹۷/۹/۱۹

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

مشروح مذاکرات شورای نگهبان

جلسه ۱۳۹۳/۷/۳۰

ویراستار و مستندساز:

عمار امیری، علی زمانیان جهرمی، حمیدرضا صادقیان،

محمد رضا اصغری، سید احمد حسینی پور اردکانی،

محمد حسن باقری، حمید افکار

بازبین:

سید احمد حسینی پور اردکانی، علی تقی نژاد، محمد مهاجری،

مهدی رجائی

ناظر علمی:

کاظم گوهری اصفهانی

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۷۰۰۴۵

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷/۹/۱۹

پژوهشکده شورای نگهبان

جلسه مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان

فهرست مطالب

۲	.....مقدمه
	طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور
۳	.....(اعاده شده از شورای نگهبان)
۱۴	.....لایحه نحوه اجرای محکومیت های مالی
۱۴	.....(اعاده شده از شورای نگهبان)
	طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور
۲۲	.....(اعاده شده از شورای نگهبان)
	طرح اصلاح ماده (۵) قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی
۵۷	.....(اعاده شده از شورای نگهبان)
	اساسنامه شرکت سرمایه گذاری و توسعه قشم (اعاده شده از
۶۶	.....شورای نگهبان)
	اصلاح اساسنامه شرکت صید صنعتی منطقه آزاد چابهار (اعاده شده از
۶۹	.....شورای نگهبان)
۷۷	.....اساسنامه صندوق ملی محیط زیست
	طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی
۸۲	.....(اعاده شده از شورای نگهبان)
	طرح استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقاء سطح مناطق
۹۳	.....کمتر توسعه یافته

مقدمه

بر اساس اصل (۹۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، کلیه مصوبات مجلس شورای اسلامی از نظر انطباق با موازین اسلام و قانون اساسی به وسیله شورای نگهبان مورد بررسی قرار می‌گیرد و در صورت مغایرت برای تجدیدنظر به مجلس بازگردانده می‌شود. همچنین به موجب اصل (۸۵) قانون اساسی، مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب اساسنامه‌ی سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت را به کمیسیون‌های ذی‌ربط مجلس یا هیئت وزیران واگذار کند که در این صورت، این اساسنامه‌ها نیز باید به لحاظ عدم مغایرت با شرع و قانون اساسی به تأیید شورای نگهبان برسند. علاوه بر این، به موجب اصل (۴) قانون اساسی، کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است. تفسیر قانون اساسی نیز به موجب اصل (۹۸) قانون اساسی، بر عهده شورای نگهبان قرار گرفته است.

در راستای اجرای این اصول، کلیه مصوبات مجلس، اساسنامه‌ی سازمان‌ها و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت و استفساریه‌های مربوط به اصول قانون اساسی در جلسات شورای نگهبان مورد بررسی فقهی و حقوقی قرار گرفته و سرانجام در قالب نظریه شورای نگهبان به مراجع مربوطه اعلام می‌شود. بدین‌سان، مشروح مذاکرات جلسات شورای نگهبان به جهت محتوای علمی قابل استفاده‌ی آن برای آحاد علاقه‌مندان به این مباحث، به ویژه پژوهشگران و صاحب‌نظران حوزوی و دانشگاهی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

با عنایت به تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی مبنی بر ضرورت انتشار مشروح مذاکرات شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان به‌عنوان یکی از شرح وظایف خویش آماده‌سازی متون مذاکرات جلسات شورای نگهبان برای انتشار عمومی را در دستور کار دارد. این مهم، در چند مرحله به شرح زیر انجام می‌پذیرد: پس از پیاده‌سازی فایل‌های صوتی جلسات شورای نگهبان، این متون در اختیار کارشناسان گروه قرار می‌گیرد تا از لحاظ فنی و ادبی ویرایش شده و در صورت لزوم، اظهارات اعضای شورا مستندسازی شود. سپس متون ویرایش و مستندسازی شده از لحاظ صحت، اتقان و انطباق با محتوای متون اولیه و همچنین از جهت ویرایشی، مورد بازبینی قرار می‌گیرد. در نهایت، متون بازبینی شده بار دیگر از جهات مذکور توسط ناظران علمی پروژه، به طور دقیق، از جهت شکلی و محتوایی بررسی می‌شود و سپس منتشر می‌گردد.

پژوهشکده شورای نگهبان امیدوار است با تولید و عرضه‌ی این مجموعه، علاوه بر حرکت در جهت تحقق بخشی از منویات مقام معظم رهبری، خواسته‌ی جامعه‌ی علمی کشور و همچنین مراکز سیاست‌گذاری، تقنینی و اجرایی کشور را پاسخ گفته باشد. مسلماً انتشار و عرضه‌ی چنین آثاری می‌تواند ثمره‌ی بیش از سی سال مجاهدت و تلاش شورای نگهبان در پاسداری از شرع و قانون اساسی را در اختیار کلیه علاقه‌مندان، به ویژه محافل علمی و پژوهشی، اعم از دانشگاهی و حوزوی قرار دهد و به غنی‌تر شدن هر چه بیشتر مباحث فقهی و حقوقی در کشور کمک کند.

طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور (اعاده شده از شورای نگهبان)

منشی جلسه - دستور بعدی، «طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور (اعاده شده از شورای نگهبان)»^۱ است. در خصوص این طرح، دفعه‌ی قبل، یک تذکر و ایراد داشتیم. [تذکر مندرج در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ شورای نگهبان]: «تذکر: در بند (هـ) الحاقی به ماده (۲) موضوع بند (۷) ماده (۲)،^۲ از آنجا که عنوان این هیئت‌ها «هیئت‌های رسیدگی به تخلفات

۱. «طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور» که ابتدا با عنوان «طرح دائمی شدن قانون اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۸۷» توسط عده‌ای از نمایندگان به مجلس تقدیم شده بود، سرانجام در تاریخ ۱۳۹۳/۲/۱۷ با تغییر عنوان و اصلاحاتی در متن، به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این مصوبه، مطابق با روند قانونی پیش‌بینی شده در اصل (۹۴) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۳۲/۱۰۵۵۴ مورخ ۱۳۹۳/۲/۲۲ به شورای نگهبان ارسال شد. این مصوبه در مجموع در سه مرحله بین شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی رفت و برگشت داشته است. شورای نگهبان این مصوبه را در مرحله‌ی اول رسیدگی در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۲/۳۱ و در مرحله‌ی دوم در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۵ بررسی کرد و نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی را طی نامه‌های شماره ۹۳/۱۰۲/۱۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵ و ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. در نهایت، با اصلاحات مورخ ۱۳۹۳/۷/۱۵ مجلس، این مصوبه در مرحله‌ی سوم رسیدگی در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان بررسی شد و نظر شورا مبنی بر عدم مغایرت آن با موازین شرع و قانون اساسی طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۲۱ مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ به مجلس شورای اسلامی اعلام شد.

۲. بند (هـ) الحاقی به ماده (۲)، موضوع بند (۷) ماده (۲) طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۹۳/۴/۲۹ مجلس شورای اسلامی: «۷- متن زیر به عنوان بند (هـ) و تبصره آن اضافه می‌شود:

هـ- در مواردی که گزارش بازرسی متضمن اعلام تخلف اداری مدیران کل ادارات و مقامات بالاتر تا سطح وزرا و همتراز آنان است که مشمول قانون رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان هستند، سازمان گزارش را برای رسیدگی به هیئت تخلفات اداری نهاد ریاست جمهوری ارسال و تا حصول نتیجه پیگیری می‌کند. در خصوص پرونده‌های مطروحه در رابطه با مقامات فوق، هیئت رسیدگی بدوی و تجدیدنظر مزبور با عضویت یک نفر از قضات منصوب رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌شود و خارج از نوبت طبق قانون رسیدگی به تخلفات اداری به موضوع رسیدگی می‌کند. رئیس هیئت موظف است ضمن نظارت بر ثبت پرونده و تعیین اوقات رسیدگی، مراتب را به عضو قاضی و نماینده سازمان جهت حضور اعلام نماید.»

اداری» است، نه «هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان» نیازمند اصلاح عبارتی است.» این اصلاح در مصوبه‌ی فعلی انجام شده است.^۱

آقای یزدی - بله، کلمه‌ی «کارمندان» حذف شده است.

آقای شبزنده‌دار - هنوز هم ایراد ما باقی است. اشکال قبلی شورا همچنان باقی است.

آقای هاشمی شاهرودی - الآن این اصلاحیه چه اشکالی دارد؟ الآن که مجلس دوباره این مصوبه را اصلاح کرده است، اشکالش چیست؟

آقای عزیزاده - ایرادی که آقایان اعضای مجمع مشورتی فقهی می‌فرمایند،^۲ مربوط به مصوبه‌ی قبلی مجلس است؛ مربوط به این مصوبه نیست. ما در دفعه‌ی قبل [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹]، به موضوع مربوط به عضویت قضات در هیئت رسیدگی به تخلفات اداری، دیگر ایرادی نگرفتیم؛ یعنی این ایراد در دفعه‌ی قبل رأی نیارورد. ایراد آقایان در مجمع قم، مربوط به مصوبه‌ی قبلی است؛ حالا ما در نظر مرحله‌ی قبلی‌مان چنین ایرادی نگرفته‌ایم.^۳

منشی جلسه - تنها ایراد ما [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹] به مصوبه‌ی سابق هم این بوده است: «علی‌رغم اصلاح به عمل آمده در تبصره الحاقی

۱. اصلاحیه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۱۵ مجلس شورای اسلامی در خصوص بند (ه) موضوع بند (و) ماده (۲) طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور: «در سطر سوم بند (ه) موضوع بند (و) ماده (۲)، کلمه «کارمندان» بعد از عبارت «تخلفات اداری» حذف می‌شود.»

۲. «در سطر سوم بند (ه) موضوع بند (و) ماده (۲) ...

بررسی: با اصلاح به عمل آمده، ایراد شورای محترم نگهبان مبنی بر مخالفت با اصل (۵۷) و (۶۰) قانون اساسی همچنان به قوت خود باقی است. مضافاً این که در فراز اول بند (و) یعنی عبارت «با عضویت یک نفر از قضات منصوب رئیس قوه قضائیه» نیز ایراد مخالفت با اصل (۵۷) و (۶۰) قانون اساسی وجود دارد که باید اصلاح گردد.» نظر کارشناسی مجمع مشورتی فقهی شورای نگهبان، شماره ۹۳/ف/۱۹۸ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۸، قابل دسترسی در نشانی زیر: yoon.ir/0phUt

۳. گفتنی است شورای نگهبان در مرحله‌ی اول بررسی این مصوبه، به بند (و) ماده (۲)، ایرادی بدین شرح گرفته بود که در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵ منعکس شد: «۴- در بند (ه) الحاقی به ماده (۲) موضوع بند (و) ماده (۲)، عضویت یک نفر قاضی منصوب رئیس قوه قضائیه، با توجه به ماهیت غیرقضایی کار این هیئت، مغایر اصول (۵۷) و (۶۰) قانون اساسی شناخته شد.»، لیکن شورای نگهبان در مرحله‌ی دوم بررسی این مصوبه، بند (و) ماده (۲) اصلاحی را واجد ایراد پیش‌گفته تشخیص نداد.

به ماده (۱۰) موضوع ماده (۸)،^۱ ایراد قبلی این شورا در خصوص فراز اخیر بند (۷)^۲ رفع نشده و کماکان به قوت خود باقی است.» مجلس این ایراد ما را به این ترتیب اصلاح کرده است: «در تبصره ماده (۱۰) موضوع ماده (۸)، بعد از عبارت «سوء جریان امور باشد و»، عبارت «عدم اجرای آنها موجب انجام عمل غیرقانونی شود و» اضافه و عبارت «بدون عذر موجه» حذف می‌شود.»

آقای رهپیک - مجلس [در تبصره‌ی الحاقی به ماده (۱۰) قانون] گفته بود که اگر سازمان بازرسی پیشنهادی بکند و مدیر مربوطه بدون عذر موجه از انجام آن استنکاف کند، مجازات می‌شود. ما به این تبصره ایراد گرفتیم و گفتیم که اگر مدیر یا مسئول مربوطه، تخلف کرد یا کاری غیرقانونی انجام داد، باید مجازات شود [و در غیر این صورت، به صرف استنکاف از انجام پیشنهاد سازمان بازرسی نباید مجازات بشود]. حالا هم مجلس در این مصوبه‌ی اصلاحی، همین را نوشته است.

آقای اسماعیلی - با این اصلاحیه، این تبصره‌ی الحاقی را از یک جهت بدتر کرده‌اند؛ چون آن عبارت «بدون عذر موجه» را حذف کرده‌اند.

آقای رهپیک - نه، خب این عبارت «بدون عذر موجه» مربوط به مصوبه‌ی قبلی بود که عبارت «غیرقانونی» را نداشت؛ الآن در این مصوبه‌ی اصلاحی فعلی عبارت «عدم اجرای آنها موجب عمل غیر قانونی شود» را اضافه کرده‌اند. با این اصلاحات، ایراد ما رفع شده است.

آقای علیزاده - [در خصوص نظری که مجمع مشورتی فقهی راجع به این

۱. تبصره‌ی الحاقی به ماده (۱۰) موضوع ماده (۸) طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۹۳/۴/۲۹ مجلس شورای اسلامی: «تبصره الحاقی به ماده (۱۰) موضوع ماده (۸) به شرح زیر اصلاح شد:

تبصره- در مواردی که پیشنهادها برای جلوگیری از وقوع جرم، تکرار تخلف یا سوء جریان امور باشد و مسئول مربوطه بدون عذر موجه از انجام آن استنکاف نماید با رسیدگی و احراز در دادگاه صالح مشمول مجازات مقرر در تبصره (۱) ماده (۸) این قانون می‌باشد.»

۲. بند (۷) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۹۳/۲/۱۷ مجلس شورای اسلامی: «۷- ... به علاوه، اطلاق تبصره نسبت به مواردی که عدم اجرای پیشنهاد حاوی تخلف از مقررات قانونی نیست، مغایر اصل (۵۷) قانون اساسی شناخته شد.»

مصوبه‌ی فعلی داده است باید بگویم که [آقایان اعضا دفعه‌ی قبل، دیگر به این قسمت ایرادی نگرفتند. این اشکالی که آقایان اعضای مجمع مشورتی فقهی فرموده‌اند، مربوط به مرحله‌ی اول است که ما چند ایراد نسبت به مصوبه‌ی مجلس گرفته بودیم. ما آن مصوبه را به مجلس برگردانیدیم و آنها علاوه بر اصلاحاتی که برای رفع سایر ایرادهای ما انجام دادند، این بند (هـ) موضوع بند (۷) ماده (۲) را هم تغییر دادند و اصلاح کردند. بعد، مصوبه‌ی اصلاحی [مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۹ مجلس] که به شورای نگهبان آمد، ما آن را بررسی کردیم و گفتیم که آن ایراد [= ایراد مربوط به بند (هـ) موضوع بند (۷) ماده (۲) در خصوص عضویت قضات در هیئت رسیدگی به تخلفات اداری] رفع شده است. دیگر به آنها نگفتیم که ایراد سابق ما باقی است. به همین خاطر، الآن دیگر نمی‌توانیم نسبت به آن موضوع، مجدداً ایراد بگیریم.

آقای شبزنده‌دار - قبلاً اشکال ما [در بند (۴) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵] این بود: «۴- در بند (هـ) الحاقی به ماده (۲) موضوع بند (۷) ماده (۲)، عضویت یک نفر قاضی منصوب رئیس قوه قضائیه، با توجه به ماهیت غیر قضایی کار این هیئت، مغایر اصول (۵۷) و (۶۰) قانون اساسی شناخته شد.»

آقای علیزاده - بله.

آقای شبزنده‌دار - طبق آن اشکال، باید تمام این موارد حتی این بند اخیر هم اصلاح می‌شد.

آقای علیزاده - خب می‌دانم؛ ولی بند در مصوبه‌ی قبلی، با یک تغییراتی به شورا فرستاده شد و ما دیگر ایرادی به آن نگرفتیم.

آقای مؤمن - یعنی ایراد سابق ما هنوز باقی مانده است.

آقای علیزاده - این ایراد مربوط به مرحله‌ی اول بررسی این مصوبه است؛ مربوط به این مرحله نیست.

آقای مؤمن - مجلس باید سه قسمت را اصلاح می‌کرد، ولی دو قسمت را اصلاح کرده است و یکی مورد باقی مانده است.

آقای علیزاده - نه، این‌طور نیست. این ایراد، مربوط به دفعه‌ی قبل [= مرحله‌ی اول بررسی این مصوبه] بوده است. این دفعه، ما فقط یک ایراد به این مصوبه گرفتیم؛ تنها ایرادی که ما داشتیم این است: «علی‌رغم اصلاح به عمل آمده در تبصره الحاقی به

ماده (۱۰) موضوع ماده (۸)، ایراد قبلی این شورا در خصوص فراز اخیر بند (۷) رفع نشده و کماکان به قوت خود باقی است.» این دفعه، فقط همین یک ایراد را گرفتیم و یک تذکر هم دادیم. «تذکر: در بند (هـ) الحاقی به ماده (۲) موضوع بند (۷) ماده (۲)، از آنجا که عنوان این هیئت‌ها «هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری» است، نه «هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری کارمندان» نیازمند اصلاح عبارتی است.» فقط یک اشکال گرفتیم و یک تذکر دادیم. اینها در نامه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ شورای نگهبان آمده است. حالا مجلس اشکال و تذکر ما را رفع کرده است. ما قبلاً در نامه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۳/۵ چند ایراد از جمله همین ایراد مربوط به عضویت قضات در هیئت رسیدگی به تخلفات را به این مصوبه گرفته بودیم؛ در آنجا در بند (۴) نظرمان گفتیم: «۴- در بند (هـ) الحاقی به ماده (۲) موضوع بند (۷) ماده (۲)، عضویت یک نفر قاضی منصوب رئیس قوه قضائیه، با توجه به ماهیت غیر قضایی کار این هیئت، مغایر اصول (۵۷) و (۶۰) قانون اساسی شناخته شد.»؛ اما این ایراد، مربوط به نامه‌ی ۱۳۹۳/۳/۵ شورای نگهبان است.

آقای مؤمن - آن وقت، مجلس باید چگونه اصلاح می‌کرد؟

آقای علیزاده - هرگونه که اصلاح کرده‌اند، ما دیگر در دفعه‌ی قبلی به این موضوع ایرادی نگرفتیم.

آقای مؤمن - این ایراد، اصلاح نشده است.

آقای علیزاده - اجازه بفرمایید من تا آخرش را شرح بدهم. این ایراد در جلسه‌ی قبل شورای نگهبان [مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۵] مطرح شد و آقایان گفتند که دیگر چنین اشکالی وجود ندارد. مجلس این ایراد را در مصوبه‌ی جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۹ خود اصلاح کرد. لذا الآن ما نمی‌توانیم دوباره همان ایراد مربوط به قانون اساسی را به این ماده بگیریم.

آقای مؤمن - ایراد شورا چه بود؟

آقای علیزاده - من ایراد را خواندم؛ گفته بودیم عضویت قاضی در این هیئت، مغایر اصل (۵۷) و (۶۰) قانون اساسی است.

آقای مؤمن - خوب ببینید الآن این ایراد اصلاح شده است؟

آقای علیزاده - این ایراد، مربوط به این دفعه نیست؛ مربوط به دفعه‌ی قبل است.

این ایراد، دفعه‌ی قبل در مجلس، اصلاح شده است [و ما دیگر به آن اصلاحیه، ایرادی وارد نکرده‌ایم].

آقای مؤمن - اصلاح نشده است.

آقای علیزاده - خوب در مرحله‌ی قبل اصلاح کردند، شما می‌فرمایید اصلاح نشده است! مجلس بند (۷) ماده (۲) را دفعه‌ی قبل اصلاح کرد و ما با وجود آن اصلاح، گفتیم که اشکال رفع شده است.

آقای رهپیک - مجلس [در مصوبه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۴/۲۹]، عبارت «جلسات هیئت با حضور عضو قاضی اعتبار دارد» را از این بند حذف کرد؛ لذا آن اشکال ما رفع شد. ما هم با این اصلاح، گفتیم که ماهیت این هیئت دیگر جنبه‌ی قضایی ندارد.

آقای علیزاده - بله، مجلس این عبارت را حذف کرد و مصوبه‌ی اصلاحی را برای ما فرستاد. ما هم آن را بررسی کردیم و این ایراد را برطرف‌شده تشخیص دادیم. ما در مرحله‌ی اولی که این مصوبه به شورا آمد، (۹) ایراد به آن گرفتیم و یک تذکر هم دادیم.^۱ بعد مجلس، بر اساس این (۹) بند ایرادی که ما گرفته بودیم، آن را تغییر داد و مصوبه‌ی اصلاحی را برای ما فرستاد. ما آن مصوبه‌ی اصلاحی را در جلسه ۱۳۹۳/۵/۱۵ شورای نگهبان مطرح کردیم و در نامه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ به مجلس اعلام کردیم که همه‌ی آن (۹) ایراد قبلی شورا، جز یک ایراد، رفع شده است. ما [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ شورای نگهبان] در پاسخ مجلس گفتیم: «علی‌رغم اصلاح به عمل‌آمده در تبصره الحاقی به ماده (۱۰) موضوع ماده (۸)، ایراد قبلی این شورا در خصوص فراز اخیر بند (۷) رفع نشده و کماکان به قوت خود باقی است.» اصلاً در این نظر آخرمان، دیگر این بند (۷) ماده (۲) جزء ایرادهای ما نبوده است.

آقای شب‌زنده‌دار - شما این فراز اخیر را این‌گونه معنی می‌کنید؛ اما فراز اخیر مشتمل بر دو جمله است.

آقای علیزاده - منظور از «فراز اخیر» چیست؟ ایراد اخیر ما اصلاً مربوط به این بند (۷) ماده (۲) نبوده است.

آقای شب‌زنده‌دار - در این متن، سه بار مسئله‌ی قضایی بودن این هیئت آمده

۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۹۳/۲/۱۷ مجلس شورای اسلامی.

است. فراز اول [در بند (هـ) الحاقی به ماده (۲)] می‌گوید یک قاضی از سوی رئیس قوه‌ی قضائیه منصوب می‌شود. این فراز اخیر هم دو تا جمله دارد.

آقای مؤمن - آن ایراد ما رفع نشده است.

آقای علیزاده - «فراز اخیر» کدام ماده را می‌فرمایید؟

آقای شب‌زنده‌دار - فراز اخیر این مجموعه را؛ فراز اخیر یعنی از این عبارت: «... جلسات هیئت با حضور عضو قضایی اعتبار دارد. رئیس هیئت موظف است ضمن نظارت بر ثبت پرونده و تعیین اوقات رسیدگی، مراتب را به عضو قاضی و نماینده سازمان جهت حضور اعلام نماید.»

آقای علیزاده - این اصلاً ربطی به آن ایراد شورا ندارد.

آقای شب‌زنده‌دار - اشکال، همین است.

آقای مؤمن - ایراد شورا این بوده است که ماهیت کار این هیئت، قضایی نیست، بلکه رسیدگی به یک تخلف اداری است؛ پس اصلاً نباید در این هیئت، یک قاضی از طرف رئیس قوه‌ی قضائیه منصوب شود. همان ایرادی که در دفعه‌ی اول وارد کرده‌اید، رفع نشده است.

آقای علیزاده - در دفعه‌ی قبل هم به نظر برخی از اعضا، این ایراد رفع نشده بود. در جلسه‌ی قبل در مورد همین مسئله، آقای شاهرودی و بعضی از اعضای دیگر رأی دادند که ایراد رفع نشده است، اما یک عده هم به باقی بودن این ایراد رأی ندادند. این مسئله همین جا مطرح شد.

آقای مؤمن - بند (هـ) الحاقی به ماده (۲) می‌گوید: «... هیئت رسیدگی بدوی و تجدیدنظر مزبور با عضویت یک نفر از قضات منصوب رئیس قوه قضائیه تشکیل می‌شود...»؛ یعنی رئیس قوه‌ی قضائیه باید آن قاضی را نصب کند. خوب برای رسیدگی به مسئله‌ای که قضایی نیست، چطور باید رئیس قوه‌ی قضائیه یک نفر قاضی را در آنجا نصب کند! بعدش هم گفته است: «... رئیس هیئت موظف است ضمن نظارت بر ثبت پرونده و تعیین اوقات رسیدگی، مراتب را به عضو قاضی و نماینده سازمان جهت حضور اعلام نماید.» یعنی در این بند، مسلم گرفته شده است که عضو قاضی باید در این هیئت باشد. از آن طرف هم گفته است که رئیس قوه‌ی قضائیه باید آن قاضی را نصب کرده باشد. برای همین، ما می‌گوییم این بند خلاف اصل (۵۷) و (۶۰) قانون اساسی است.

آقای علیزاده - حاج آقای مؤمن، این بحث، مربوط به این ایراد نیست. من تعجب می‌کنم! ایرادی که شما می‌فرمایید، مربوط به بند (۴) ایرادهای مرحله‌ی اول شورا است که بعد از آن مجلس آمد و مصوبه‌اش را تغییر داد. آن ایرادی که ما در نظر اخیرمان به این مصوبه گرفتیم مربوط به بند (۷) نظر اول شورا است؛ ولی این ایرادی که شما می‌فرمایید مربوط به بند (۴) نظر اول ما بوده است. ما [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵] گفته بودیم: «۴- در بند (ه) الحاقی به ماده (۲) موضوع بند (۷) ماده (۲)، عضویت یک نفر قاضی منصوب رئیس قوه قضائیه، با توجه به ماهیت غیر قضایی کار این هیئت، مغایر اصول (۵۷) و (۶۰) قانون اساسی شناخته شد.» اما ما دیگر در نظر دفعه‌ی قبلی‌مان نگفتیم که ایراد بند (۴) همچنان باقی است. در آن جلسه‌ی قبلی [= جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۵ شورای نگهبان]، آقایان اعضای که حاضر بودند شاهدند و در صورت‌جلسه هم هست که فقط (۵) نفر از آقایان رأی دادند که این اشکال هنوز رفع نشده است و بقیه‌ی اعضا به باقی بودن اشکال، رأی ندادند. در نتیجه این ایراد رأی نیاورد. لذا ما در نظر آخر خود [= نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ شورای نگهبان] فقط گفتیم که ایراد تبصره‌ی الحاقی به ماده (۱۰)، در خصوص فراز اخیر بند (۷) باقی است. الآن مجلس، آن ایراد را با تغییراتی که در تبصره‌ی الحاقی داده، اصلاح کرده است. الآن این اصلاحیه به شورای نگهبان آمده است و در اینجا مطرح شده است. بنابراین، ایراد اخیر شورا که گفته بود ایراد قبلی ما باقی مانده است، مربوط به بند (۷) است؛ یعنی مربوط به تبصره‌ی الحاقی به ماده (۱۰) قانون است.

آقای مؤمن - خیلی خوب، آن دفعه به این ایراد مربوط به عضویت قاضی منصوب رئیس قوه‌ی قضائیه در هیئت رسیدگی به تخلفات توجه نکرده‌اید. ما گفته بودیم اینکه رئیس قوه‌ی قضائیه باید یک قاضی را در این هیئت منصوب کند، ایراد دارد.

آقای علیزاده - چرا؛ ما به این موضوع توجه کردیم، راجع به آن بحث هم شد، ولی رأی نیاورد. من تعجب می‌کنم! راجع به این ایراد بحث شد و پنج نفر از آقایان اعضای محترم هم رأی دادند که این ایراد رفع نشده است، اما بقیه به این ایراد رأی ندادند. در نتیجه، فقط به مجلس گفتیم که قسمت اخیر ایراد بند (۷) باقی است و بقیه‌ی ایرادها رفع شده است.

آقای مؤمن - در عین حال، گفتیم رئیس قوهی قضاییه باید یک قاضی را در این هیئت منصوب کند!

آقای علیزاده - ببخشید، اشتباه کردیم که چنین چیزی گفتیم!

آقای سلیمی - در جلسهی قبل، بحث این طور شد که رئیس قوهی قضاییه برای هیئت رسیدگی به تخلفات، قاضی نصب نمی‌کند، بلکه رئیس قوهی مجریه از رئیس قوهی قضاییه می‌خواهد قضاتی را برای این کار معرفی کند؛ یعنی ایشان [= رئیس قوهی قضاییه] با این کار، این قضات را وادار می‌کند که در این هیئت‌های رسیدگی به تخلفات شرکت کنند تا تصمیماتی که این هیئت‌ها می‌گیرند، تصمیماتی حقوقی باشد. اعضای حاضر در آن جلسهی شورا گفتند که اگر به این سبک عمل بشود، مانعی ندارد و بحث‌هایی مثل تداخل قوا و اصل (۵۷) و موضوعاتی از این قبیل هم پیش نمی‌آید. این طور بود که اکثریت به آن ایراد رأی ندادند و همان طور که [آقای علیزاده] می‌فرمایند، باقی بودن آن ایراد در اقلیت قرار گرفت.

آقای علیزاده - بله، آقایان اعضا رأی ندادند. همه‌ی اینها در آن جلسه بحث شد. تا الآن، سه مرحله این مصوبه به شورای نگهبان آمده است. دفعه‌ی اول ایراد بند (۴) را گرفتیم. دفعه‌ی دوم با یک اصلاحی آمد و ما این ایراد را نگرفتیم. لذا الآن، اصلاً بند (۴) ایراد نظر اول ما، قابل طرح نیست؛ چون این بند مورد ایراد نظر آخر ما نبوده است. ما نه اشاره‌ای به این بند کرده‌ایم و نه در این مورد چیزی گفته‌ایم.

آقای مؤمن - بله، ولی ایراد قبلی تان رفع نشده است.

آقای علیزاده - چرا! این ایراد، ایراد اولیه‌ی ما بوده است، ولی یک بار این ایراد توسط مجلس اصلاح شد و بعد از اصلاح، دوباره به شورا آمد و همان موقع تشخیص داده شد که آن ایراد رفع شده است. حداقل این است که چون این ایراد، ایراد مغایرت با قانون اساسی بوده است، بر اساس آیین‌نامه، دیگر قابل طرح نیست. دفعه‌ی قبل در این مورد رأی گرفتیم و تمام شد. اگر ایرادتان، ایراد شرعی باشد، می‌توانیم دوباره هم آن را مطرح کنیم؛ اما ایراد مغایرت با قانون اساسی را بعد از تأیید، دیگر نمی‌توانیم مجدداً بگیریم.

آقای شب‌زنده‌دار - درست است، اما عبارت را به گونه‌ای معنا کنید تا بالاخره عذری برای تأیید آن داشته باشید. حالا این گونه که من عرض می‌کنم منظور از بند (۷)

در نظر شورا کجا است؛ مربوط به بند (هـ) الحاقی به ماده (۲) است.

آقای علیزاده - بند (۷) ایراد ما [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۸۴۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۵] این بوده است: «۷- با توجه به جرم‌انگاری و تعیین مجازات در تبصره الحاقی به ماده (۱۰) موضوع ماده (۸)، عنوان پیشنهادهای قانونی دارای ابهام است و لازم است عنوان مجرمانه دقیقاً معین شود تا اظهار نظر گردد. به علاوه، اطلاق تبصره نسبت به مواردی که عدم اجرای پیشنهاد حاوی تخلف از مقررات قانونی نیست، مغایر اصل (۵۷) قانون اساسی شناخته شد.»

آقای رهپیک - نه، حاج آقا [= آقای شب‌زنده‌دار و آقای مؤمن] منظورشان این ایراد نیست؛ منظورشان باز هم همان ایراد قبلی مربوط به بند (۴) نظر شورا است.

آقای علیزاده - خب، بند (۷) ایراد قبلی شورا همین است و منظور از فراز اخیرش هم این است: «به علاوه، اطلاق تبصره نسبت به مواردی که عدم اجرای پیشنهاد حاوی تخلف از مقررات قانونی نیست، مغایر اصل (۵۷) قانون اساسی شناخته شد.»

آقای مؤمن - نه، منظور من بند (۴) است. این که شما خواندید بند (۷) است. ایراد بند (۴)، هنوز باقی است.

آقای شب‌زنده‌دار - بله، بند (۴).

آقای علیزاده - بند (۴) ایراد سابق، در نظر اخیر شورا نیامده است. آنچه که ما در نظر آخرمان گفتیم، مربوط به قسمت اخیر ایراد بند (۷) شورا بوده است.

آقای رهپیک - علت اینکه آن ایراد بند (۴) شورا در جلسه‌ی قبلی رأی نیاورد، مبنایش این بود که در مصوبه‌ی اصلاحی مجلس، این جمله‌ی «جلسات هیئت با حضور عضو قضایی اعتبار دارد» حذف شد. لذا معنایش این شد که این هیئت دیگر ماهیت قضایی ندارد؛ چون با نبود عضو قضایی هم رأی‌گیری می‌کنند. بنابراین چون مجلس این الزام حضور عضو قضایی در هیئت رسیدگی به تخلفات اداری را برداشت، اکثریت آقایان اعضای حاضر این‌طور فهمیدند که دیگر این هیئت، جنبه‌ی قضایی ندارد.

آقای مؤمن - بسیار خب، پس شما این بند را یک جور دیگر معنا می‌کنید؛ یعنی می‌فرمایید منظور از «یک نفر از قضات منصوب رئیس قوه‌ی قضائیه»، یعنی یک نفر حقوقدان.

آقای علیزاده - حالا دیگر آن ایراد رفع شده است؛ الآن دیگر جزء ایرادهای ما نیست.

آقای مؤمن - خیلی خوب، باشد دیگر.

آقای علیزاده - اگر واقعاً هم ایراد داشت، دیگر مورد ایراد ما نیست. ما الآن داریم آنچه را که فعلاً مجلس تصویب کرده است مطرح می‌کنیم. بله، اگر ایراد شرعی بود، حالا هم می‌توانستیم دوباره آن را مطرح کنیم؛ اما بعد از اینکه مصوبه‌ی مجلس را تأیید کردیم، دیگر نمی‌توانیم به آن ایراد قانون اساسی بگیریم.

آقای مؤمن - این مصوبه که هنوز تأیید نشده است. الآن این مصوبه، «قانون» نیست.

آقای علیزاده - ما باید به مصوبه‌ی مجلس، ظرف مدت (۱۰) روز جواب بدهیم. اگر نتوانستیم که ظرف مدت (۱۰) روز پاسخ دهیم، ده روز استمهال کنیم. ما باید این را قبول کنیم که اگر استمهال نکردیم یا هرگونه جوابی دادیم و ایراد نگرفتیم، دیگر دفعه‌ی بعد نمی‌توانیم به آن مصوبه ایراد [مغایرت با قانون اساسی] بگیریم.

آقای مؤمن - خیلی خوب.^۱

۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۲۱ مورخ ۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان: «عطف به نامه شماره ۳۲/۴۸۴/۸ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۰ و پیرو نامه شماره ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۴ مورخ ۹۳/۵/۱۹، طرح اصلاح موادی از قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور که با اصلاحاتی در جلسه مورخ پانزدهم مهرماه یکهزار و سیصد و نود و سه به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است، در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت و با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.»

لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی (اعاده شده از شورای نگهبان)

منشی جلسه - دستور بعدی «لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی (اعاده شده

از شورای نگهبان)»^۱ است.

ایراد اول ما به ماده (۳)^۲ بوده است.^۳ بر این ماده اصرار کرده‌اند تا به مجمع

۱. لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی، بنا به پیشنهاد قوه قضائیه، در تاریخ ۱۳۸۵/۵/۱ به تصویب هیئت وزیران رسید و طی نامه‌ی شماره ۳۲۸۶۹/۷۷۹۰۲ مورخ ۱۳۸۲/۷/۲ برای بررسی و تصویب به مجلس شورای اسلامی ارسال شد. این لایحه، پس از بررسی در کمیسیون‌های داخلی مجلس، نهایتاً در تاریخ ۱۳۹۲/۱۰/۳۰ به تصویب نمایندگان در صحن علنی مجلس رسید. این مصوبه، مطابق با روند قانونی پیش‌بینی شده در اصل (۹۴) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۹۵/۷۲۴۵۵ مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۶ به شورای نگهبان ارسال شد. این مصوبه، در مجموع در سه مرحله بین شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی رفت و برگشت داشته است. شورای نگهبان این مصوبه را در مرحله‌ی اول رسیدگی در جلسات مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۹ و ۱۳۹۲/۱۱/۲۰ (جلسات صبح و عصر)، در مرحله‌ی دوم در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۵ و در مرحله‌ی سوم در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ بررسی کرد و نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی را طی نامه‌های شماره ۹۲/۳۰/۵۳۱۰۳ مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۴، ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۳ و ۱۳۹۳/۵/۱۹ مورخ ۹۳/۱۰۲۰/۲۳۲۰ و ۹۳/۱۰۲۰/۲۳۲۰ مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. در نهایت، با اصرار مجلس شورای اسلامی بر ماده (۳) مصوبه‌ی خود، این مصوبه بر اساس اصل (۱۱۲) قانون اساسی برای حل اختلاف به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال شد. بررسی این مصوبه در تاریخ ۱۳۹۴/۳/۲۳ در دستور بررسی مجمع تشخیص مصلحت نظام قرار گرفت و پس از اصلاح بخشی از عبارت ماده (۳)، نظر مجلس شورای اسلامی مورد تأیید قرار گرفت و طی نامه‌ی شماره ۸۶۰۱۹/۱۰۱ مورخ ۱۳۹۴/۳/۲۸ به مجلس شورای اسلامی اعلام شد.

۲. ماده (۳) لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۳/۵/۱ مجلس شورای اسلامی: «در صدر ماده (۳)،* کمیسیون بر مصوبه قبلی خود اصرار دارد.»

* ماده (۳) لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳۰ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۳- اگر استیفای محکوم‌به از طرق مذکور در این قانون ممکن نگردد، محکوم‌علیه به تقاضای محکوم‌له تا زمان اجرای حکم یا پذیرفته شدن ادعای اعسار او یا جلب رضایت محکوم‌له حبس می‌شود. چنانچه محکوم‌علیه تا ده روز پس از ابلاغ اجرائیه، ضمن ارائه صورت کلیه اموال خود، دعوای اعسار خویش را اقامه کرده باشد حبس نمی‌شود، مگر اینکه دعوای اعسار مسترد یا به موجب حکم قطعی رد شود.»

۳. بند (۱) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۳ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۳/۵/۱ مجلس شورای اسلامی: «۱- نظر به اینکه در ماده (۳)، اصلاحی به عمل نیامده است، بنابراین اشکال قبلی این شورا* کماکان به قوت خود باقی است.»

تشخیص مصلحت نظام برود.^۱

آقای مؤمن - اصلاح نکرده اند؟

منشی جلسه - نه، بر مصوبه‌ی خود اصرار کرده‌اند تا به مجمع برود.

آقای مؤمن - خیلی خب، شما اقلأ باید این را بنویسید. الآن ما باید بگویم ماده

(۳) اصلاح نشده است و باید آن را اصلاح بکنند.

آقای عزیزاده - باید بگویم آنچه که بر آن اصرار کرده‌اند، اصلاح نشده است و

ایراد شورا همچنان باقی است.

آقای مدرسی یزدی - بله، اشکال باقی است.^۲

منشی جلسه - ایراد بعدی ما [در نظر ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۳ مورخ ۹۳/۵/۱۹ شورای

نگهبان]: «۲- در تبصره (۲) ماده (۱۵)،^۳ نظر به اینکه تکلیف دائن و مدیون

مشخص نیست، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.» در این

→

* بند (۱) نظر شماره ۹۲/۳۰/۵۳۱۰۳ مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۴ شورای نگهبان در خصوص لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳۰ مجلس شورای اسلامی: «۱- در ماده (۳)، اطلاق حبس شدن در مواردی که بدون ادعای اعسار از سوی محکوم‌علیه، اعسار وی نزد قاضی محرز باشد، خلاف موازین شرع است. همچنین در این ماده در خصوص مرضی که حبس برایش ضرر دارد یا محکوم‌علیه اجیر شخص یا شخصیت دیگری قبل از صدور دستور حبس از سوی قاضی بوده، چون در مقررات دیگر هم حکم این قضیه نیامده است و نیز در خصوص سفر واجب که از قبل و جواب آن ثابت شده باشد و نیز سفر استعلاجی ضروری، خلاف موازین شرع شناخته شد.»

۱. ماده (۳) لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۳/۷/۱۵ مجلس شورای اسلامی: «بنا بر مصوبه مورخ ۱۳۹۳/۵/۱ مجلس شورای اسلامی به دلیل اصرار بر تصویب ماده (۳)، این ماده به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارسال خواهد شد.»

۲. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۲۰ مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰: «نظر به اینکه در ماده (۳) هیچ‌گونه اصلاحی به عمل نیامده است، بنابراین اشکال قبلی این شورا کماکان به قوت خود باقی است.»

۳. تبصره (۲) ماده (۱۵) لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی مصوب ۱۳۹۳/۵/۱ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱۵- دادخواست اعسار از تجار و اشخاص حقوقی پذیرفته نمی‌شود. این اشخاص در صورتی که مدعی اعسار باشند باید رسیدگی به امر ورشکستگی خود را درخواست کنند.

تبصره ۱- ...

تبصره ۲- دولت، شهرداری‌ها و مؤسسات عمومی غیردولتی و عام‌المنفعه نمی‌توانند درخواست اعسار و ورشکستگی نمایند.»

اصلاحیه‌ی فعلی، کلاً تبصره (۲) ماده (۱۵) را حذف کرده‌اند.^۱

آقای رهپیک - این تبصره را حذف کرده‌اند، اما اشکال ما چه بوده است؟ اشکال ما این بود که تکلیف دولت، شهرداری‌ها و مؤسسات عمومی غیردولتی و عام‌المنفعه در صورت ادعای اعسار روشن نیست. الآن اینها دوباره متن اصلی ماده (۱۵) را گذاشته‌اند. آن ماده، به صورت عام و علی‌الاطلاق گفته است: «ماده ۱۵- دادخواست اعسار از تجار و اشخاص حقوقی پذیرفته نمی‌شود. این اشخاص در صورتی که مدعی اعسار باشند، باید رسیدگی به امر ورشکستگی خود را درخواست کنند». خب باز همان ابهام باقی است؛ چون دوباره تکلیف هیچ کدام از مؤسسات عمومی غیردولتی و عام‌المنفعه، دولت و شهرداری‌ها روشن نشده است؛ یعنی اگر مبنای ما در ایراد سابق، ابهام این تبصره بوده است، باز هم با حذف تبصره (۲) این ماده و ابقای مفاد ماده (۲)، این ابهام وجود دارد؛ چون تکلیف دائن و مدیون معلوم نشده است.

آقای عزیزاده - آن تکلیف دائن و مدیون به قوانین مربوط به خود آن دستگاه‌ها برمی‌گردد. قبلاً این ماده در مقام بیان این تکلیف بوده است، اما حالا آمده است و این مطلب را کلاً حذف کرده است. از این به بعد، دیگر اینها [= دولت، شهرداری‌ها و مؤسسات عمومی غیردولتی و عام‌المنفعه] مشمول این ماده نمی‌شوند. این موضوع، در جای خود معلوم و روشن است.

آقای رهپیک - نه، مقررات ورشکستگی، مربوط به اشخاص تجاری است، ولو اینکه شخص حقوقی باشند.

آقای عزیزاده - بله.

آقای رهپیک - یعنی الآن این ماده به صورت کلی گفته است که اشخاص حقوقی که اعم از دولت، شهرداری‌ها و مؤسسات عمومی غیردولتی و عام‌المنفعه و خیریه است، همه‌ی اینها باید درخواست ورشکستگی بدهند. ایراد این بود که تبصره (۲)، تکلیف دائن و مدیون را معلوم نکرده است. الآن با تأیید این مصوبه و تبدیل آن به قانون، قاضی باید چه کند؟ بگوید همه‌ی اشخاص حقوقی ولو غیرتجاری باید درخواست ورشکستگی بدهند؟!

۱. اصلاحیه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۱۵ مجلس شورای اسلامی در خصوص تبصره (۲) ماده (۱۵) لایحه نحوه اجرای محکومیت‌های مالی: «تبصره (۲) ماده (۱۵) حذف می‌شود.»

آقای علیزاده - تا الآن چه می گفتند؟

آقای رهپیک - تا الآن ما این اطلاق را نداشتیم.

آقای علیزاده - نه.

آقای اسماعیلی - نه، اگر در مصوبه ای یک چیزی را بگویند که ابهام داشته باشد، بعد وقتی که دیگر آن را نگویند [و حذف کنند]، ممکن است اشکال عملی پیش بیاید.

آقای مدرسی یزدی - ایشان [= آقای رهپیک] می گویند نگفتن یک موضوع در جایی که باید بگویند، اشکال دارد.

آقای اسماعیلی - شورای نگهبان نگفته بود که باید این موضوع را بگویید.

آقای مدرسی یزدی - چرا دیگر.

آقای علیزاده - نه، نگفتیم که باید بگویید.

آقای رهپیک - شما گفته بودید که این تبصره (۲) ابهام دارد.

آقای اسماعیلی - درست است.

آقای یزدی - الآن آن تبصره را حذف کرده اند.

آقای رهپیک - خوب الآن وقتی این تبصره را که مصداقش دولت، شهرداری ها و مؤسسات عمومی غیردولتی و عام المنفعه بود، حذف کرده اند، دوباره اطلاق و عموم اشخاص حقوقی در متن ماده (۱۵)، همهی دولت، شهرداری ها و مؤسسات عمومی غیردولتی و عام المنفعه را شامل می شود.

آقای ابراهیمیان - نه، خود تبصره (۱) می گوید اشخاص حقوقی و اشخاصی که تاجر بودن آنها نزد دادگاه مسلم است [باید درخواست ورشکستگی کنند].

آقای رهپیک - نه، آن تبصره که حذف شد.

آقای ابراهیمیان - منظور من، تبصره (۱) است؛ تبصره (۲) حذف شد.

آقای رهپیک - اصل ماده چه می گوید؟

آقای علیزاده - تبصره (۱) چیست؟

آقای رهپیک - تبصره (۱) در این رابطه چیزی نمی گوید: «تبصره ۱- اگر دادخواست اعسار از سوی اشخاص حقوقی یا اشخاصی که تاجر بودن آنها نزد دادگاه مسلم است طرح شود، دادگاه بدون اخطار به خواهان، قرار ردّ دادخواست وی را صادر می کند.» این تبصره می گوید اشخاص حقوقی دادخواست اعسار ندهند.

حالا بحث بر سر این است که بعضی از اشخاص حقوقی اصلاً تجاری نیستند؛ بعضی اینها ورشکست نمی‌شوند. طبق قانون، دولت و شهرداری‌ها و اشخاص حقوقی نظیر اینها ورشکستگی ندارند.

آقای اسماعیلی - خب، نمی‌توانند چیزی در خصوص آنها بگویند.

آقای رهپیک - با حذف تبصره (۲)، اصلاً تکلیف مؤسسات عام‌المنفعه هم روشن نیست. آیا مؤسسات عام‌المنفعه، تجاری است غیر تجاری؟ مبنای ایراد ما ابهام بوده است. یعنی این تبصره (۲) ابهام داشت؛ چون حقوق و تکالیف دائن و مدیون معلوم نشده بود. اگر این طور است، خب با حذف این تبصره، باز ابهام این ماده تغییر نکرده است. بله، من آن چیزی که می‌فرمایید را متوجه هستم که اگر اصل چیزی حذف شود، مبنای ایراد حذف می‌شود؛ ولی اگر منشأ ایراد، عدم مشخص بودن تکلیف دائن و مدیون بود، با حذف تبصره و بقای اصل ماده، باز هم این موضوع روشن نیست.

آقای عزیزاده - اگر آقایان فقها اشکال شرعی دارند، بفرمایند. ما که اشکالی به حذف تبصره (۲) نداریم.

آقای رهپیک - این ایراد، ظاهراً یک اشکال شرعی بود.

آقای مؤمن - این تبصره (۲) که قبلاً بود، الآن حذف شده است [پس قاعدتاً اشکالش هم منتفی شده است].

آقای عزیزاده - نه، منظور من این است که اگر الآن با حذف این تبصره، ماده (۱۵) دچار اشکال شرعی شده است، بفرمایید.

آقای رهپیک - اشکال قبلی این بود که در اشخاص حقوقی، تکلیف دائن و مدیون معلوم نشده است. الآن اگرچه تبصره (۲) حذف شده است، اما تکلیف این مطلب همچنان معلوم نشده است.

آقای مؤمن - نه.

آقای مدرسی یزدی - چرا؛ تکلیف معلوم شده است. ماده (۱۵) می‌گوید دادخواست اعسار از اشخاص حقوقی پذیرفته نمی‌شود و اینها در صورتی که مدعی اعسار باشند باید طبق قانون ورشکستگی درخواست خود را بدهند.

آقای رهپیک - نه، با توجه به تنوع اشخاص حقوقی و اینکه برخی از این اشخاص، ماهیت غیر تجاری دارند، وضعیت اینها مشخص نشده است.

آقای مدرس یزدی - باشد.

آقای رهپیک - دولت که ورشکسته نمی شود.

آقای علیزاده - در قانون، تکلیف دولت و دستگاه های عمومی معلوم شده است. قانون در جای دیگری می گوید که اگر اینها [= دولت و دستگاه های اجرایی] پول کافی برای پرداخت بدهی خود را ندارند، باید بروند و ظرف مدت هجده ماه آن را در بودجه شان بگنجانند و بدهند.^۱ آنها تکلیفشان روشن است. بعد اگر ندادند، محکوم علیه می رود و مال دیگری از آنها معرفی می کند؛ همین طوری که کسی نمی تواند برود و بگوید بیاید فلان مال شهرداری را بگیرد و به من بدهید یا جلوی ماشین دولت را بگیرد و به من بدهید. دولت باید پرداخت بدهی را ظرف هجده ماه در بودجه اش پیش بینی بکند و طلب مردم را بدهد. اگر نداد، به وزارت امور اقتصاد و دارایی می روند، دولت را به عنوان مدیون معرفی می کنند و بدهی را از او می گیرند.

آقای یزدی - الآن آن بحث که به اینجا ارتباطی ندارد. ماده (۱۵) مصوبه ی اولیه [مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳۰ مجلس شورای اسلامی] می گفت: «دادخواست اعسار از تجار و اشخاص حقوقی پذیرفته نمی شود. این اشخاص در صورتی که مدعی اعسار باشند باید مطابق مقررات قانون تجارت رسیدگی به امر ورشکستگی خود را درخواست کنند.» ما به این ماده، [در بند (۷) نظر شماره ۹۲/۳۰/۵۳۱۰۳ مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۴] اشکال گرفتیم و گفتیم: «۷- نظر به اینکه در ماده (۱۵) و تبصره آن به قانون تجارت ارجاع داده شده است و از آنجا که بعضی از مواد قانون مزبور بر خلاف

۱. ماده واحده قانون نحوه پرداخت محکوم به دولت و عدم تأمین و توقیف اموال دولتی مصوب ۱۳۶۵/۸/۱۵ مجلس شورای اسلامی: «ماده واحده- وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی که درآمد و مخارج آنها در بودجه کل کشور منظور می گردد، مکلفند وجوه مربوط به محکوم به دولت در مورد احکام قطعی دادگاه ها و اوراق لازم الاجراء ثبتی و دفاتر اسناد رسمی و یا اجرای دادگاه ها و سایر مراجع قانونی را با رعایت مقررات از محل اعتبار مربوط به پرداخت تعهدات بودجه مصوب سال های قبل منظور در قانون بودجه کل کشور و در صورت عدم وجود و عدم امکان تأمین از محل های قانونی دیگر در بودجه سال بعد خود منظور و پرداخت نمایند. اجرای دادگستری و ادارات ثبت اسناد و املاک و سایر مراجع قانونی دیگر مجاز به توقیف اموال منقول و غیر منقول وزارتخانه ها و مؤسسات دولتی که اعتبار و بودجه لازم را جهت پرداخت محکوم به ندارند تا تصویب و ابلاغ بودجه یک سال و نیم بعد از سال صدور حکم نخواهند بود. ...»

موازین شرع می‌باشد، مواد مورد استناد مشخص تا اظهار نظر گردد.»

آقای علیزاده - آن ایراد را [در مصوبه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱] درست کردند.

آقای یزدی - بله، آن را درست کردند؛ عبارت «مطابق مقررات قانون تجارت» را

حذف کردند.

آقای علیزاده - بله، بعد ما دوباره آمدیم به تبصره (۲) این ماده ابهام گرفتیم.

آقای یزدی - بله، الآن این تبصره (۲) را هم حذف کرده‌اند.

آقای ابراهیمیان - بله، آن تبصره حذف شد.

آقای یزدی - خوب حالا ایشان [= آقای ره‌پیک] می‌گویند این عبارتی که به عنوان

اصلاحیه‌ی مجلس آمده است مشکل دارد؟

آقای علیزاده - الآن حذف تبصره (۲) چه ایرادی دارد؟

آقای ابراهیمیان - حذف این تبصره عیبی ندارد. ایشان [= آقای ره‌پیک] می‌فرمایند

که ممکن است اطلاق ماده (۱۵) که می‌گوید همه‌ی اشخاص حقوقی باید بروند و

رسیدگی به امر ورشکستگی خود را درخواست کنند، ممکن است مشکل درست کند؛

چون بعضی از این اشخاص حقوقی اصلاً تاجر نیستند. عرض من این است که در اینجا

ورشکستگی را به صورت مستقیم به قانون تجارت ارجاع نداده است؛ یعنی [موضوع این

ماده]، عدم توانایی تأدیه‌ی دیون در مورد غیر تاجر است، یعنی اگر یک مؤسسه‌ی

غیر تجاری هم نتواند پول آب و برقش را بدهد، وقتی نتوانست کارش تمام است.

آقای علیزاده - الآن ما اگر بخواهیم هم نمی‌توانیم به این موضوع ایراد بگیریم؛

چون شما در مرحله‌ی قبل به این موضوع ایراد نگرفته‌اید.

آقای یزدی - در اینجا [حکم اشخاص حقوقی غیر تاجر را] که ذکر نکرده‌اند.

آقای علیزاده - حضرت آیت‌الله یزدی، از آن طرف، همین ماده در دفعه‌ی قبل هم

در مصوبه بوده است. آن موقع آقایان چنین ایرادی نگرفتند [لذا الآن اگر هم بخواهیم،

باز نمی‌توانیم چنین ایرادی به این مصوبه بگیریم].

آقای ابراهیمیان - به نظر من شرعاً هم اشکالی ندارد.

آقای علیزاده - مجلس می‌گوید شما قبلاً که به این ماده ایرادی نداشتید؛ فقط به

تبصره (۲) آن ایراد داشتید. لذا الآن که متن ماده گفته است اشخاص حقوقی نمی‌توانند

مدعی اعسار شوند، این تبصره (۲) هم که حذف شد، پس تکلیف دائن و مدیون

روشن است. از اول هم آقایان اعضا به این مسئله ایراد نداشتند.

منشی جلسه - [تذکر مندرج در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۳ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ شورای نگهبان:] «تذکر: در ماده (۲۹)^۱ نسبت به مواردی که مجازات های مذکور با جمع شرایط قانونی در خصوص مدیران و مسئولین متخلف قابل اعمال باشد، تعیین تکلیف نگردیده است.» در خصوص این تذکر، در اصلاحیه ی فعلی گفته اند: «متن زیر به انتهای ماده (۲۹) اضافه می شود:

«و نسبت به مدیران و مسئولان متخلف اشخاص حقوقی، مطابق قانون مجازات اسلامی عمل می شود.»

آقای رهپیک - این عبارت را اضافه کرده اند.

آقای علیزاده - پس تنها در مورد ماده (۳) بفرمایید که در مورد آن ماده هیچ گونه اصلاحی نکرده اید. بگذارید آن را به مجمع تشخیص مصلحت نظام بفرستند.^۲

۱. ماده (۲۹) لایحه نحوه اجرای محکومیت های مالی مصوب ۱۳۹۳/۵/۱ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۲۹- احکام مندرج در این قانون، جز احکام راجع به حبس محکوم علیه، افسار و مستثنیات دین، حسب مورد در مواردی که محکوم علیه شخص حقوقی باشد نیز مجری است.»

۲. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۲۰ مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان: «عطف به نامه شماره ۹۵/۴۸۴۸۲ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۰ و پیرو نامه شماره ۹۳/۱۰۲/۱۷۲۳ مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹، لایحه نحوه اجرای محکومیت های مالی که با اصلاحاتی در جلسه مورخ پانزدهم مهرماه یکهزار و سیصد و نود و سه به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است، در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت و با توجه به اصلاحات به عمل آمده، نظر شورا به شرح زیر اعلام می گردد:

- نظر به اینکه در ماده (۳) هیچ گونه اصلاحی به عمل نیامده است، بنابراین اشکال قبلی این شورا کماکان به قوت خود باقی است.»

طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور (اعاده شده از شورای نگهبان)

منشی جلسه - دستور بعدی «طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور (اعاده شده از شورای نگهبان)»^۱ است.

آقای عزیزاده - همه‌ی اشکالات قبلی شورای نگهبان به این مصوبه، هنوز هم باقی است.

آقای مؤمن - ایراداتی که به این مصوبه در مرحله‌ی قبل گرفته بودیم را بخوانید.

منشی جلسه - در بند (۱) [نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۸۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱ شورای نگهبان] گفته بودیم: «۱- در تبصره ماده (۱)، چون مقصود از تهدید سلامت و ضوابط و شرایط آن روشن نیست، پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.» الآن مجلس این ماده را این طوری اصلاح کرده است: «در ماده (۱) و تبصره آن،^۲ بعد از

---

۱. طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور که توسط عده‌ای از نمایندگان مجلس با قید دو فوریت به مجلس تقدیم شده بود، با تصمیم نمایندگان مبنی بر بررسی آن به صورت یک‌فوری، در دستور بررسی مجلس قرار گرفت و سرانجام در تاریخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این مصوبه، مطابق با روند قانونی پیش‌بینی شده در اصل (۹۴) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۴۴۶/۳۳۸۱۶ مورخ ۱۳۹۳/۵/۲۱ به شورای نگهبان ارسال شد. این مصوبه، تا کنون در سه مرحله بین شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی رفت و برگشت داشته است. شورای نگهبان این مصوبه را در مرحله‌ی اول رسیدگی در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۲۹ و در مرحله‌ی دوم در جلسه‌ی ۱۳۹۳/۷/۳۰ بررسی کرد و نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با قانون اساسی و سیاست‌های کلی جمعیت (ابلاغی مقام معظم رهبری) و نیز وجود ابهام در برخی دیگر از مواد را به ترتیب طی نامه‌های شماره ۹۳/۱۰۲/۱۸۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱ و ۱۳۹۳/۶/۱ مورخ ۹۳/۱۰۲/۳۳۶۶ مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. این مصوبه، به رغم اصلاحاتی که مجلس برای رفع ایرادهای شورای نگهبان در تاریخ ۱۳۹۶/۸/۱۰ اعمال کرد، در مرحله‌ی سوم رسیدگی نیز با ایراد شورای نگهبان مواجه شد. شورای نگهبان در این مرحله، مصوبه‌ی مورخ ۱۳۹۶/۸/۱۰ مجلس را در جلسه‌ی ۱۳۹۶/۸/۱۷ بررسی کرد و همچنان مفاد آن را در تغایر با قانون اساسی و سیاست‌های کلی جمعیت تشخیص داد و نظر خود در این خصوص را طی نامه‌ی شماره ۹۶/۱۰۲/۲۳۴۹ مورخ ۱۳۹۶/۸/۲۲ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.

۲. ماده (۱) طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور مصوب ۱۳۹۳/۵/۱۹ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱- کلیه اعمال جراحی که به منظور پیشگیری دائمی از بارداری انجام

عبارت «تهدید سلامت»، کلمه «جسمی» اضافه می‌شود.»

آقای عزیزاده - خُب «جسمی» یعنی چه؟ حدود آن چقدر است؟

آقای مدرسی یزدی - تبعات روانی «تهدید سلامت» چه می‌شود؟

آقای رهپیک - اصل اشکال این بود که ضابطه‌ی «تهدید سلامت» را قانون باید بگوید.

آقای عزیزاده - بله.

آقای ابراهیمیان - نه، این ضابطه [در همین حد کَلّی هم می‌تواند گفته شود]. ما

یک سابقه‌ی قانون‌گذاری در این رابطه داریم و آن، مربوط به موضوع «سقط درمانی» است. در آنجا هم بحث «خطر جانی» مطرح شده و به همین میزان، یعنی «خطر جانی» اکتفا شده است. الآن، در مقررات داخلی وزارت بهداشت نوشته‌اند که مثلاً اگر در اثر عمل لقاح، نقصان کارکردِ دریچه‌های قلبی، قابل پیش‌بینی باشد یا اگر منجر به ناهنجاری‌های مغزی شود، در این موارد، اجازه‌ی سقط جنین را می‌دهند.

آقای مدرسی یزدی - این مصوبه، ربطی به سقط جنین ندارد.

آقای ابراهیمیان - عرض من در پاسخ به این سؤال است که می‌فرمایند برای

تشخیص تهدید سلامت، نیاز به یک معیار قانونی داریم. یعنی می‌فرمایند اینها نمی‌توانند برای تعیین ضابطه و معیار قانونی، صرفاً بگویند «موارد تهدید سلامت»؛ چون سلامت، یک معنای وسیعی دارد که حضرت‌عالی هم به آن اشاره کردید. مثلاً سازمان بهداشت جهانی، «عدم آسایش» را به عنوان معیار تهدید سلامت می‌گوید؛ یعنی اگر فردی خیالش ناراحت باشد، می‌گوید آن فرد سالم نیست و سلامت روحی ندارد. ایراد شورا هم این بود که اول باید مجلس یک معیاری بدهد تا مقصود از سلامت روشن شود، بعد آن را برای بررسی و اظهار نظر به شورای نگهبان ارجاع بدهد.

آقای یزدی - مقصود از سلامت، معمولاً سلامت جسمی است؛ سلامت روحی

بحث جدایی است.

→

می‌شود، به استثنای موارد مرتبط با تهدید سلامت، ممنوع است. عدم رعایت این حکم توسط شاغلین جَرَف پزشکی، تخلف محسوب می‌شود و متخلفین متناسب با عمل ارتكابی و تکرار آن، به مجازات‌های انتظامی مندرج در تبصره (۱) ماده (۲۸) قانون سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۳/۸/۱۶ محکوم می‌شوند.

تبصره- موارد تهدید سلامت را وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی اعلام می‌کند.»

آقای ابراهیمیان - بله، این دو تا مسئله در کمیسیون [بهداشت و درمان مجلس] هم مطرح شد. گفتیم شما باید این سلامت را به معیارهای ویژه‌ای محدود کنید. آنها هم گفتند خیلی خوب، می‌گوییم «سلامت جسمی و روانی». اما گزارش کمیسیون به صحن که رفت، نمایندگان کلمه‌ی «روانی» را حذف کردند. لذا کمیسیون هم جهت اعتراض، یک نامه‌ای به شورای نگهبان نوشته و گفته است که ما کلمه‌ی «روانی» را هم به سلامت جسمی اضافه کرده بودیم و آن هم می‌تواند معیار سلامت قرار بگیرد، ولی نمایندگان در صحن علنی، آن را حذف کردند و از این جهت، گفته‌اند به نظر ما این مصوبه اشکال شرعی دارد. در واقع، تحت این عنوان یک اشکالی را مطرح کرده‌اند.

آقای مدرسی یزدی - واقعاً هم همین‌طور است. یعنی اگر فرض کنیم که کسی دچار افسردگی شدیدی بشود یا دچار بیماری‌هایی شود که متخصصان اعصاب و روان، آن را تهدیدی برای سلامت فرد می‌دانند، [باید از بارداری منع شود].

آقای ره‌پیک - اگر افسردگی، در حدّ ضعیف هم باشد، طبق آن آیین‌نامه و دستورالعملی که وزارت بهداشت تنظیم کرده است، جزء آن مواردی است که اینها می‌گویند باید از بارداری منع شوند.

آقای مدرسی یزدی - حالا ما باید سلامت را به‌گونه‌ای تعریف کنیم که اصلاً هر موردی که موجب بیماری بشود را شال شود.

آقای ابراهیمیان - کلمه‌ی «بیماری» هم باز ممکن است مشکل ایجاد کند؛ چون بیماری در مقابل «سلامت»، قرار می‌گیرد.

آقای مدرسی یزدی - برخی از بیماران اعصاب و روان، از لحاظ سلامت خیلی وضعشان بدتر از بیماران جسمی است؛ مثلاً آن نوع شدید بیماری‌های اعصاب و روان که مثلاً فرد دچار توهم است.

آقای یزدی - در ماده (۱) می‌گوید «کلیه اعمال جراحی که به منظور پیشگیری دائمی از بارداری انجام می‌شود، به استثنای موارد مرتبط با تهدید سلامت، ممنوع است...»؛ خُب الآن نمایندگان مجلس در این مصوبه‌ی اصلاحی گفته‌اند که مقصود از «سلامت»، سلامت جسمی است، یعنی عمل جراحی برای کسی مجاز است که مثلاً باردارشدنش موجب شود که ناراحتی جسمی پیدا کند؛ نمی‌گوید که این شخص، هیچ

وقت باردار نشود. اگر چنین شخصی، الآن از بارداری پیشگیری کند، به نحوی که این پیشگیری موجب شود که دیگر هیچ‌وقت باردار نشود، این اشکال دارد؛ اما اگر الآن که از بارداری پیشگیری می‌کند، دو سال بعد می‌تواند باردار شود، اشکالی ندارد.

آقای علیزاده - نه، این ماده، آن طرف قضیه [= پیشگیری دائمی] را دارد می‌گوید.

آقای ره‌پیک - اشکال ما به این مصوبه در مرحله‌ی پیش این بود که غیر از اطلاق عبارت «سلامت» در ماده (۱)، وزارت بهداشت هم یک سری مقرراتی دارد که سلامت را به جسمی، روانی و چه و چه تقسیم کرده است و برای هر کدام هم ضابطه‌ای گذاشته‌اند. اشکال ما این بود که وقتی در تبصره گفته شده است وزارت بهداشت، موارد تهدید سلامت را اعلام می‌کند، گفتیم این در شأن وزارت بهداشت نیست و ضوابط و شرایط تهدید سلامت بایستی در قانون روشن بشود؛ یعنی این ضوابط باید در «قانون» ذکر بشود. مثلاً باید بگویند که تا چه حدی، اگر سلامت جسمی به خطر بیفتد، عمل جراحی برای پیشگیری از بارداری مجاز می‌شود. آیا حلدش مرگ است یا بیماری سخت است؟ کدام نوع بیماری‌ها است؟

آقای یزدی - مقصود در این مورد معلوم است؛ یعنی دستگاه باروری و بارداری و بچه‌دار شدن فرد آسیب نبیند و آلاً پرخوری و کم‌خوری فرد را که نمی‌خواهند بگویند.

آقای ره‌پیک - نه.

آقای علیزاده - نه، این منظور نیست؛ عبارت این است که عدم جلوگیری از بارداری، موجب تهدید سلامت باشد.

آقای اسماعیلی - تهدید سلامت، به خاطر باردار شدن فرد است.

آقای علیزاده - بله، یعنی باردار شدن شخص، موجب تهدید سلامت بشود، نه عدم بارداری.

آقای مدرس‌سی یزدی - بله، می‌گوید کلیه‌ی اعمال جراحی.

آقای یزدی - ماده (۱) می‌گوید: «کلیه اعمال جراحی که به منظور پیشگیری دائمی از بارداری انجام می‌شود...»؛ خب این را می‌گوید که باید مراقب باشند که سلامت فرد آسیب نبیند. حالا سلامت آسیب نبیند، یعنی چه؟

آقای مدرس‌سی یزدی - نه، می‌گویند عمل جراحی برای پیشگیری دائمی از بارداری جایز نیست، مگر در صورتی که [منجر به تهدید سلامت فرد شود].

آقای عزیزاده - یعنی باردار نشود.

آقای رهپیک - مقصود این مصوبه این است که می‌خواهد اعمال جراحی که به منظور پیشگیری از بارداری انجام می‌شود را ممنوع کند، چرا؟ برای اینکه نرخ باروری بالا برود.

آقای یزدی - ماده (۱) می‌خواهد تکلیف اشخاصی که برای عمل جراحی پیشگیری از بارداری می‌روند را روشن کند.

آقای رهپیک - خُب، این شخص به پزشک مراجعه می‌کند و پزشک به او می‌گوید شما اگر بخواهی باردار بشوی، قلبت صدمه می‌بیند یا اگر بخواهی باردار بشوی، کبدت مشکل پیدا می‌کند یا اگر بخواهی باردار بشوی، بچه‌ات فلان صدمه‌ی جسمی می‌بیند. «تهدید سلامت» در اینجا، یعنی سلامت مادر، بچه و همه‌ی اینها را شامل می‌شود. خُب حالا ما می‌گوییم ضابطه‌ی این «تهدید سلامت» چیست؟ در آن دستورالعمل وزارت بهداشت، طیفی از تهدیدات سلامت جسمی و روانی را نوشته‌اند و گفته‌اند پزشک مجاز است که در چنین مواردی بگوید بارداری به ضرر فرد است یا نیست؛ مثلاً فرض بفرمایید شرط سنی گذاشته‌اند و گفته‌اند بالای (۳۵) سال، خطر بارداری این قدر افزایش پیدا می‌کند یا بالای (۴۰) سال چقدر می‌شود. در آنجا برای سن، ضابطه گذاشته‌اند، نه برای اینکه بگویند خطر بارداری برای سلامت جسمی فرد، در چه حدی است و اینکه مثلاً خطر قلبی دارد یا مغزی یا عروقی و ... مجلس در تبصره ماده (۱) گفته است که «موارد تهدید سلامت» را وزارت بهداشت معلوم کند. خب وزارت بهداشت هم ضابطه‌اش همین است. اشکال ما چه بوده است؟ ما گفتیم عیبی ندارد که می‌خواهید برای پیشگیری از بارداری استثنایی قائل بشوید. ما گفتیم اینکه بگویید جلوگیری از بارداری ممنوع است، اما اگر بارداری برای کسی «تهدید سلامت» محسوب شود، مجاز است که پیشگیری دائمی از بارداری بکند، اشکالی ندارد، اما خُب، حالا باید مشخص کنید که کدام موارد، شامل «تهدید سلامت» می‌شود. ما گفتیم که این موارد را وزارت بهداشت نباید تعیین بکند، بلکه مجلس باید ضوابط اصلی‌اش را در قانون بیاورد.

آقای مدرسی یزدی - بله، مجلس باید بگوید.

آقای رهپیک - مجلس باید بگوید اگر بارداری مثلاً خطر مرگ یا خطر صدمه‌ی

جسمی دارد، [شخص می‌تواند اقدام به عمل جراحی پیشگیری دائمی از بارداری کند].
آقای علیزاده - اجازه بدهید من اشکال را بگویم، بعد شما به آن جواب بدهید. همان‌طور که جناب آقای دکتر ره‌پیک فرمودند، ایراد ما به مجلس این بود که اینکه شما در تبصره ماده (۱) گفته‌اید موارد تهدید سلامت را وزارت بهداشت باید تعیین کند، اشکال دارد و مقنن باید این موضوع را تعیین کند. الآن اینها در این مصوبه‌ی اصلاحی چه کار کرده‌اند؟ دنبال کلمه‌ی «سلامت»، یک کلمه‌ی «جسمی» اضافه کرده‌اند. بعد دوباره در تبصره گفته‌اند که موارد «تهدید سلامت جسمی» را وزارت بهداشت تعیین می‌کند؛ یعنی اصلاً هیچ چیز اشکال ما را اصلاح نکرده‌اند.

آقای ابراهیمیان - چرا؛ اصلاح کرده‌اند.

آقای علیزاده - چه چیزی را درست کرده‌اند؟

آقای ابراهیمیان - نه، اشکال ما درست شده است.

آقای مدرس‌سی یزدی - نه، آن را خراب کرده‌اند.

آقای علیزاده - بله، خراب کرده‌اند.

آقای ابراهیمیان - نصفش را درست کرده‌اند.

آقای علیزاده - نه، خرابش کرده‌اند. آنها آمده‌اند به دنبال «تهدید سلامت»، یک کلمه‌ی «جسمی» را اضافه کرده‌اند و گفته‌اند این کلمه، هم در متن ماده و هم به تبصره اضافه می‌شود. در متن ماده (۱)، عبارت «تهدید سلامت»، به عبارت «تهدید سلامت جسمی» تبدیل شده و در تبصره هم گفته شده که وزارت بهداشت، «موارد تهدید سلامت جسمی» را تعیین می‌کند. ما قبلاً گفتیم اگر قرار باشد وزارت بهداشت، موارد تهدید سلامت، از هر نوعش که باشد را تعیین کند، اشکال دارد.

آقای سوادکوهی - الآن کلمه‌ی «جسمی» را اضافه کرده‌اند.

آقای ابراهیمیان - نه، به خاطر اینکه سلامت، [فقط به «سلامت جسمی» محدود

نمی‌شود].

آقای علیزاده - بنابراین، با این وضع، هیچ ابهامی را رفع نکرده‌اند؛ چون الآن هم

با این اصلاحیه، باز موارد تهدید سلامت جسمی را وزارت بهداشت می‌خواهد تعیین کند. ضمناً این اصلاحیه، خلاف سیاست‌های کلی جمعیت هم است.

آقای مؤمن - نه، [چرا خلاف سیاست‌های کلی جمعیت است؟]

آقای علیزاده - بگذارید تا من بگویم چرا خلاف است. الان اگر وزارت بهداشت طبق مقرراتی که برای موارد تهدید سلامت جسمی دارند، بیاید بگوید که اگر مادر در موقع بارداری، به دو ماده‌ی غذایی نیاز داشته باشد و نداشته باشد، بارداری برای او تهدید سلامت جسمی است، شما چه می‌فرمایید؟

آقای مدرس یزدی - نه، مثلاً اگر بگوید در صورتی که چشم مادر یک مقداری ضعیف شود، [تهدید سلامت جسمی محسوب می‌شود].

آقای علیزاده - بله، اگر چشم این خانم ضعیف بشود یا چند روز تب کند، [تهدید سلامت جسمی محسوب می‌شود]. ما می‌خواستیم جلوی این موارد غیر ضروری را بگیریم. بنابراین در واقع، اشکال شورا رفع نشده است، بلکه بعضی از مواردی که ممکن است واقعاً تهدید سلامت تلقی شود را خارج کرده‌اند و بعضی از مواردی که اصلاً شرعاً و قانوناً، هیچ تهدیدی برای بارداری نیست را اضافه کرده‌اند. بنابراین آنجاهایی که با توجه به سیاست‌های کلی جمعیت ابلاغی مقام معظم رهبری، می‌شود جلوی تهدید جمعیت را گرفت، این ماده آمده و آن را هم خراب کرده است. این اشکال ما را درست نکرده‌اند.

آقای یزدی - اشکال ما را اصلاح کرده‌اند، خراب هم نکرده‌اند. مجلس که نمی‌تواند خودش بیاید موارد تهدید سلامت جسمی را بگوید.

آقای ابراهیمیان - شما قبلاً این معیار «تهدید جان» یا «تهدید سلامت» را با همین کلیت پذیرفته‌اید؛ یعنی شما قبلاً همین عنوان را در مصوبه‌ی مربوط به سقط درمانی مورد پذیرش قرار داده‌اید. آنجا شما همین را تأیید کرده‌اید. به علت اینکه تعیین شاخص‌ها، همیشه در این زمینه کلی است. این موضوع، در همان جلسه‌ی کمیسیون داخلی مجلس مطرح شد و من پیشنهاد دادم که بنویسید «تهدید جدی سلامت جسمی».

آقای سلیمی - پیشنهاد خوبی بوده است.

آقای ابراهیمیان - کمیسیون هم ابتدا این را نوشت، اما بعد آقای دکتر مرندی و بعضی از آقایان گفتند فلانی، این عنوان یک مقداری نسبی است؛ مثلاً ممکن است طرف به عارضه‌ای دچار بشود، اما کسی بگوید این تهدید جدی تلقی نمی‌شود ولی در واقع، در هر جای دنیا، این عارضه را خطری برای سلامتی فرد می‌دانند. بالاخره ما

چاره‌ای نداریم. آن لیست که مربوط به تهدید سلامت و جان افراد در دستورالعمل اجرایی قانون سقط درمانی است را هم آوردند. در آنجا ما دیدیم که اگر مسئله مربوط به تهدید سلامت جسم باشد، واقعاً به مسائل جدی اشاره کرده‌اند. آنجا چون سلامت کلی بود و عنوانی نداشت، رفتند سراغ برخی از همین معیارهایی که آقای دکتر [ره‌پیک] می‌گوید. الآن، هر چه اینجا بگویند، باز هم در خصوص آن سؤال مطرح می‌شود؛ مثلاً اگر بگویند «خطر مرگ»، فوری این سؤال مطرح می‌شود که یک درجه پایین‌تر از آن چطور؟ خب با چه عباراتی این یک درجه پایین‌تر را معلوم کنند؟ یا مثلاً در خصوص واژه‌ی پیشنهادی من که واژه‌ی «جدی» بود، باز یکی می‌گوید که مرز «جدی» کجاست؟ به نظر، اگر بخواهید ایراد بگیرید که چرا کلمه‌ی «روانی» را به «جسمی» اضافه نکرده‌اند، ایراد وارد است، ولی اگر بخواهید بگویید که مجلس باید معیارهای «سلامت جسمی» را بیان کند، باز معیارها این قدر کلی است که هر چه بگویند باز مجدداً همین مباحث مطرح می‌شود. مرز این معیارها باید چقدر باشد؟ قبلاً هم در سابقه‌ی قانون‌گذاری، یک بار قانونی به شورای نگهبان آمده و تأیید شده است که «تهدید جان» یا «تهدید سلامت» را به عنوان معیار قرار داده بودند و گفته بودند که مصادیق بی‌پایان آن را وزارت بهداشت باید به مرور بگوید.

آقای علیزاده - کجا ما چنین چیزی را قبول کردیم؟

آقای ابراهیمیان - در قانون سقط درمانی.

آقای علیزاده - آن قانون، مربوط به قبل از ابلاغ سیاست‌های کلی جمعیت است. الآن، این مصوبه، با توجه به سیاست‌های کلی جمعیت تنظیم شده است. اینها چه ارتباطی با هم دارد؟

آقای ابراهیمیان - نه، ایراد مغایرت مصوبه با سیاست‌های کلی جمعیت یک حرف است و ایراد اینکه ما به اختیارات قانون‌گذاری مجلس تجاوز می‌کنیم یا آن را رعایت نکنیم یک حرف دیگری است؛ اینها دو ایراد است. به نظر من، ایراد مربوط به اختیارات مجلس در اینجا وارد نیست.

آقای مدرسی یزدی - اگر این عبارت ماده (۱) را تبدیل کنند به «مواردی که عدم پیشگیری، موجب بیماری می‌شود»، همه‌ی مشکلات حل می‌شود.

آقای علیزاده - الآن، اشکال رفع نشده است.

آقای مدرسی یزدی - بله، الآن حل نشده است؛ ولی اگر بنویسند «مواردی که عدم پیشگیری، موجب بیماری می شود؛ اعم از جسمی و روحی» مشکل حل می شود.

آقای ابراهیمیان - در این صورت، آنجا مثلاً این سؤال مطرح می شود که آیا «فشار خون»، بیماری است یا نه.

آقای مدرسی یزدی - بله، آن هم بیماری است.

آقای ابراهیمیان - اگر این گونه اشکال برطرف می شود، پس الآن آقایان همین عبارت را بگویند تا بنویسند.

آقای مؤمن - اگر عبارت «عدم تهدید سلامت» به طور مطلق باشد، ممکن است هم شامل موارد واقعی تهدید سلامت جسمی بشود و هم اینکه یک مورد غیر ضروری را به عنوان خطر برای سلامت معرفی کنند؛ مثلاً اینکه کسی بگوید ما حوصله مان سر رفت را هم بگویند این برای سلامتی، یک تهدید است. برای همین آمده اند «سلامت» را به «سلامت جسمی» محدود کرده اند. ابهامی که ما قبلاً گرفتیم، این بود که چون این «تهدید سلامت»، شامل یک سری مسائلی می شود که موارد آن روشن نیست، بنابراین مجلس باید منظور از سلامت را مشخص کند تا شورای نگهبان بعداً راجع به آن اظهار نظر کند. این ایراد ما، در واقع به این برمی گردد که اگر بخواهند موارد تهدید سلامت را به این ترتیبی که مجلس گفته است مشخص کنند، این قانون گذاری محسوب می شود و معایر اصل (۸۵) قانون اساسی است؛ چون افراد دیگری غیر از مجلس می آیند می گویند که مثلاً فلان کار، تهدید سلامت است و فلان کار، تهدید سلامت نیست. لذا به خاطر اینکه این کار، قانون گذاری است، از این جهت می گوئیم مجلس باید موارد تهدید سلامت را مشخص کند تا این موارد، یک امر ابهام داری نباشد. اما حالا که گفته اند «تهدید سلامت جسمی»، همان طور که آقایان در مجمع مشورتی فقهی قم هم نوشته اند،^۱ دیگر این سلامت جسمی یک چیزی است که

۱. «نظر بعضی از اعضاء این بود که با اصلاح به عمل آمده، ابهام به قوت خود باقی است، زیرا با تقیید «تهدید سلامت» به «تهدید سلامت جسمی»، ضوابط و شرایط روشن نمی شود و ابهام از جهت ضوابط و شرایط، به قوت خود باقی است. در مقابل، نظر بعضی از اعضاء این بود که تقیید انجام شده، رافع ابهام بوده و ضوابط و شرایط تهدید سلامت جسمی، برای پزشکان روشن می باشد و ابهام ندارد.» نظر کارشناسی مجمع مشورتی فقهی شورای نگهبان، شماره ۹۳/۱۹۸/ف/۹۳ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۸، قابل مشاهده در

معلوم است. فرض بفرمایید اگر بارداری، موجب بشود که چشم شخص کم سو بشود، این شخص سلامت جسمی اش را از دست داده است یا اگر موجب شود که پایش شل بشود، سلامت جسمی اش را از دست داده است. در واقع، این چیزی است که خود پزشکان ممکن است بتوانند تشخیص بدهند. اینکه شما می فرمایید مجمع مشورتی فقهی قم چنین نوشته اند، آن ذیل نامه‌ی آنها را هم بخوانید که گفته اند در مقابل، نظر برخی از اعضا این بود که مسئله‌ی سلامت جسمی یک چیزی نیست که احتیاج به قانون گذاری داشته باشد تا اینکه مشخص بشود؛ چون خود اینکه جسم افراد ایرادی پیدا نکند، مفهومی معلوم است و چیزهایی که این سلامت جسمی را به هم بزند هم روشن است. بنابراین، این موضوع احتیاجی به قانون گذاری ندارد تا اینکه ابهامی داشته باشد و ابهامش از بین برود. الآن اگر این کلمه‌ی «سلامت» مطلق می آمد، چون شامل آن مواردی هم می شد که شخص می گوید که من بی حوصله می شوم یا فکرم از بین می رود یا درست نمی توانم مطالعه بکنم و مواردی از این قبیل، و اینها را هم ممکن بود جزء تهدید سلامت روانی محسوب کنند [می گفتیم اشکال دارد]، ولی حالا که موارد تهدید سلامت مقید به سلامت جسمی شده است، دیگر شامل این موارد نمی شود. چون معلوم است که منظور از جسم این است که بالاخره یا گوشش ایراد پیدا نکند یا چشمش ایراد پیدا نکند یا سرش درد بگیرد. آن وقت، طیب هم می تواند تشخیص بدهد که چه چیزی موجب این عوارض می شود که این سلامت را به هم بزند و چه چیزی موجب این عوارض نمی شود. بنابراین، تشخیص این موارد دیگر احتیاجی به قانون گذاری و کار مجلس ندارد، بلکه باید به پزشک واگذار شود؛ مثل نوشتن آیین نامه‌ای است که پزشک بر اساس اطلاعاتی که دارد، می تواند تشخیص بدهد که وقتی این زن باردار بشود، به خاطر خصوصیات بدنی‌ای که دارد و با زن‌های دیگر تفاوت دارد، آیا واقعاً چشمش ضعیف می شود یا گوشش کم شنوا می شود یا نه؟

آقای یزدی - یا مثلاً پس از وضع حمل، دوباره مشکلات جسمی برایش به وجود می آید یا نه؟

آقای مؤمن - بله، همین طور است. پس اگر این طور باشد، این مصوبه ایرادی ندارد.

آقای عزیزاده - تهدید سلامت که فقط سلامت جسمی نیست.

آقای مؤمن - نه، این دیگر فقط محدود شده است به سلامت جسمی.

آقای عزیزاده - چرا؟ همه‌ی اینها می تواند باشد.

آقای مؤمن - نه، در دیگر موارد، سلامت فرد از بین نرفته است.

آقای علیزاده - بحث، بحث تهدید سلامت است، نه از بین رفتن سلامت.

آقای مؤمن - فرقی نمی‌کند؛ مهم این است که خود سلامتی از بین برود. ممکن است یک خانم، دو ماه یا چند ماه و یار پیدا نکند، اینکه سلامت او را از بین نمی‌برد. این یک امر معمولی و عادی است که برای زن‌ها پیش می‌آید.

آقای علیزاده - این هیچ ضابطه‌ای ندارد.

آقای مؤمن - اما اگر بارداری، باعث شود که چشمش نابینا یا کم‌بینا بشود، یا پای او شل بشود و نتواند درست راه برود، خُب این موارد، سلامت او را از بین برده است. به خاطر همین، تشخیص این مواردی که سلامت فرد را از بین می‌برد، مثل آیین‌نامه‌نگاری می‌شود و دیگر احتیاجی ندارد که مجلس موارد آن را تعیین نکند. آن وقت، دیگر مخالف با اصل (۸۵) قانون اساسی هم نیست. این کلمه‌ی «جسمی» که به «تهدید سلامت» اضافه شده است، موجب می‌شود که آن موارد خیالی از بین برود و منحصر می‌شود به یک سری مواردی که خود پزشکان، به خاطر اطلاعات پزشکی‌شان می‌توانند بفهمند و تشخیص دهند که فرد باردار به چه ناراحتی‌ای مبتلا می‌شود یا نمی‌شود. تشخیص این کار هم دیگر جزء مباحث اصل (۸۵) قانون اساسی نیست که قانون‌گذاری باشد، بلکه از قبیل نوشتن آیین‌نامه است و خلاف اصل (۸۵) نیست.

آقای ره‌پیک - در جلسه‌ی گذشته، اگر خاطر دوستان و آقایان محترم باشد، ما یک اسناد و مدارکی هم آوردیم. نوعاً جامعه‌ی پزشکی، که کمیسیون پزشکی هم جزء آن است و همین‌طور است، مخالف با این بحث هستند. یعنی آنها می‌گویند بحث پزشکی این موضوع، برای ما غلبه دارد و هر جایی که ما تشخیص دادیم که تهدید سلامت است، باید بگوییم [عمل جراحی پیشگیری دائمی از بارداری] انجام شود. اینکه الآن در تبصره‌ی ماده (۱) گفته که وزارت بهداشت باید موارد تهدید سلامت را بگوید، الآن هم وزارت بهداشت، این موارد را در دفترچه‌های مخصوصی آماده کرده است که این دفترچه‌ها در مراکز بهداشتی وجود دارد. فرض بفرمایید مثلاً در این دفترچه‌ها آمده است که اگر بچه‌ی دوم به بالا باشد، باعث پوکی استخوان مادر خواهد شد. خُب، همه‌ی موارد این‌گونه نیست که منجر به مرگ و کوری و اینها بشود. پزشکان می‌توانند این موارد را تشخیص بدهند و اعتقاد دارند که باید سلامت را بدین شکل حفظ بکنند.

حالا ما نمی‌گوییم که پشت این قصه چیست. من دفعه‌ی قبل مثالی زدم؛ در گزارشی آمده بود که پزشکی - که مشاور سازمان ملل هم بود- خودش و تیمش، در اینجا چهارده هزار (۱۴,۰۰۰) عمل عقیم‌سازی انجام داده بودند؛ یعنی اینها این‌گونه به کارشان اعتقاد دارند. الآن اگر شما بگویید که دوباره وزارت بهداشت این معیارها را بگوید، خُب چه فرقی می‌کند؟ درست است که ما تهدید سلامت را به روانی و جسمی تفکیک کردیم و بخشی از تهدیدات روانی را کنار گذاشتیم، ولی برای خود «تهدید جسمی» هم در آن دفترچه طیف وسیعی درست کرده‌اند. همین مواردی که عرض کردم، ممکن است در آینده خطراتی را برای فرد ایجاد کند؛ مثلاً ممکن است در آینده، برای فرد پوکی استخوان یا سرطان یا چه و چه به همراه داشته باشد که همه‌ی اینها هم جزء استثنائات محسوب خواهد شد. اگر چهارچوب کلی موارد تهدید سلامت جسمی معلوم نشود، هیچ ضابطه‌ای تعیین نشده است؛ به اضافه‌ی اینکه مقصود از مشخص نبودن ضابطه در نظر ما فقط این نبود که موضوع تهدید سلامت روشن بشود، بلکه منظور ما این بود که باید ضوابط و شرایط آن روشن بشود. یعنی مثلاً باید روشن شود که چه کسی باید این موضوع را تأیید کند؟ چه کسی باید بگوید این تهدید سلامت، استثنایی بر همان قاعده‌ی اصلی شد؟ آیا اگر یک پزشک بنویسد، کفایت می‌کند؟ آیا ارزیابی یک پزشک کافی است؟ تبصره‌ی ماده (۱) فقط می‌گوید وزارت بهداشت این موارد را تعیین بکند.

آقای یزدی - حالا یقیناً پزشک هم باید پزشک مورد اعتمادی باشد.

آقای ره‌پیک - خب مجلس باید شرایط و ضوابط و چهارچوب کلی این موضوع را بگوید؛ مثلاً بگوید در چه حدی و در چه چهارچوبی؟ چون در واقع، این ماده (۱)، یک استثنایی بر سیاست‌های کلی جمعیت است که می‌خواهد اجرایی بشود. عرض من این است که اگر ضابطه و حداقل چهارچوب کلی این موضوع معلوم نشود، عملاً بود و نبود این مصوبه هیچ فرقی نخواهد داشت؛ چون همان کاری که تا کنون داشت انجام می‌شد، از این به بعد هم انجام خواهد شد.

آقای سلیمی - بسم الله الرحمن الرحیم. در مرحله‌ی قبل، کلمه‌ی «تهدید سلامت» در ماده (۱) این مصوبه، اطلاق داشت؛ چون «تهدید سلامت» را در جاهای مختلفی به کار می‌برند؛ مثلاً اگر در فلان امر، بهداشت رعایت نشود، می‌گویند سلامت را تهدید

می‌کند یا ممکن است چند نفری سرما بخورند و مریض بشوند یا اینکه الآن گرد و خاکی بیاید و افراد هم ماسک زده باشند، باز هم بگویند سلامتشان تهدید می‌شود، چون ممکن است دچار تنگی نفس بشوند. لذا ما گفتیم که مجلس بیاید و این عبارت «تهدید سلامت» را روشن کند. آنها هم آمدند و در این مصوبه‌ی اصلاحی گفتند «تهدید سلامت جسمی». خب حالا آیا تعیین موارد تهدید سلامت جسمی با قانون است یا با کسانی است که می‌خواهند سلامت را اجرا کنند؟ یعنی اگر قانون بخواهد این موارد را تعیین بکند، نمی‌تواند که این موارد را احصا بکند؛ چون ممکن است صدها و هزاران امر، جزء موارد «تهدید سلامت جسمی و روحی» محسوب شود. حالا فقط کلمه‌ی «جسمی» را اضافه کرده‌اند. خب مگر چه فرقی بین سلامت جسمی و روحی وجود دارد؟ سلامت روحی هم مثل سلامت جسمی است و مجلس نباید بین این دو سلامت، تبعیض قائل می‌شد. این اشکال، حرف حسابی است، ولی اینکه بگوییم تعیین موارد تهدید سلامت بر عهده‌ی قانون‌گذار است، یعنی باید بیانند در قانون تمام این موارد را یکی یکی احصا کنند، این اصلاً متصور نیست که این‌گونه بخواهیم بگوییم. خُب معلوم است که تعیین موارد تهدید سلامت به عهده‌ی کارشناسان خودش است. آنها عوارض بارداری را بر اساس این کلیتی که در این مصوبه آمده است تعیین می‌کنند. آنها موارد تهدید سلامت جسمی و روحی شخص را - حالا اگر روحی را هم در مصوبه ذکر کردند - تعیین می‌کنند. این کار، چیزی غیر از موارد تهدید سلامت جسمی است که عبارت است از چیزهایی که جسم را به خطر می‌اندازد.

آقای علیزاده - تهدید می‌کند.

آقای سلیمی - این ماده (۱)، این طوری می‌گوید. وقتی مفهوم جمله، این شد، یعنی اینکه وزارت بهداشت فقط بایستی برای این مفهوم، مصادیق تعیین کند. به نظرم، مجلس ابهام ما را برطرف کرده است. حالا اگر آقایان این را قبول ندارید، بگویید این را قبول نداریم.

آقای مدرسی یزدی - بسم الله الرحمن الرحیم. اگر آن اصطلاحات و معیارهای وزارت بهداشت وجود نداشت که خود عبارت «تهدید سلامت» ابهامی نداشت و منظور از «تهدید سلامت» معلوم بود. همان طور که جناب آقای دکتر ره‌پیک توضیح دادند، مشکل این است که الآن، حداقل در مجموعه‌ی وزارت بهداشت و کسانی که

با آنها همکاری می‌کنند، مواردی را به عنوان تهدید سلامت محسوب می‌کنند که یک طیف وسیعی را دربر می‌گیرد؛ مواردی که واقعاً سلامت به معنای عرفی‌اش، مورد تهدید قرار نمی‌گیرد. بدین جهت بود که ما گفتیم مجلس یک ضوابطی را برای تهدید سلامت روشن بکند تا بعداً سوء استفاده نشود و آن مواردی را که آنها [= وزارت بهداشت] به عنوان تهدیدکننده‌های سلامت تعیین کرده‌اند، به کرسی نشیند. از این جهت، حالا مجلس آمده است و «تهدید سلامت» را به «تهدید سلامت جسمی» تبدیل کرده است. سلامت جسمی، یک مقداری معنای وسیع سلامت را تضییق می‌کند، ولی یک مشکلی وجود دارد و آن، این است که بعضی از مواردی را از حوزه‌ی تهدید سلامت خارج می‌کند، که باید داخل باشد. خُب، مثلاً اگر کسی مبتلا به بیماری افسردگی شدید بشود، یک بیمار روانی است، گرچه از لحاظ جسمی، مشکلی ندارد. یا مثلاً اگر کسی به بیماری روانی دوقطبی مبتلا بشود یا دچار بیماری انزوا بشود یا به بیماری شیزوفرنی یا اسکیزوفرنی و امثال اینها مبتلا بشود، ممکن است جسمش هم هیچ آسیبی نبیند، بلکه ممکن است از حالت معمول هم قوی‌تر باشد. لهذا من فکر می‌کنم باید از این جهت که هم از اطلاق «تهدید سلامت» سوء استفاده نشود و هم از حیث اینکه بی‌جهت تضییق نشود و بیماری‌های روانی از محدوده‌ی آن خارج نشود، این عبارت را تبدیلش کنند. من به آقایانی که به کمیسیون [بهداشت و درمان مجلس] تشریف می‌برند، عرض می‌کنم که به نظرم اگر این‌طوری پیشنهاد بشود: «مگر در صورتی که به واسطه‌ی عدم عمل جراحی، تهدید به بیماری وجود داشته باشد.» مشکل حل می‌شود.

آقای ابراهیمیان - بیماری هم مثل سلامت است؛ چه فرقی می‌کند؟

آقای مدرسی یزدی - خُب «بیماری» خیلی اضیق است از «تهدید سلامت». اگر هم می‌گویند که باز مشکل حل نمی‌شود، به هر حال، باید بگوییم مجلس ضابطه‌ای بدهد تا مشخص شود که مقصود از «تهدید سلامت»، نوع خاصی از بیماری‌ها است تا مشکل حل شود.

آقای شبنزنده‌دار - بسم الله الرحمن الرحیم. در اینجا مسئله‌ی متزاحمی وجود دارد؛ از طرفی این بحث کنترل نسل، باعث شده یک مشکلی برای مملکت پیدا بشود. این عبارت «تهدید سلامت» فی‌الذات، تشکیک است؛ هم از نظر مراتب خود بیماری -

حتی بیماری‌هایی که ایشان [= آقای مدرسی یزدی] می‌فرمایند- و هم از نظر مدت. مثلاً ممکن است در زمان بارداری، فشار خون مادری بالا برود که می‌شود آن را با دارویی کنترل کرد، اما آیا این هم جزء موارد «تهدید سلامت» است یا نه؟ اگر اینها موارد تهدید سلامت است، ولو موقت برای شش ماه یا یک سال، [اینها باید معیارش تعیین شود].

آقای علیزاده - بله، عملاً الآن جزء موارد «تهدید سلامت» است.

آقای شبزنده‌دار - خُب این باعث می‌شود که دست آنها [= وزارت بهداشت] خیلی باز شود. برای همین است که ما می‌گوییم باید برای «تهدید سلامت» یک سری شرایط و یک سقفی ذکر کنند. مثل اینکه در فقه می‌گویند ضرر معتنا به نفس، حرام است، نه مطلق ضرر به نفس. اگر در اینجا، سلامت معتنا بهی در معرض خطر است، مثلاً برای همیشه یا برای سالیان خیلی متمادی فرد بیمار می‌شود، بله؛ اما نه اینکه حالا این خانم به دکتر مراجعه می‌کند و دکتر می‌گوید اگر تو الآن حامله بشوی، مثلاً شش ماه فشار خونت بالا می‌رود و لذا این از موارد تهدید سلامت است و بنابراین می‌توانی خودت را عقیم بکنی! به خاطر همین است که ما می‌گوییم مجلس باید شرایط و ضوابط «تهدید سلامت» را تعیین بکند. منظور از این شرایطی که ما اینجا می‌گوییم، تمام ضوابط به صورت ریز به ریز نیست، بلکه اقلأً یک سقفی برای این موضوع تعیین کنند که مثلاً تهدید سلامت، مواردی است که تا فلان حد و برای فلان سال، برای فرد مشکل ایجاد می‌کند. این موارد را باید تعیین بکنند و آلاً بله، ما که نمی‌گوییم همه‌ی موارد را اینها لیست بکنند. بنابراین، به نظر ما می‌آید که این اشکال ما حل نشده است.

آقای جنتی - آقای دکتر ره‌پیک، این دو نفری که خدمت شما آمدند، راجع به بیماری‌های روانی‌ای که ممکن است در اثر حمل پیدا بشود، صحبتی کردند یا نه؟

آقای ره‌پیک - بله دیگر؛ حالا البته در این اصلاحیه‌ی ماده (۱) و تبصره‌ی آن که منحصرش کرده‌اند به «تهدید سلامت جسمی»، اما قبل از اصلاح این مصوبه که «سلامت» اطلاق داشت، در آن دفترچه‌های وزارت بهداشت، بیماری‌های روانی فراوانی را از درجه‌ی کم تا زیاد، از افسردگی‌ها تا دیوانگی و مریضی‌های چه و چه، همه را نوشته بودند.

آقای هاشمی ساهرودی - بسم الله الرحمن الرحيم. این ماده (۳)، اصلاً بعد از آن دو

ماده‌ی اول و دوم آمده است که دو بخش دارد؛ یک بخش آن، درباره‌ی «موارد آموزشی» مرتبط با ماده (۲) است که می‌گوید «هرگونه تبلیغ در خصوص پیشگیری...»؛ این می‌خواهد اجازه بدهد که مواردی را به عنوان پیشگیری از بارداری تبلیغ کنند؛ چون معنای «آموزشی» همین است دیگر، یعنی پیشگیری از بارداری را در آموزش و در تبلیغات به کار ببرند. بخش دوم هم «موارد ضروری» است، مثل عمل جراحی و امثال اینها که ظاهراً مربوط به ماده (۱) است. اما نسبت به مسائل آموزشی، اینها اصلاً نباید هیچ موردی را استثنا کنند.

آقای عزیزاده - این [بختی که شما می‌فرمایید، مربوط به] اشکال بعدی ماست. ما الآن داریم ایراد (۱) شورا را بررسی می‌کنیم. این اشکال، همان ابهامی است که جناب عالی در جلسه‌ی مرحله‌ی قبل [= جلسه ۱۳۹۳/۵/۲۹ شورای نگهبان] فرمودید و ما نوشتیم. آقایان می‌خواستند به این مورد، ایراد بگیرند، اما حضرت آیت‌الله شاهرودی فرمودند ابهام بگیریم.

آقای هاشمی شاهرودی - «تهدید سلامت» که مربوط به ماده (۱) است؛ اما آن ماده (۳) که مشککش بیشتر است.

آقای عزیزاده - بله.

آقای هاشمی شاهرودی - چون الآن همه‌ی تبلیغات، در همین راستا [= پیشگیری از بارداری و کنترل موالید] است. می‌گویند بارداری باعث می‌شود که سلامت فرد تهدید شود! اصلاً این ماده (۳) که الآن آورده‌اند، عملاً ماده (۲) را لغو می‌کند؛ چون وقتی تبلیغی علیه بارداری می‌کنند، دارند همین تهدیدهای سلامت را می‌گویند، چیز دیگری که نمی‌گویند. خوب، همه‌اش داخل در مستثنا می‌شود؛ اصلاً نسبت به آموزش، مستثنا، مستثنا منه را از بین برده است. به نظر من، نسبت به «موارد ضروری» و نسبت به «عمل جراحی» ما باید میزان شرعی را مدّ نظر قرار دهیم، نه میزان تهدید سلامت فعلی را. ما باید بگوییم «تهدید سلامت» را به «تهدید جانی» تبدیل کنند؛ یعنی جایی که بارداری برای جان مادر خطر دارد، آنجا باید از بارداری پیشگیری شود و درست هم است؛ اما اگر برای جان مادر خطری ندارد یا مثلاً ممکن است به قول ایشان [= آقای مؤمن]، یک ماه و یار بگیرد یا مثلاً چشمش ضعیف بشود یا فشارخونش بالا برود، ولی با مصرف دارو، سلامتی‌اش برمی‌گردد و عادی می‌شود، [دیگر نیازی به

عمل جراحی پیشگیری دائمی از بارداری نیست]. لذا ما باید بگوییم ملاک، «تهدید جانی» است.

آقای ابراهیمیان - منظورتان از تهدید جانی، یعنی به خطر افتادن حیات؟

آقای هاشمی شاهرودی - معنایش، به خطر افتادن حیات یا شبه حیات است؛ چون بالاخره، اگر بارداری منجر به از بین رفتن عضوی بشود یا قسمتی از بدنش شل بشود یا چشمش کور بشود، بله در این موارد هم می‌شود گفت [که عمل جراحی برای پیشگیری از بارداری دائمی مجاز است]. غیر از این عنوان، واقعاً به مجرد «تهدید سلامت»، نمی‌شود به سایر موارد، مجوز داد. ما باید همان معیار شرعی را در اینجا بگوییم؛ بگوییم «تهدید جانی».

آقای علیزاده - حضرات آقایان، این ابهامی که شما در مرحله‌ی قبل گرفتید، مربوط به انواع سلامت نبود که مجلس یک نوع آن را ذکر بکند، بلکه منظور این بود که مجلس باید ضوابط تهدید سلامت را تعیین کند. چون با این وضعیت، فردا ممکن است حتی یک روز تب کردن را هم جزء موارد «تهدید سلامت» محسوب کنند.

آقای هاشمی شاهرودی - بله.

آقای علیزاده - این کارها [= اعمال جراحی پیشگیری از بارداری] برای یک سری از اطباء درآمد دارد.

آقای مدرسی یزدی - بله، یک نفر از آنها را گرفته بودند؛ ده‌ها میلیون تومان، از همین راه سقط جنین به دست آورده بود.

آقای علیزاده - ما آمدیم گفتیم مجلس باید برای «تهدید سلامت» ضابطه تعیین کند. ضابطه‌ی آن که معلوم است؛ مثلاً ضابطه‌اش این است که موجب سلب حیات بشود یا موجب ...

آقای هاشمی شاهرودی - نقص عضو بشود.

آقای رهپیک - بله، موجب نقص عضو بشود.

آقای علیزاده - بله، موجب نقص عضو بشود.

آقای هاشمی شاهرودی - این، معیار است.

آقای علیزاده - بله، اگر بارداری، باعث از بین رفتن یک قوه‌ای بشود، درست است [و باید از بارداری پیشگیری شود]، اما [اگر خطر جانی ندارد، نیازی به پیشگیری

نیست]. از قدیم، آنهایی که دنبال [کنترل و کاهش جمعیت] بودند، می‌گفتند بچه‌های چندم به بعد معلول و مریض می‌شوند. من یادم می‌آید قبل از انقلاب، یک آقای به نام دکتر طباطبایی که آن زمان رئیس پزشکی قانونی بود، آمده بود برای اینکه جلوی افزایش جمعیت را بگیرند، در مورد کنترل جمعیت گفته بود که بچه‌ی هفتم و هشتم این‌گونه می‌شوند. ایشان در روزنامه‌ی آن روز، یک مقاله‌ای هم نوشته بود و گفته بود که دکتر جهان‌شاه صالح، فرزند هشتم مادرش است؛ یک آمار این‌جوری می‌داد. حالا اینها هم می‌خواهند به وسیله‌ی این مصوبه، جلوی افزایش جمعیت را بگیرند، نه اینکه راه را برای افزایش جمعیت افراد باز کنند. در واقع، با این قانون می‌خواهند مقیدترش هم بکنند. یک مصوبه‌ای در مورد سقط جنین به تصویب رساندند و تأیید آن را از ما گرفتند، حالا دارند به آن استناد می‌کنند [و می‌خواهند مجوز این مصوبه را هم از ما بگیرند]. الآن به ما می‌گویند ما موارد تهدید سلامت را خودمان تعیین می‌کنیم و می‌گوییم اینکه زن از روز هفتم بارداری استفراغ می‌کند، سلامت جسمی‌اش از بین می‌رود! اما ما می‌گوییم این موارد غیرضروری را باید از موارد تهدید سلامت خارج کنند. ما در مرحله‌ی قبل گفتیم که مجلس باید برای این موضوع ضابطه تعیین کند؛ ما که نگفتیم نوع تهدید سلامت را تعیین کنند که اینها آمده‌اند یک گروه از تهدیدات سلامت را در اینجا آورده‌اند. مجلس باید ضابطه‌ی این مسئله را تعیین کند و چون ضابطه‌ای تعیین نکرده‌اند، الآن به نظر من، همان ابهام به اشکال تبدیل شده است.

آقای هاشمی شاهرودی - بله، تهدید سلامت جسمی اطلاق پیدا کرده و این

اطلاق، یعنی جواز برای همه‌ی موارد.

آقای عزیزاده - الآن با این وضعیت، این مصوبه با سیاست‌های کلی جمعیت که

مقام معظم رهبری آن را ابلاغ کرده‌اند، تعارض پیدا می‌کند. این مصوبه، منطبق با آن سیاست‌ها نیست. «آقا» [= مقام معظم رهبری] فرمودند شما کاری کنید که جمعیت زیاد شود، اما اینها می‌گویند حالا اگر این خانم هفت روز، یک ماه یا نه ماه به خاطر بارداری مریض شود، [باید عمل جراحی پیشگیری دائمی از بارداری بکند]! حال آنکه اگر بیماری او دائمی باشد و عرفاً این بیماری متناوب باشد، تهدید سلامت محسوب می‌شود.

آقای ابراهیمیان - این موارد، عرفاً شامل تهدید سلامت نمی‌شود.

آقای عزیزاده - الآن، واقعاً اینهایی که آمدند [به آقای دکتر ره‌پیک] توضیح دادند، با این اوراقی که الآن در خود وزارت بهداشت دارند و در آنها موارد تهدید سلامت را مشخص کرده‌اند، شما ببینید موارد تهدید سلامت جسمی‌اش چه مواردی است. واقعاً ما باید بباییم این موارد غیرضروری را خارج کنیم. مجلس باید یک ضابطه‌ی کلی در این زمینه ارائه بدهد.

آقای هاشمی شاهرودی - آیا این معیار خطر جانی و نقص عضو کافی نیست؟ تهدید جانی یا تهدید نقص عضو.

آقای ره‌پیک - الآن در قوانین مختلف در همه جا، در اکراه و دفاع مشروع و غیره، وقتی ضابطه‌ی کلی می‌گذارید، می‌گویید تهدید باید نسبت به جان باشد، تهدید نسبت به ...

آقای ابراهیمیان - تهدید سلامت جسمی، همان تهدید جان است.

آقای عزیزاده - خانواده‌ها هم حق دارند که بچه داشته باشند. پدر می‌گوید من حاضرم یک بچه داشته باشم که حتی یک چشمش هم کور باشد؛ اما شما می‌گویید نه، [این، تهدید سلامت جسمی است]!

آقای ره‌پیک - حالا جالب این است که در آن ضوابطی که من دفعه‌ی قبل آوردم، نوشته شده بود که تهدید سلامت جسمی و روانی، هم مربوط به بچه است، هم مربوط به مادر است و هم مربوط به پدر.

آقای هاشمی شاهرودی - نه، فقط مادر ملاک است.

آقای ره‌پیک - الآن، حالا هم که این عبارت «تهدید سلامت» را در ماده (۱) آورده‌اند، باز هم آن را به صورت مطلق آورده‌اند؛ یعنی اینها بعضی جاها می‌گویند بارداری، موجب بیماری روانی یا جسمی پدر می‌شود و این هم جزء مواردی است که می‌گویند بارداری ممنوع است! می‌گویند این بیماری به پدر سرایت می‌کند.

آقای جنتی - آقای عزیزاده، بالاخره ما باید خودمان ضابطه‌ای را مشخص بکنیم تا وقتی که شما به کمیسیون [بهداشت و درمان مجلس] می‌روید، آنها بدانند که چه چیزی را باید جای عبارت «تهدید سلامت» بگذارند تا اشکال شورا برطرف شود. این ملاکی که ایشان [= آقای هاشمی شاهرودی] می‌فرمایند «خطر جانی»، خیلی خوب است؛ علاوه بر آن، «بیماری‌های مستمر غیر قابل تحمل» را هم اضافه کنیم.

آقای هاشمی شاهرودی - بله، یک قیدِ این طوری خوب است.

آقای جنتی - به نظر من، اگر این دو عنوان «خطر جانی» یا «بیماری های مستمر غیر قابل تحمل» باشد، خوب است.

آقای علیزاده - پس آقایان می فرمایند که الآن با اضافه کردن کلمه‌ی «جسمی»، ابهام شورا رفع نشده است و آن اشکال کماکان باقی است.

آقای هاشمی شاهرودی - اشکال رفع نشده است.

آقای جنتی - بله، اشکال رفع نشده است.

آقای علیزاده - بعد هم می فرمایید که می خواهیم این عبارت را هم اضافه کنیم و بگوییم آن مواردی که موجب سلب حیات ...

آقای هاشمی شاهرودی - یا نقص عضو.

آقای علیزاده - ... یا نقص عضو یا امراض غیر قابل علاج ...

آقای هاشمی شاهرودی - بیماری های مستمر غیر قابل علاج.

آقای علیزاده - بله، صعب‌العلاج؛ از این قبیل موارد را می توانند [به عنوان موارد تهدید سلامت به شمار آورند].

آقای هاشمی شاهرودی - آن هم فقط برای مادر، نه برای بچه؛ مثلاً به این بهانه که اگر بچه به دنیا بیاید، کور است، نمی توانند بچه را سقط کنند.

آقای مدرسی یزدی - اینجا بحث سقط جنین نیست.

آقای هاشمی شاهرودی - سقط جنین را هم در بر می گیرد.

آقای مدرسی یزدی - ماده (۱) گفته است کلیه‌ی اعمال جراحی که به منظور پیشگیری دائمی از بارداری انجام می شود، یعنی برداشتن رحم یا بستن لوله‌های باروری؛ منظورش اینها است.

آقای علیزاده - پس آقایانی که الآن می فرمایند ماده (۱) و تبصره‌اش ابهام دارد و ابهام قبلی به قوت خودش باقی است، رأی بدهند.

آقای مدرسی یزدی - بله، این جوری که می گویند خوب است.

آقای هاشمی شاهرودی - خیلی خُب، ما رأی می دهیم.

آقای عزیزاده - هفت تا رأی آورد.^۱

منشی جلسه - اشکال دوم شورا [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۸۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱] این بوده است: «۲- در ماده (۲)،^۲ اختصاص ممنوعیت تبلیغات صرفاً به رسانه‌ها، منطبق با سیاست‌های کلی جمعیت، ابلاغی مقام معظم رهبری «مدّ ظلّه العالی» نمی‌باشد. بنابراین، ماده مذکور باید اصلاح شود.»

آقای عزیزاده - این ماده هم که اصلاح نشده است.

منشی جلسه - همچنین در خصوص ماده (۲) یک تذکر هم داشتیم: «تذکر: در ماده (۲)، از آنجا که قانون مطبوعات، در سال (۱۳۷۹) اصلاح گردیده است، لازم است عبارت اصلاح گردد.»

آقای عزیزاده - اشکال ما همین بود که خوانده شد، اما آنها آمده‌اند در این مصوبه‌ی اصلاحی گفته‌اند: «ماده (۲) به شرح زیر اصلاح و یک تبصره به آن الحاق می‌شود:

ماده ۲- هرگونه تبلیغ در خصوص پیشگیری از بارداری و کاهش فرزندآوری ممنوع است.

تبصره- در صورت تخلف رسانه‌ها از حکم این ماده، متناسب با عمل ارتكابی و تکرار آن، متخلف به مجازات‌های مندرج در ماده (۳۵) قانون مطبوعات، مصوب ۱۳۶۴/۱۲/۲۲ و اصلاحات بعدی آن محکوم می‌شود.» هرگونه تبلیغ که ممنوع بوده است، اما باز در تبصره، فقط «رسانه‌ها» را گفته‌اند.

آقای رهپیک - نه، الآن در ماده (۲) اصلاحی، ممنوعیت تبلیغ را عام کرده‌اند، منتها ضمانت اجرایی را فقط برای رسانه‌ها گذاشته‌اند و بقیه‌ی وسایل تبلیغاتی، ضمانت اجرا ندارد.

۱. بند (۱) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۶۶ مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان: «۱- در ماده (۱) و تبصره آن، علی‌رغم اصلاح به عمل آمده، ابهام سابق این شورا کماکان به قوت خود باقی است.»

۲. ماده (۲) طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور مصوب ۱۳۹۳/۵/۱۹ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۲- هرگونه تبلیغ در خصوص پیشگیری از بارداری و کاهش فرزندآوری در کلیه رسانه‌ها ممنوع است. رسانه متخلف، متناسب با عمل ارتكابی و تکرار آن، به مجازات‌های مندرج در ماده (۳۵) قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴/۱۲/۲۲ محکوم می‌شود.»

آقای مدرس‌سی یزدی - چرا ضمانت اجرا ندارد؟ به هر حال، قانون مجازات اسلامی گفته هر کسی که خلافی انجام داد، باید مجازات شود.

آقای ره‌پیک - آن عمل باید جرم باشد، تا بتوان آن را مجازات کرد. الان عمل مجرمانه در اینجا چیست؟

آقای علیزاده - گفته‌اند این تخلف، مشمول قانون مطبوعات است؛ خوب معلوم است که این تخلف فقط مربوط به رسانه‌ها است. اتفاقاً در ذیل ماده، رسیدگی به تخلف رسانه‌ها را هم مقید کرده و گفته است که طبق قانون مطبوعات، مجازات می‌شوند.

آقای ره‌پیک - اصل تبلیغ در این خصوص، در خود تشکیلات وزارت بهداشت است.

آقای مدرس‌سی یزدی - حالا غیر از رسانه، منبر هم رسانه است.

آقای ره‌پیک - اصل تبلیغ، در دفاتر بهداشت در شهرستان‌ها صورت می‌گیرد.

آقای هاشمی شاهرودی - در مدارس هم صورت می‌گیرد.

آقای علیزاده - بله، در مدارس و جاهای دیگر.

آقای ره‌پیک - تبلیغات را به در و دیوار می‌زنند.

آقای جنتی - خُب، الان چکار کنیم؟

آقای ابراهیمیان - این مصوبه می‌خواسته که تمام تبلیغات در این زمینه را ممنوع کند.

آقای ره‌پیک - خُب که چه بشود؟ ممنوع بشود که چه بشود؟

آقای یزدی - صدر ماده (۲)، لفظ «رسانه‌ها» را ندارد؛ گفته «هرگونه تبلیغ...».

آقای علیزاده - می‌دانم، اما فقط برای رسانه‌ها ضمانت اجرا تعیین کرده است. این ممنوعیت به چه دردی می‌خورد؟

آقای هاشمی شاهرودی - این اشکال تبصره است.

آقای یزدی - اشکال ماده (۲) و تبصره‌اش هم همین بود.

آقای هاشمی شاهرودی - در تبصره، اشکال باقی است.

آقای علیزاده - بله، اشکال باقی است.

آقای ابراهیمیان - اگر کسانی که تبلیغ می‌کنند، دولتی هستند، مثل همین دفاتر

بهداشتی که [آقای ره‌پیک] به آن اشاره می‌کنند، چون طبق قانون، این کار ممنوع شده است، پس آنها دارند خلاف قانون عمل می‌کنند. کار خلاف قانون هم یا جرم است یا تخلف اداری است. لذا هر دو ضمانت اجرای کافی دارد. ما که نمی‌توانیم به مجلس بگوییم شما حتماً باید این را جرم‌انگاری بکنید.

آقای ره‌پیک - نه، تبلیغ در این زمینه که جرم نیست.

آقای ابراهیمیان - عرضم این است که اگر جرم نیست، تخلف اداری است؛ شاید تخلف اداری است.

آقای ره‌پیک - خُب با چنین متخلفی در اداره چه کار بکنیم؟

آقای عزیزاده - همین را بگویند.

آقای ابراهیمیان - کارمندی که خلاف قانون رفتار کند، یکی از عناوین تخلفات اداری را مرتکب شده است.

آقای مدرسی یزدی - حالا این آقایان می‌گویند اگر کارمند این تخلف را انجام

ندهد و یک مؤسسه عام‌المنفعه‌ای در این زمینه تبلیغات کند، حکمش چیست؟

آقای ابراهیمیان - شما چه ضمانت اجرایی برای اشخاص عادی‌ای که برای چهار

نفر تبلیغ می‌کنند و می‌گویند بچه‌دار نشوید، می‌توانید بگذارید؟ آنچه که الآن در این زمینه مهم است، بحث رسانه‌ها است.

آقای ره‌پیک - الآن در مدارس دولتی و غیرانتفاعی، دفترچه‌هایی در مورد

پیشگیری از بارداری پخش می‌کنند و این مسائل را آموزش می‌دهند.

آقای ابراهیمیان - مدارس غیرانتفاعی هم موظف به رعایت قوانین جمهوری

اسلامی هستند.

آقای ره‌پیک - می‌دانم؛ من می‌گویم اینکه الآن ماده (۲) می‌گوید هرگونه تبلیغ،

ممنوع است، یعنی اگر کسی تبلیغات کرد، چه کارش باید بکنند؟

آقای مدرسی یزدی - به هر حال، شما نمی‌توانید اشکال قانون اساسی یا خلاف

شرع به این موضوع بگیرید.

آقای عزیزاده - چرا؛ ما گفتیم این مصوبه باید منطبق با سیاست‌های کلی جمعیت

باشد.

آقای مدرسی یزدی - سیاست کلی جمعیت، این تبلیغات را هم ممنوع کرده است.

آقای عزیزاده - این مصوبه، منطبق با سیاست‌ها نیست.

آقای مدرسی یزدی - نه، سیاست‌های کلی که برای یک نفری که آمده و تبلیغات کرده است مجازات قرار نمی‌دهد.

آقای ره‌پیک - در تبصره‌ی ماده (۲) گفته شده که فقط رسانه‌ها مجازات بشوند؛ خب تکلیف بقیه‌ی وسایل تبلیغاتی چه می‌شود؟ اشکال ما این بود که این مجازات و عدم تبلیغ، به «رسانه‌ها» منحصر شده است.

آقای مدرسی یزدی - نه.

آقای ره‌پیک - الآن آمده عموم تبلیغات را ممنوع کرده است، اما فقط برای رسانه‌ها مجازات تعیین کرده است.

آقای مدرسی یزدی - بله درباره‌ی مجازات تبلیغات در سایر وسایل تبلیغی، بحثی نکرده است، اما اختصاص ممنوعیت تبلیغات به رسانه‌ها را برداشته است که منطبق با سیاست‌ها شده است، منتها فقط بحث مجازات در غیر رسانه‌ها را مطرح نکرده است.

آقای ابراهیمیان - بله، فقط راجع به مجازات تبلیغ در غیر رسانه‌ها بحث نشده است.

آقای ره‌پیک - نه، ممنوعیت بدون ضمانت اجرا که معنی ندارد.

آقای مدرسی یزدی - چرا دیگر.

آقای عزیزاده - حالا که ممنوعیت را آورده‌اند، ما می‌گوییم ضمانت اجرای آن را هم بیاورند.

آقای ره‌پیک - باید ضمانت اجرای این ممنوعیت را هم بنویسند.

آقای مدرسی یزدی - عنوان کلی جزایی هم داریم که اگر کسی خلاف قانون بکند، مجازات نمی‌شود.

آقای ره‌پیک - نه، چنین چیزی نداریم. نه، بدون وجود عنوان مجرمانه‌ی مشخص، مجازات امکان‌پذیر نیست.

آقای عزیزاده - نه، چه کسی را تا به حال به خاطر انجام عنوان کلی خلاف قانون، دستگیر کرده‌اند؟!

آقای مدرسی یزدی - مگر تعزیر نمی‌شود؟

آقای عزیزاده - اصلاً این کار را نمی‌کنند.

آقای سلیمی - به نظر من، مجلس نظر شورا را تأمین کرده است. ایراد ما این بود که چرا ممنوعیت را به رسانه‌ها منحصر کرده‌اید؟ آنها هم در مصوبه‌ی اصلاحی، ممنوعیت را عام کردند. ما که نگفتیم حتماً باید برای تخلف از این ممنوعیت مجازات بگذارید؛ آنها هم مجازات را فقط به رسانه‌ها محدود کرده‌اند.

آقای علیزاده - در مصوبه‌ی قبلی که اصلاً حرف از ممنوعیت تبلیغات به صورت کلی نرذده بود، تا ما بگوییم چرا برای آن مجازات تعیین نکرده‌اید!

آقای سلیمی - خُب گفتیم دیگر؛ گفتیم هرگونه تبلیغات را ممنوع کنید که آنها هم همین کار را کرده‌اند.

آقای مدرسی یزدی - چرا؛ قبلاً هم گفته بودند «هرگونه تبلیغ» ممنوع است؛ پس چرا قبلاً به این موضوع، ایراد نگرفتیم؟

آقای علیزاده - ممنوعیت باید مجازات داشته باشد.

آقای سلیمی - الآن مجلس ممنوعیت تبلیغات را عمومی کرده است. قاعده ایجاب می‌کرد که مجلس برای این ممنوعیت عمومی، هم جرم‌انگاری می‌کرد و هم مجازاتی برای آن تعیین می‌کرد؛ چون ما هر چیزی را که ممنوع می‌کنیم، باید ضمانت اجرایی هم داشته باشد. پس برای این موضوع هم قاعداً باید مجازاتی تعیین می‌کرد، که نکرده است. خُب حالا ما بگوییم این مصوبه خلاف قانون است یا خلاف چیست؛ اگر راهی دارد که بگوییم خلاف قانون اساسی است، بفرمایید مغایر کدام اصل است؟

آقای علیزاده - بله، هست؛ باید بگوییم مجلس ضمانت اجرای این ممنوعیت را بیاورد.

آقای سلیمی - مگر لازم است برای هر ممنوعیتی مجازات تعیین کنند تا ما بگوییم مصوبه، مطابق با قانون اساسی است؟!

آقای مدرسی یزدی - این کار شرعاً مجازات دارد و شخص، تعزیر می‌شود.

آقای ره‌پیک - ببینید؛ بالاخره باید در این مصوبه بگویند که با این فرد متخلف چه کار کنند؛ جریمه‌اش بکنند، مجازاتش بکنند، چه بکنند؟ باید وضعیت را مشخص کنند دیگر.

آقای سلیمی - ماده (۲) گفته است این تبلیغات ممنوع است و مجازات هم ندارد.

آقایان [حقوقدانان و قضات]، این کلی را هم قبول ندارند که «کلّ محرّم» تعزیر دارد.

آقای هاشمی شاهرودی - باید کلمه‌ی «رسانه‌ها» را از تبصره حذف کنند؛ باید

بنویسند: «در صورت تخلف از حکم این ماده، متناسب با ...».

آقای مدرسی یزدی - بله، این طوری بهتر است، ولی در عین حال، ما نمی‌توانیم به

این مصوبه ایراد بگیریم.

آقای ابراهیمیان - علت اینکه در تبصره، فقط از رسانه‌ها گفته‌اند این است که فقط

در قانون مطبوعات، برای تبلیغات مجازات تعیین شده است.

آقای هاشمی شاهرودی - حالا اصلش این است که ممنوعیت و مجازات باید با هم

بیاید.

آقای علیزاده - بله.

آقای هاشمی شاهرودی - ما هم به کلّ ماده اشکال گرفتیم، نه به صدر آن؛ نگفتیم

که فقط صدر ماده اشکال دارد.

آقای علیزاده - ما که گفتیم هرگونه تبلیغات را ممنوع کنید، یعنی مجازات آن را

هم تعیین کنید دیگر.

آقای هاشمی شاهرودی - ما نگفتیم که فقط صدر ماده اشکال دارد و ذیلش اشکال

ندارد؛ این را که نگفتیم، ولی باید می‌گفتیم. ایراد صدر ماده، مبنیاً در ذیل ماده هم

وجود دارد. یک ماده است دیگر؛ مشخص است.

آقای ابراهیمیان - ایرادی که ما گرفتیم، این بود که ممنوعیت تبلیغات، نباید صرفاً

به رسانه‌ها اختصاص داشته باشد.

آقای ره‌پیک - از نظر حقوقی و قضایی، واقعاً اگر شما فقط بگویید کاری ممنوع

است، معلوم نیست که اصلاً قاضی چه کار باید بکند؟

آقای علیزاده - هیچ کس نمی‌تواند جلوی چنین کاری را بگیرد؛ قاضی که جای

خود دارد.

آقای مدرسی یزدی - باید جلوی این تبلیغات را بگیرند.

آقای ابراهیمیان - یعنی می‌فرمایید اگر استادی بیرون از دانشگاه دارد تبلیغ

پیشگیری از بارداری و کاهش فرزندآوری می‌کند، باید مانع او بشوند؟!

آقای مدرسی یزدی - خوب خلاف قانون دارد عمل می‌کند؛ باید به او ایراد بگیرند.

آقای رهپیک - چه ایرادی بگیرند؟

آقای هاشمی شاهرودی - تا جرمی اثبات نشود که قاضی نمی تواند حکم بدهد.

آقای علیزاده - اصل (۳۶) قانون اساسی می گوید: «حکم به مجازات و اجرای

آن، باید تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون باشد.» لذا قانون باید بگوید که عمل ممنوعی مجازات دارد. یک اصل قانونی بودن داریم که می گوید باید قانون بگوید که یک عمل جرم است، باید قانون برایش مجازات تعیین کنند، باید قانون دادگاه صالح برای رسیدگی به جرم را تعیین کنند و همچنین آن دادگاه هم باید مطابق با قانون بنشیند و حکم بدهد. این، اصل قانونی بودن است.

آقای ابراهیمیان - به نظر من، اگر یک نفر هم در جمعی در مورد پیشگیری از

بارداری صحبت بکند، باید جلوی او را بگیریم؛ اما نگرانی ما این بود که ممکن است یک استاد دانشگاه بیاید در دانشگاه این کار را بکند و خلاف قانون، رفتاری را انجام بدهد. این مورد، در این ماده پیش بینی نشده است؛ شاید به خاطر اینکه این کار، به معنای خاص «رسانه» نیست، گرچه بعضی ها، حتی منبر را هم یک رسانه تلقی می کنند و بر همین مبنا، کرسی استادی هم به گونه ای رسانه تلقی می شود. حالا ما به این مسائل کاری نداریم، ولی به هر حال اگر بشود برای همه ی وسایل تبلیغات پیشگیری از بارداری، مجازات پیش بینی کرد و گفت که تبلیغ برای پیشگیری از بارداری، مجازات کیفری دارد [فبها]، یا اینکه بگذاریم این جرم انگاری نشود و فقط برای تبلیغ در رسانه ها مجازات قرار بدهیم. قانون در مورد کارمندان دولت می گوید که هیچ کارمندی نمی تواند خلاف قانون رفتار کند. خود این رفتار خلاف قانون، یک تخلف است.

آقای سلیمی - بنویسیم که برای این تبلیغات هم مجازات تعیین کنند.

آقای رهپیک - بگویید جریمه تعیین کنند.

آقای علیزاده - ما می گوئیم این ممنوعیت فقط در حد تکلیف است و باید برای

آن، یک مجازات انتظامی یا مجازات کیفری تعیین بشود. این ممنوعیت مقرر در ماده (۲)، با توجه به مطلبی که در تبصره ی آن آمده، اصلاً معنایش روشن نیست.

آقای ابراهیمیان - در هیچ جای قانون اساسی، چنین اقتضایی وجود ندارد.

آقای مدرسی یزدی - ابهام بگیرید که این مصوبه، بدون مجازات، فایده ای نخواهد

داشت.

آقای هاشمی شاهرودی - باید برای آن ضمانت اجرا معین کنند.

آقای سلیمی - بگویید ممنوعیت بدون مجازات، ابهام دارد.

آقای مدرس یزدی - بله، بگویید ممنوعیت بدون مجازات، ابهام دارد.

آقای رهپیک - بله، ممنوعیت بدون ضمانت اجرا ابهام دارد و باید تکلیفش را معلوم کنید. البته ما نمی‌گوییم در همه جا [هر کس که در این باره صحبت کند، حتماً باید] مجازات بشود.

آقای علیزاده - بله، ما نمی‌گوییم که حتماً مجلس باید برای آن مجازات کیفی تعیین کند.

آقای رهپیک - ما می‌گوییم این ممنوعیت، باید دارای ضمانت اجرا باشد.

آقای هاشمی شاهرودی - همین خوب است؛ ممنوعیت بدون ضمانت اجرا، ابهام دارد.

آقای رهپیک - اگر این ممنوعیت بدون ضمانت باشد، ابهام دارد.

آقای علیزاده - بله.

آقای ابراهیمیان - چرا می‌گویید حتماً باید در اینجا ضمانت اجرا تعیین کنند؟

آقای هاشمی شاهرودی - خب پس با متخلف چه کار کنند؟

آقای علیزاده - برای اینکه بگویند منظور از این «ممنوعیت» چیست، باید بگویند ضمانت اجرای این «ممنوعیت» چیست.

آقای هاشمی شاهرودی - بله.

آقای رهپیک - این دیگر جزء اصول اولیه‌ی حقوق است. در مقدمه‌ی علم حقوق می‌گویند که الزام حقوقی، بدون تعیین ضمانت اجرا، معنا ندارد.

آقای هاشمی شاهرودی - بگویید ممنوعیت بدون تعیین ضمانت اجرا برای غیر رسانه‌ها، مبهم است.

آقای علیزاده - بنویسید که ممنوعیت مذکور در ماده (۲)، بدون تعیین ضمانت اجرا در غیر رسانه‌ها، مبهم است؛ پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.

آقای مدرس یزدی - ما با این ابهام موافقیم.

آقای هاشمی شاهرودی - بله.

آقای علیزاده - آقایانی که به این ابهام رأی می‌دهند، بفرمایند. رأی آورد.^۱
منشی جلسه - آن تذکری که شورا در خصوص ماده (۲) داده بود را هم اعمال کرده‌اند و عبارت «و اصلاحات بعدی آن» [به «قانون مطبوعات مصوب ۱۳۶۴/۱۲/۲۲»] اضافه شده است.

آقای علیزاده - آن تذکر چه بود؟

منشی جلسه - تذکر این بود که قانون مطبوعات در سال (۱۳۷۹) اصلاح شده است.

آقای علیزاده - خیلی خُب.

منشی جلسه - بند (۳) ایراد ما به این مصوبه [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۸۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱ شورای نگهبان]: «۳- در ماده (۳)،^۲ نظر به اینکه تعیین ضوابط مربوط به «موارد آموزشی و ضروری در راستای حفظ سلامت والدین و کودک» به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی واگذار شده است، مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی شناخته شد.» الآن مجلس این ایراد را به این ترتیب، اصلاح کرده است؛ گفته‌اند: «ماده (۳) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۳- موارد آموزشی و ضروری در راستای احتراز از تهدیدات سلامت جسمی و روانی مادر و کودک، از شمول این قانون مستثنی است. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است آیین‌نامه اجرایی این ماده و تبصره ماده (۱) را ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون تهیه کند و به تصویب هیئت وزیران برساند.»

آقای رهپیک - حالا در این ماده، کلمه‌ی «روانی» را آورده‌اند.

آقای مدرس‌ی یزدی - بله، آن اشکال مربوط به ماده (۱) را باید به هر دو ماده

۱. بند (۲) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۶۶ مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان: «۲- نظر به اینکه، ممنوعیت مذکور در ماده (۲)، بدون تعیین مجازات در غیر رسانه‌ها، مبهم است، پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.»

۲. ماده (۳) طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور مصوب ۱۳۹۳/۵/۱۹ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۳- موارد آموزشی و ضروری در راستای حفظ سلامت والدین و کودک، از شمول این قانون مستثنی است. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف است مصادیق این ماده و تبصره ماده (۱) را ظرف مدت سه ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون، تدوین و ابلاغ کند.»

گرفت. اینجا هم [باید موارد «تهدیدات سلامت جسمی و روانی» مشخص شود].

آقای ره‌پیک - بله، آن اشکال قبلی در اینجا هم هست.

آقای هاشمی شاهرودی - این ماده هم باید طبق ماده اول اصلاح بشود.

آقای ره‌پیک - در ماده (۱) هم اشکال ما این بود که باید برای موارد تهدید

سلامت، ضابطه تعیین بشود.

آقای هاشمی شاهرودی - اشکال این ماده هم مثل اشکال ماده (۱) است.

منشی جلسه - ماده (۳) مبنیاً بر آن اشکال ماده (۱)، اشکال دارد.

آقای عزیزاده - نه، مبنیاً نگویید.

آقای هاشمی شاهرودی - بگویید همان اشکال ماده (۱)، در این ماده هم وجود دارد.

آقای عزیزاده - بله، این ماده، همان اشکال مذکور در ماده (۱) را دارد.

آقای شبزنده‌دار - نه، اشکالی ندارد؛ اینجا، بحث آموزشی است.

آقای هاشمی شاهرودی - نه، هر دوی «آموزشی و ضروری» را گفته است. اتفاقاً

«آموزشی»، ایرادش بدتر است.

آقای عزیزاده - «آموزشی»، یعنی اینکه آموزش بدهند که چگونه جلوی بارداری را

بگیرند.

آقای شبزنده‌دار - «موارد آموزشی» که مشکلی ندارد.

آقای هاشمی شاهرودی - عجب!

آقای عزیزاده - در مسائل آموزشی است که به افراد می‌گویند باید جلوی بارداری

را گرفت و...

آقای هاشمی شاهرودی - بله.

آقای مدرس‌ی یزدی - اینکه دیگر تبلیغ نیست؛ «آموزش» که تبلیغ نیست. این یک

استثنای مفرغ است.

آقای عزیزاده - اینجا هم می‌خواهند یک راهی را باز بگذارند تا باز همین طور

ببایند جلوی بارداری را بگیرند.

آقای هاشمی شاهرودی - واقعاً همین است؛ به اسم آموزش، این کار را انجام

می‌دهند.

آقای عزیزاده - الآن می‌دانید چه می‌گویند؟ می‌گویند اگر باردار شوید، کم‌تران درد

می‌گیرد. اینجا هم باید بگوییم همان ضوابطی را که در ماده (۱) تعیین می‌کنند، در این ماده هم رعایت کنند.

آقای هاشمی شاهرودی - بله.

آقای مدرسی یزدی - اگر در حدّ آموزش باشد، نه در حدّ تبلیغ، اشکالی ندارد.

آقای رهپیک - ماده (۳) فقط بحث «آموزش» نیست، گفته است «موارد آموزشی و ضروری».

آقای سلیمی - رأی بگیرید.

آقای مؤمن - همین «آموزشی» هم اشکال دارد.

آقای علیزاده - ما هم می‌گوییم که اشکال دارد.

آقای هاشمی شاهرودی - این ماده اشکال دارد.

آقای مدرسی یزدی - حالا بعضی از پزشکان، یک حرف‌های نامربوطی می‌گویند، که ای کاش روی ضابطه بود، ولی همه که آنها را رعایت نمی‌کنند.

آقای هاشمی شاهرودی - عجب حرفی است! وقتی هر تهدیدی، شامل «تهدید سلامت» می‌شود، همین حرف‌هایی را می‌زنند که حالا هم هست.

آقای مدرسی یزدی - یعنی واقعاً می‌گویند (۴۰) سالگی به بعد، بارداری خطرناک است؟!

آقای هاشمی شاهرودی - بله، می‌گویند.

آقای مدرسی یزدی - بعضی‌ها که بچه‌های (۴۰) سالگی به بعدشان، به مراتب هوشیارتر و فهمیده‌تر و زرنک‌تر از بچه‌های قبل هستند؛ اینکه دلیل نمی‌شود [تا مانع بارداری زنان بشوند].

آقای علیزاده - الان می‌فرمایید اشکال این ماده را از اشکال ماده (۱) جدا کنیم؟

آقای هاشمی شاهرودی - همان اشکالی که در ماده (۱) وجود دارد، در اینجا هم هست.

آقای علیزاده - بله، می‌گوییم همان اشکال ماده (۱) در این ماده هم وجود دارد.

آقای رهپیک - اشکال ماده (۱) که رفع نشده است.

منشی جلسه - این ماده، همان اشکال ماده (۱) را دارد و باید با توجه به ضوابط آن ماده، اصلاح بشود.

آقای سلیمی - آقای عزیزاده، رأی بگیرید.

آقای عزیزاده - آقایانی که این اشکال را بدین نحو قبول دارند، رأی بدهند.

آقای هاشمی شاهرودی - ما قبول داریم.

آقای سلیمی - رأی آورد.^۱

آقای مدرس یزدی - می‌خواهید ابهام بگیرید؟

آقای سلیمی - نخیر، اشکال قبلی وارد است.

آقای هاشمی شاهرودی - نه، می‌گوییم اینجا هم همان ابهام ماده (۱) وجود دارد.

آقای عزیزاده - همان ابهام قبلی.

آقای رهپیک - بله، همان ابهام قبلی.

آقای مدرس یزدی - ابهام بگیرید من هم حرفی ندارم [و رأی می‌دهم].

آقای عزیزاده - درباره‌ی آن خاتمه‌ای که در نظر شورا گفته شده بود، چه اصلاحی

انجام داده‌اند؟

منشی جلسه - به آن توجهی نکرده‌اند.

آقای رهپیک - حداقل یک بندی، عبارتی، چیزی هم اضافه نکرده‌اند که به این

حرف ما در مورد سیاست‌های کلی جمعیت توجه نشان داده باشند!

آقای ابراهیمیان - ما در این خصوص هم در کمیسیون [بهداشت و درمان مجلس]

صحبت کردیم و نگرانی‌های شورا را در مورد سیاست‌های کلی جمعیت گفتیم. آقای

رئیس کمیسیون و بعضی از آقایان دیگر، کلاً به این نتیجه رسیده بودند که این مصوبه

هیچ فایده‌ای ندارد و فقط برای این است که فعلاً [بر روی مسئله‌ی افزایش نرخ

باروری] تأکید کرده باشند. گفتند ما یک طرح سی - چهل ماده‌ای در این زمینه را

داریم آماده می‌کنیم که آن طرح، مربوط به اجرای سیاست‌های کلی جمعیت و مرتبط

با بحث باروری و جمعیت است و آلاً ما با این مصوبه، فعلاً می‌خواهیم یک اقدام

فوری در این زمینه انجام بدهیم.

آقای هاشمی شاهرودی - خوب اگر می‌خواهند کاری بکنند، زودتر اقدام کنند.

آقای رهپیک - حالا آنچه که ما اطلاع داریم این است که یک طرحی بوده که هم

۱. بند (۳) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۶۶ مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان: «۳- در ماده (۳)، همان اشکال

ماده (۱) وجود دارد که باید ضوابط و شرایط مربوطه تعیین گردد.»

جنبه‌ی فرهنگی و هم جنبه‌ی اجتماعی داشته است، اما نخواستند که آن مطرح و اجرا بشود. آنچه که ما اطلاع داریم، این است. همان طرح را به کمیسیون بهداشت مجلس برده‌اند تا در آنجا فقط همین بحث بهداشتی آن مطرح بشود.

آقای ابراهیمیان - نه، حتی اگر آن تغییراتی که مدّ نظر ماست، در این مصوبه اعمال بشود، [باز هم مشکل حل نمی‌شود]. این مسئله، با قانون حل نمی‌شود. اگر فقط این مسئله‌ی مجانی بودن [زایمان] را بردارید، بقیه‌ی موفقیت این طرح، مربوط به سیاست‌هایی است که باید تغییر کند، نه ممنوعیت و مجازات. سیاست‌ها باید تغییر کند، وضع اقتصادی باید تغییر کند و مملکت سر و سامان بگیرد تا مردم شوق به ایجاد خانواده پیدا کنند.

آقای هاشمی شاهرودی - آقای ابراهیمیان، کمترین بچه‌ها را پول‌دارها دارند و بیش‌ترین بچه‌ها را فقرا دارند. این مسئله به اقتصاد چه ربطی دارد؟

آقای سلیمی - آخر هم همین خواهد شد.

آقای هاشمی شاهرودی - اینها دروغ می‌گویند که اقتصاد، سبب کاهش نرخ باروری شده است. کجا اقتصاد، سبب این است که خانواده‌ها از بارداری جلوگیری کنند؟ آنهایی که میلیاردها پول دارند، یک بچه بیشتر ندارند.

آقای ابراهیمیان - الان، کم‌بودن آمار ازدواج برای چیست؟

آقای هاشمی شاهرودی - به خاطر این مسائل نیست. این به خاطر تبلیغات سوئی است که ما در صدا و سیما می‌کنیم و مسائل دیگری که در آموزش داریم؛ در آموزش و پرورش و...

آقای مدرسی یزدی - آیه‌ی شریفه را کنار گذاشته‌اند که می‌فرماید: «و ما من دابة الا و علی الله رزقها»^۱.

آقای هاشمی شاهرودی - «نحن نرزقهم و ایاکم»^۲. این همان خشیت املاقی است که

۱. «و ما من دابة في الأرض الا على الله رزقها و يعلم مستقرها و مستودعها، كل في كتاب مبين؛ هیچ جنبنده‌ای در زمین نیست، مگر اینکه روزی او بر خداست. او قرارگاه و محلّ نقل و انتقالشان را می‌داند؛ همه اینها در کتاب مبین (لوح محفوظ) ثبت است.» سوره مبارکه‌ی هود، آیه (۶)؛ ترجمه‌ی آیت‌الله مکارم شیرازی.

۲. «و لا تقتلوا اولادکم خشیة اِملاقٍ نحن نرزقهم و ایاکم، ان قتلهم کان خطئنا کبیرا؛ و فرزندانان را از ترس فقر، به قتل نرسانید؛ ما آنها و شما را روزی می‌دهیم. به یقین، کشتن آنها گناه بزرگی است.» سوره‌ی مبارکه‌ی اسراء، آیه (۳۱)؛ ترجمه‌ی آیت‌الله مکارم شیرازی.

در قرآن آمده است. خشیت اطلاق، یعنی اقتصاد؛ اطلاق، یعنی فقر. این دروغ است که به اسم فقر می‌خواهند بچه‌ها را کم کنند. این حرف‌ها چیست؟

آقای عزیززاده - چقدر از همین فقرا که بچه به دنیا آوردند و بچه‌هایشان دارا شدند و زندگی آنها را هم تأمین کردند.

آقای هاشمی شاهرودی - بله، خود همان بچه‌های فقرا دارا شدند و بچه به دنیا آوردند.

آقای عزیززاده - واقعاً اگر من در مجلس بودم، طرحی می‌دادم تا بررسی کنند و ببینند آنهایی که در این مملکت کارخانه‌دار هستند و ملاک هستند، چند تا بچه دارند؟

آقای هاشمی شاهرودی - بله، یکی از قوانین خوب کشور مالزی برای فرزندآوری این است که هر کسی که یک بچه به دنیا بیاورد، دولت برایش یک حساب پس‌انداز در بانک باز می‌کند. دولت تا (۲۰) سال مبلغی پول به این حساب می‌ریزد. طوری محاسبه کرده‌اند که بعد از (۲۰) سال که این پول جمع شد، مبلغش به مقداری است که فرد می‌تواند یک ازدواج خوب بکند و مهریه هم پرداخت کند. تا سه سال هم به او فرصت می‌دهند که این مبلغ را صرف ازدواج کند و اگر خرج نکرد، دولت آن پول را پس می‌گیرد. در آنجا به این شیوه، برای این موضوع سیاست‌گذاری می‌کنند. الآن در آنجا اکثر جوانانشان، سر سن (۲۳) سالگی ازدواج می‌کنند.

آقای ابراهیمیان - این هدف، می‌توانست یکی از اهداف قانون هدفمندی یارانه‌ها باشد.

آقای هاشمی شاهرودی - ما اینجا بدون حساب و کتاب، وام ازدواج می‌دهیم. خُب، از این نوع برنامه‌ریزی‌ها داشته باشند.

آقای ابراهیمیان - می‌گویند که الآن در کشورهای اروپایی - که با کمبود جوان مواجه هستند- یارانه‌ها را به کسی که بچه دارد یا مادری که بچه شیر می‌دهد، می‌دهند. برای این کار مردم را تشویق می‌کنند، پول می‌دهند، هزینه‌ی مسکن به افراد می‌دهند.

آقای مدرسی یزدی - واقعاً اگر یارانه‌ها را برای همین کار تعیین می‌کردند، چقدر خوب بود.

آقای ابراهیمیان - ولی ما باید یک کاری بکنیم که مثل کشور بنگلادش نشویم،

بلکه باید یک کشور پُر جمعیتِ مسلمانِ مترقی بشویم.

آقای علیزاده - مجلس به این تذکر ما در خصوص سیاست‌های کلی جمعیت هیچ توجهی نکرده است.

آقای هاشمی شاهرودی - یک تذکری هم در این خصوص بدهید.

آقای علیزاده - در خاتمه‌ی نظر شورا بنویسید: نظر به اینکه در تنظیم این مصوبه، به نظریه این شورا در خصوص سیاست‌های کلی جمعیت توجهی نشده است، [لازم است در این خصوص اقدام مناسب صورت پذیرد].^۱

۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۶۶ مورخ ۱۳۹۳/۸/۵ شورای نگهبان: «عطف به نامه شماره ۴۴۶/۴۸۴۹۰ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۰ و پیرو نامه شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۱۹ مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰، طرح افزایش نرخ باروری و پیشگیری از کاهش رشد جمعیت کشور که با اصلاحاتی در جلسه مورخ پانزدهم مهرماه یکهزار و سیصد و نود و سه به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است، در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت و با توجه به اصلاحات به‌عمل‌آمده، نظر این شورا به شرح زیر اعلام می‌گردد:

۱- در ماده (۱) و تبصره آن، علی‌رغم اصلاح به‌عمل‌آمده، ابهام سابق این شورا کماکان به قوت خود باقی است.

۲- نظر به اینکه ممنوعیت مذکور در ماده (۲)، بدون تعیین مجازات در غیر رسانه‌ها مبهم است، پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.

۳- در ماده (۳)، همان اشکال ماده (۱) وجود دارد که باید ضوابط و شرایط مربوطه تعیین گردد.

در خاتمه، به نظریه این شورا در خصوص توجه به سیاست‌های کلی جمعیت، ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری مدّ ظله‌العالی عنایتی نگردیده، بنابراین لازم است در این خصوص، اقدام مناسب صورت پذیرد.»

طرح اصلاح ماده (۵) قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی (اعاده شده از شورای نگهبان)

منشی جلسه - «طرح اصلاح ماده (۵) قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی (اعاده شده از شورای نگهبان)»^۱ قبلاً [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۰۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱۹ شورای نگهبان] یک تذکری داده بودیم: «تذکر: ماده (۵) اصلاحی^۲ در خصوص عبارت «بیست درصد (۲۰٪) سهم کارفرما که معادل دوازده درصد (۱۲٪) مجموع عوارض و درآمد ناشی از صدور پروانه ساختمان به شهرداری می‌باشد»، به اصلاح عبارتی نیاز دارد. همچنین در این ماده، در همه موارد پروانه توسط شهرداری تعیین نمی‌گردد که باید تعیین تکلیف گردد.» مجلس به این ترتیب

---

۱. طرح اصلاح ماده (۵) قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۲ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این مصوبه، مطابق با روند قانونی پیش‌بینی شده در اصل (۹۴) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۴۲۷/۳۸۳۶۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۵ به شورای نگهبان ارسال شد. این مصوبه، در مجموع در سه مرحله بین شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی رفت و برگشت داشته است. شورای نگهبان این مصوبه را در مرحله‌ی اول رسیدگی در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۶/۱۹ و در مرحله‌ی دوم در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ بررسی کرد و نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با قانون اساسی و وجود ابهام در برخی دیگر از مفاد آن را به ترتیب طی نامه‌های شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۰۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱۹ و ۹۳/۱۰۲/۲۳۴۳ مورخ ۱۳۹۳/۸/۳ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. در نهایت، با اصلاحات مورخ ۱۳۹۳/۹/۱۶ مجلس، این مصوبه در مرحله‌ی سوم رسیدگی در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۹/۲۶ شورای نگهبان بررسی شد و نظر شورا مبنی بر عدم مغایرت آن با موازین شرع و قانون اساسی طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۳۰۶۳ مورخ ۱۳۹۳/۹/۲۶ به مجلس شورای اسلامی اعلام شد.

۲. طرح اصلاح ماده (۵) قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی مصوب ۱۳۹۳/۶/۲ مجلس شورای اسلامی: «ماده واحده- ماده (۵) قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی مصوب ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ و تبصره‌های آن به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۵- سازمان تأمین اجتماعی مکلف است هفت درصد (۷٪) حق بیمه را از کارگران ساختمانی دارای پروانه مهارت و اشتغال مشمول ماده (۱) این قانون و بیست درصد (۲۰٪) سهم کارفرما را که معادل دوازده درصد (۱۲٪) مجموع عوارض و درآمد ناشی از صدور پروانه ساختمان به شهرداری می‌باشد از مالک دریافت و کارگران مذکور را بیمه نماید.

تبصره ۱- ...»

اصلاح کرده است: «ماده ۵- سازمان تأمین اجتماعی مکلف است هفت درصد (۷٪) حق بیمه را از کارگران ساختمانی دارای پروانه مهارت و اشتغال مشمول ماده (۱) این قانون و معادل دوازده درصد (۱۲٪) مجموع عوارض و درآمد ناشی از صدور پروانه ساختمان به شهرداری و دیگر مراکز صدور پروانه ساختمانی را که به عنوان سهم کارفرما می‌باشد، از مالک دریافت و کارگران مذکور را بیمه نماید.»

ایراد اول شورا [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۰۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱۹ شورای نگهبان] این بوده است: «۱- نظر به اینکه در تبصره (۱) ماده (۵) اصلاحی، درآمدهایی که از قبل پیش‌بینی و محل مصرف آن نیز تعیین شده را برای جبران مابه‌التفاوت ناشی از اجرای این ماده منظور نموده، مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی^۱ شناخته شد.» که نمایندگان در این مصوبه‌ی اصلاحی، تبصره (۱)^۲ را حذف کرده‌اند.

آقای عزیزاده - خود مجلس تبصره را اضافه کرده و خودشان هم آن را حذف کرده‌اند؟!

آقای رهپیک - بله دیگر.

آقای عزیزاده - پس این ایراد به قوت خودش باقی است.

آقای رهپیک - یعنی در واقع پول ندارند و تبصره را حذف کرده‌اند.

آقای عزیزاده - آمده‌اند تبصره را حذف کرده‌اند، حالا کمبود بودجه‌ی این ماده از

کجا تأمین می‌شود؟

آقای سلیمی - اجازه بدهید من توضیح بدهم. اینها به اندازه‌ی همین هفت

۱. اصل (۷۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: «اصل ۷۵- طرح‌های قانونی و پیشنهادها و اصلاحاتی که نمایندگان در خصوص لوایح قانونی عنوان می‌کنند و به تقلیل درآمد عمومی یا افزایش هزینه عمومی می‌انجامد، در صورتی قابل طرح در مجلس است که در آن طریق جبران کاهش درآمد یا تأمین هزینه جدید نیز معلوم شده باشد.»

۲. تبصره (۱) ماده (۵) طرح اصلاح ماده (۵) قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی مصوب ۱۳۹۳/۶/۲ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۵- ...»

تبصره ۱- مابه‌التفاوت ناشی از اجرای این حکم جهت پوشش بیست درصد (۲۰٪) حق بیمه سهم کارفرما تمامی کارگران ساختمانی بعد از اعلام سازمان تأمین اجتماعی و پس از تأیید وزارت کشور از محل عوارض موضوع بندهای (ج) و (د) ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ از طریق سازمان امور مالیاتی کشور تأمین و به حساب سازمان تأمین اجتماعی واریز می‌شود.»

درصدی که معادل دوازده درصد است، حق بیمه کردن دارند؛ یعنی همین را که ماده به آنها اجازه می‌دهد و قبلاً هم اجازه داشتند.

آقای رهپیک - (۷٪)، حق بیمه است، نه (۷٪) تعداد کارگران.

آقای سلیمی - (۷٪) که معادل (۱۲٪) سهم کارفرما است.

آقای رهپیک - نه، معنی‌اش این نیست.

آقای سلیمی - بیشتر از این که نمی‌تواند.

آقای رهپیک - حق بیمه در مجموع (۳۰٪) است، (۷٪) آن را باید کارگر بدهد، (۲۰٪) آن را باید کارفرما بدهد، (۳٪) آن را هم باید دولت بدهد. (۷٪) کارگر را از او می‌گیرند، اما (۲۰٪) کارفرما را از کجا بگیرند؟

آقای سوادکوهی - از مالکین می‌گیرند.

آقای رهپیک - این مصوبه می‌گوید این (۲۰٪) سهم کارفرما را از (۱۲٪) مجموع عوارض و درآمد بگیرند که این معادل (۲۰٪) است.

آقای مدرسی‌یزدی - یعنی مقصودشان این است که از خود عوارض بردارند یا اینکه عوارض را محاسبه کنند و از مالک بگیرند؟

آقای علیزاده - از عوارض بردارند.

آقای رهپیک - عوارض را می‌گیرند و به صندوق تأمین اجتماعی می‌ریزند. تأمین اجتماعی آن (۲۰٪) را که کارفرماها باید می‌دادند از محل این صندوق می‌پردازد.

آقای مدرسی‌یزدی - اینجا نوشته «از مالک دریافت» کند.

آقای علیزاده - شما کدام را می‌فرمایید؟

آقای رهپیک - مالک ساختمانی که می‌خواهد ساختمان بسازد، باید یک عوارض (۱۲٪) بدهد.

آقای علیزاده - آنهایی که می‌روند ساختمان بسازند، چه کارگر داشته باشند و چه نداشته باشند [باید عوارض ساختمانی بدهند]. مثلاً اگر من بخواهم ساختمان بسازم از من یک عوارضی می‌گیرند و بابت سهم بیمه‌ی کارفرما به اداره‌ی دارایی می‌دهند.

آقای رهپیک - به سازمان تأمین اجتماعی می‌دهند.

آقای مدرسی‌یزدی - گفته: «... معادل دوازده درصد (۱۲٪) مجموع عوارض و درآمد ناشی از صدور پروانه ساختمان به شهرداری و دیگر مراکز صدور پروانه

ساختمانی را که به عنوان سهم کارفرما می‌باشد، از مالک دریافت و کارگران مذکور را بیمه نماید.»

آقای رهپیک - به عنوان سهم کارفرما.

آقای علیزاده - منظور این است که از مالکی که دارد ساختمان می‌سازد، از گیرنده‌ی پروانه، عوارض را دریافت می‌کند.

آقای رهپیک - (۷٪) حق بیمه را از کارگر می‌گیرند؛ از هر کسی که می‌خواهد بیمه بشود.

آقای علیزاده - خودشان در تبصره (۱) ماده (۵) گفته بودند که [اجرای حکم مقرر در ماده (۵) برای بیمه‌ی کارگران ساختمانی] مابه‌التفاوتی هم می‌خواهد. در تبصره (۱) گفته بودند که آن مابه‌التفاوت از فلان محل تأمین شود.

آقای رهپیک - از محل عوارض بندهای (ج) و (د) ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده.^۱

آقای علیزاده - از محل این عوارضی که از قبل تعیین شده است که به شهرداری‌ها بدهند، درآمد کمی به شهرداری‌ها می‌دادند. در مصوبه‌ی قبلی گفته بودند که آن مابه‌التفاوت را از محل همین درآمد کمی که به شهرداری‌ها می‌دادند، بردارند. حالا در این مصوبه آمده‌اند این تبصره (۱) را حذف کرده‌اند.

آقای هاشمی‌شاهرودی - خب، حالا این مابه‌التفاوت را از کجا باید بگیرند؟

آقای علیزاده - بله، حالا عین این مابه‌التفاوت باید از کجا تأمین بشود؟

آقای رهپیک - هیچی، می‌گویند ما دیگر توبه کردیم و دیگر مابه‌التفاوتی ندارد!

آقای علیزاده - مابه‌التفاوتی ندارد؟! از تبصره (۱) قبلی معلوم است [که مابه‌التفاوت دارد]. آن تبصره نشانگر این بود که اجرای حکم ماده (۵) مابه‌التفاوتی نیاز دارد.

آقای رهپیک - بله دیگر.

۱. بندهای (ج) و (د) ماده (۳۸) قانون مالیات بر ارزش افزوده مصوب ۱۳۸۷/۲/۱۷ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۳۸- نرخ عوارض شهرداری‌ها و دهیاری‌ها در رابطه با کالا و خدمات مشمول این قانون، علاوه بر نرخ مالیات موضوع ماده (۱۶) این قانون، به شرح زیر تعیین می‌گردد:
الف- ...

ج- انواع بنزین و سوخت هواپیما، ده درصد (۱۰٪).

د- نفت سفید و نفت گاز، ده درصد (۱۰٪) و نفت کوره پنج درصد (۵٪).»

آقای علیزاده - و بعد ما گفتیم این مصوبه [= تبصره (۱) ماده (۵)]، مغایر اصل (۷۵) است.

آقای مدرسی یزدی - با حذف این تبصره، صورت مسئله پاک نمی‌شود.

آقای علیزاده - پاک نشده است.

آقای رهپیک - واقعیت این بود که [آن میزان منابعی که در ماده (۵) پیش‌بینی شده بود، به بیمه‌ی کارگران ساختمانی] نمی‌رسید. تازه الآن که می‌گویند بازار مسکن راکد است، آن (۱۲٪) هم اصلاً در حد معمولش نیست. این مصوبه هم مثل مصوبه‌ی قبلی می‌شود؛ این مصوبه به همین صورت تصویب می‌شود و دوباره کارگران ساختمانی بیمه نمی‌شوند.

آقای سلیمی - بر اساس قانون قبلی، سازمان تأمین اجتماعی مکلف شد هشتصد هزار نفر از این کارگران را بیمه بکند و مقدار بودجه‌ای که در قانون برایشان تصویب شده بود، به همین میزان بود. بر اساس این طرح می‌خواستند این تعداد را افزایش بدهند و جمعیت بیشتری از کارگران را بیمه بکنند. با توجه به اینکه می‌خواستند [تعداد کارگران تحت پوشش را] افزایش بدهند، نتیجتاً نیاز بود از آن ردیف بودجه‌ای که در تبصره آمده بود، برای بیمه کردن آنها استفاده کنند. بعد، در واقع با حذف این تبصره چون بودجه‌ای ندارند، این افزایش تعداد کارگران تحت پوشش بیمه صورت نمی‌گیرد.

آقای علیزاده - کجا نوشته است؟

آقای سلیمی - نوشته‌اند که به اندازه‌ی (۱۲٪) که از کارفرما می‌گیرند، کارگران را بیمه می‌کنند. خوب اگر یک وقتی بودجه‌ای نداشتند، معلوم است که نمی‌توانند بیمه بکنند.

آقای علیزاده - نگفته که به میزانی که بودجه دارند بیمه بکنند. این موضوع نگفته است. گفته باید همه‌ی کارگران ساختمانی را بیمه بکنند و این (۱۲٪) مجموع عوارض را هم بگیرند؛ نگفته است که اگر پول داشت، عوارض نگیرند.

آقای رهپیک - در سال قبل پول نداشتند که آن هشتصد هزار نفر کارگر را هم بیمه کنند.

آقای علیزاده - قبلاً که مقید به مُفاد این تبصره نبوده است.

آقای رهپیک - الآن راهش این است که اینها باید بنویسند با یک اولویتی و در حدی که این بودجه کفایت می‌کند، تعدادی از کارگران را بیمه کنند. یک بندی اضافه کنند و بگویند با این ترتیب بیمه کنند.

آقای هاشمی شاهرودی - بله.

آقای رهپیک - اینها [= مسئولان سازمان تأمین اجتماعی] می‌گویند که ما در این تشکیلات، اصلاً به اندازه‌ی بیمه کردن دویست هزار نفر هم پول نداریم؛ [اما مجلس ما را] متعهد می‌کند که یک میلیون نفر را بیمه کنیم.

آقای علیزاده - خب قانون دارند، طبق همان عمل کنند. حضرات آقایانی که می‌فرمایند با حذف تبصره اشکال مربوط به اصل (۷۵) رفع نشده است، رأی بدهند.

آقای رهپیک - هفت رأی شد.

آقای هاشمی شاهرودی - هفت رأی شد.^۱

منشی جلسه - ایراد دیگر شورا [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۰۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱۹ شورای نگهبان] این بود: «۲- در تبصره (۴) ماده (۵) اصلاحی،^۲ عبارت «مراکز مذهبی اقلیت‌های دینی» با توجه به اینکه مصادیق مراکز دینی و تبلیغی مسلمانان به نحو روشن مشخص شده است، ابهام دارد؛ علاوه بر این، برداشت از محل تبصره (۱) دارای همان اشکال وارده بر تبصره مذکور است.» که این‌طور اصلاح کرده‌اند: «تبصره ۴- مراکز دینی از قبیل مساجد و تکایا، حسینیه‌ها و دارالقرآن‌ها از پرداخت بیست درصد (۲۰٪) سهم کارفرما معاف بوده و سهم کارفرما از محل ماده (۵) قانون تأمین می‌شود.»

آقای علیزاده - ایراد مربوط به مراکز دینی را یک کمی درست کرده‌اند.

آقای مدرسی‌یزدی - ولی خب، وقتی بودجه‌ای ندارند، بقیه‌اش حذف می‌شود.

آقای رهپیک - اشکال بودجه‌اش که مبنی بر آن اشکال وارد بر تبصره (۱)، باقی است؛ ولی اصل ایراد مربوط به مراکز دینی اصلاح شده است.

۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۴۳ مورخ ۱۳۹۳/۸/۳ شورای نگهبان: «علی‌رغم حذف تبصره (۱) ماده (۵)، مغایرت ماده مذکور با اصل (۷۵) قانون اساسی کماکان به قوت خود باقی است.»

۲. تبصره (۴) ماده (۵) طرح اصلاح ماده (۵) قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی مصوب ۱۳۹۳/۶/۲ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۵- ...»

تبصره ۴- مساجد و تکایا، حسینیه‌ها، دارالقرآن‌ها و مراکز مذهبی اقلیت‌های دینی مصرح در قانون اساسی از پرداخت بیست درصد (۲۰٪) سهم کارفرما معاف بوده و سهم کارفرما از محل تبصره (۱) این ماده تأمین می‌شود.»

آقای مدرسی یزدی - بله، آن درست شد.

آقای علیزاده - این تبصره دیگر اشکالی ندارد.

آقای هاشمی شاهرودی - آن را رد کردند.

آقای علیزاده - این تبصره (۱) را که حذف کرده‌اند، الآن اشکال پیدا می‌کند.

آقای مدرسی یزدی - خیلی خوب، مبنیاً بر آن اشکال دارد.

آقای علیزاده - الآن تبصره (۱) را برداشته‌اند.

آقای مدرسی یزدی - تبصره را که برداشته‌اند، الآن فقط ماده پنج مانده است.

آقای ره‌پیک - نه، الآن عبارت تبصره (۴) را اصلاح کرده‌اند و نوشته‌اند که از محل

ماده پنج تأمین می‌شود.

آقای مدرسی یزدی - خوب، این باز هم بار مالی دارد.

آقای علیزاده - خوب، اگر از محل ماده (۵) این قانون است که ما گفتیم بار

مالی‌اش رفع نشده است.

آقای ره‌پیک - بله دیگر، اشکال مبنایی دارد. این تبصره، مبنیاً بر آن اشکال دارد.

آقای مدرسی یزدی - این تبصره، خودش بار مالی دارد.

آقای علیزاده - نه، ما به ماده (۵) که ایراد نگرفتیم؛ ما کلاً گفتیم که این مصوبه بار مالی

دارد. الآن هم گفتیم که بار مالی این مصوبه، با حذف تبصره (۱) هم رفع نمی‌شود.

آقای هاشمی شاهرودی - بله، کافی است دیگر.

آقای مدرسی یزدی - فرض کنید الآن تبصره را اصلاح بکنند، باز می‌گویند از محل

ماده (۵) تأمین شود.

آقای ابراهیمیان - ایراد ما در خصوص بار مالی این مصوبه، به خود ماده هم

برمی‌گردد.

آقای علیزاده - اگر بگویند در حدی که بودجه دارند این کار را انجام می‌دهند،

ایرادی ندارد.

آقای مدرسی یزدی - خوب، همین را بگویند.

آقای سلیمی - یک کلمه بگذارند که بیمه کارگران در حدود همین درآمد و

بودجه‌شان باشد.

آقای علیزاده - بله.

آقای مدرسی یزدی - به نظر من اشکال دارد.

آقای علیزاده - خب، حضرات آقایانی که در مورد تبصره (۴)، علی‌رغم اصلاح به

عمل آمده باز اشکال دارند، بفرمایند.

آقای مدرسی یزدی - اشکال دارد.

آقای علیزاده - خیلی خب، رأی نیاورد.

آقای ابراهیمیان - رأی نیاورد؟

منشی جلسه - پنج تا رأی آورد.

آقای رهپیک - حالا اشکال ندارد، وقتی مصوبه را مجدداً اصلاح کنند، این هم

درست می‌شود.

آقای مدرسی یزدی - نه، درست نمی‌شود. آن ایراد، مربوط به مابه‌التفاوت است؛

یک چیز دیگر است. با اصلاح آن، ایراد تبصره (۴) درست نمی‌شود. ما هم بدمان

نمی‌آید [که این مصوبه، تأیید شود]، ولی باید وظیفه‌مان را انجام بدهیم.

آقای شبزنده‌دار - مجمع مشورتی فقهی قم هم یک تذکری در مورد تبصره (۴)

ماده (۵) نوشته‌اند.^۱ شما عبارت تبصره (۴) را چگونه می‌خوانید؟ یعنی عبارت «از

پرداخت بیست درصد (۲۰٪) سهم کارفرما»، اضافه است؟ یا عبارت «سهم کارفرما»

بدل و تفسیرش است؟ ظاهرش این است که بدل و تفسیر است، ولی ایهام دارد. کسی

ممکن است این‌گونه بخواند: «از پرداخت بیست درصد (۲۰٪) سهم کارفرما».

آقای مدرسی یزدی - اضافه‌اش بی‌انیه است.

آقای رهپیک - مجمع مشورتی فقهی درست گفته‌اند.

آقای سلیمی - بالاخره (۱۲٪) سهم کارفرما است یا (۲۰٪) سهم کارفرما است؟

آقای رهپیک - نه، اصلاً یک اشکال دیگر دارد. این عبارت مربوط به موقعی بود که

(۲۰٪) [سهم کارفرما در ماده (۵)] آمده بود. حالا (۲۰٪) را حذف کرده‌اند.

۱. «با توجه به حذف لفظ «بیست درصد» در اصلاحیه ماده (۵) و جایگزینی معادل دوازده درصد،

مناسب است در تبصره (۴) ماده (۵) نیز، بیست درصدی که سهم کارفرما می‌باشد، حذف شود و دوازده

درصد جایگزین آن گردد.» نظر کارشناسی مجمع مشورتی فقهی شورای نگهبان، شماره ۱۹۸/ف/۹۳

مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۸، قابل مشاهده در آدرس زیر: <http://b2n.ir/shora-rc-1>

آقای شبزنده‌دار - حالا در ماده (۵) می‌گوید (۱۲٪) مجموع عوارض و درآمد که معادل همان است.

آقای رهپیک - البته آن (۱۲٪) در واقع همان (۲۰٪) سهم کارفرما است.

آقای شبزنده‌دار - بله، بالاخره یک ایهامی دارد که اگر کسی به ماده‌ی بالا توجه نکند، برایش مبهم است.

آقای رهپیک - بله، تذکر خوبی است.

آقای مدرسی‌یزدی - اگر کسی به سوابق توجه نکند، ممکن است برایش مبهم باشد.

آقای رهپیک - خوب است یک تذکری بدهیم تا عبارت را اصلاح کنند.

آقای شبزنده‌دار - این‌طور بنویسم که با توجه به اینکه در ماده (۵)، (۲۰٪) سهم کارفرما تبدیل به (۱۲٪) مجموع عوارض و درآمد شده است، اینجا در تبصره (۴) هم عبارت «بیست درصد (۲۰٪)» به همان صورت، اصلاح شود.

آقای علیزاده - بگویم که با توجه به اصلاحی که در ماده (۵) به عمل آمده، [عبارت «بیست درصد (۲۰٪)» در تبصره (۴) هم نیاز به اصلاح عبارتی دارد].^۱

آقای شبزنده‌دار - در این تبصره هم اعمال بشود.

آقای رهپیک - عبارت «بیست درصد (۲۰٪)» اصلاح بشود.^۲

۱. تذکر مندرج در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۴۳ مورخ ۱۳۹۳/۸/۳ شورای نگهبان: «تذکر: با توجه به اصلاحی که در ماده (۵) به عمل آمده است، عبارت «بیست درصد (۲۰٪)» در تبصره (۴) ماده (۵)، نیاز به اصلاح عبارتی دارد.»

۲. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۴۳ مورخ ۱۳۹۳/۸/۳ شورای نگهبان: «عطف به نامه شماره ۴۲۷/۴۸۶۹۶ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۲ و پیرو نامه شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۰۲ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱۹، طرح اصلاح ماده (۵) قانون بیمه اجتماعی کارگران ساختمانی که با اصلاحاتی در جلسه مورخ شانزدهم مهرماه یکهزار و سیصد و نود و سه به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است، در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت و با توجه به اصلاحات به عمل آمده، نظر این شورا به شرح زیر اعلام می‌گردد:
- علی‌رغم حذف تبصره (۱) ماده (۵)، مغایرت ماده مذکور با اصل (۷۵) قانون اساسی کماکان به قوت خود باقی است.

تذکر:

- با توجه به اصلاحی که در ماده (۵) به عمل آمده است، عبارت «بیست درصد (۲۰٪)» در تبصره (۴) ماده (۵)، نیاز به اصلاح عبارتی دارد.»

اساسنامه شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه قشم (اعاده‌شده از شورای نگهبان)

منشی جلسه - «اساسنامه شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه قشم (اعاده‌شده از شورای نگهبان)»^۱ دو ایراد به این مصوبه گرفته بودیم. ایراد اول شورا [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۶۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۵/۶] این بود: «۱- بند (الف) ماده (۴)،^۲ ظهور در این دارد که دولت در مواردی مبادرت به سرمایه‌گذاری می‌نماید که با توجه به سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، توجهاً به تبصره (۲) بند (الف) ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های مرقوم،^۳ از سرمایه‌گذاری ممنوع می‌باشد. لذا اطلاق بند مذکور، مغایر

---

۱. اساسنامه شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه قشم در تاریخ ۱۳۹۳/۳/۴ به تصویب هیئت وزیران رسید و مطابق با روند قانونی پیش‌بینی‌شده در اصل (۸۵) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۴۹۴۱۸/۲۷۷۲۳ مورخ ۱۳۹۳/۳/۱۳ به شورای نگهبان ارسال شد. این مصوبه، در مجموع در دو مرحله بین شورای نگهبان و هیئت وزیران رفت و برگشت داشته است. شورای نگهبان این مصوبه را در مرحله‌ی اول رسیدگی در جلسات مورخ ۱۳۹۳/۴/۱۸، ۱۳۹۳/۴/۲۵ و ۱۳۹۳/۵/۱ بررسی کرد و نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با موازین شرع و نیز بند (۱) اصل (۱۱۰) قانون اساسی را طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۱۶۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۵/۶ به هیئت وزیران اعلام کرد. در نهایت، با اصلاحات مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۶ هیئت وزیران، این مصوبه در مرحله‌ی دوم رسیدگی در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان بررسی شد و نظر شورا مبنی بر عدم مغایرت آن با موازین شرع و قانون اساسی طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۴۲ مورخ ۱۳۹۳/۸/۳ به هیئت وزیران اعلام شد.

۲. ماده (۴) اساسنامه سرمایه‌گذاری و توسعه قشم مصوب ۱۳۹۳/۳/۴ هیئت وزیران: «ماده ۴- شرکت مجاز است در چارچوب سیاست‌های ابلاغی شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی جهت تحقق اهداف خود نسبت به انجام موارد زیر اقدام نماید:

الف- سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های عمرانی، صنعتی، بازرگانی و خدماتی با مشارکت سایر سرمایه‌گذاران در چارچوب سیاست‌های ابلاغی شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی

ب- ...»

۳. تبصره (۲) بند (الف) ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵ (اصلاحی ۱۳۸۹/۱۲/۱۱): «ماده ۳- قلمرو فعالیت‌های اقتصادی دولت، به شرح زیر تعیین می‌شود:

الف- مالکیت، سرمایه‌گذاری و مدیریت برای دولت در آن دسته از بنگاه‌های اقتصادی که موضوع

قسمت اخیر جزء (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴)^۱ و بالتیجه مغایر بند (۱) اصل (۱۱۰) قانون اساسی می‌باشد.» هیئت وزیران برای رفع این ایراد، در این اصلاحیه گفته است: «۱- در انتهای بند (الف) ماده (۴)، عبارت «با رعایت سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و قانون اجرای آن» اضافه می‌گردد.»

آقای ره‌پیک - ظاهرش درست شده است.

منشی جلسه - ایراد دوم ما این بود: «۲- اطلاق استفاده از تسهیلات مالی در بند (ج) ماده (۴)^۲، از جهت شمول آن نسبت به استفاده از وام و تسهیلات مالی

→

فعالیت آنها مشمول گروه یک ماده (۲) این قانون است، اعم از طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تأسیس مؤسسه و یا شرکت دولتی، مشارکت با بخش‌های خصوصی و تعاونی و بخش عمومی غیردولتی، به هر نحو و به هر میزان ممنوع است.

تبصره ۱- ...

تبصره ۲- تداوم مالکیت، مشارکت و مدیریت دولت در بنگاه‌های مربوط به گروه یک ماده (۲) این قانون و بعد از انقضاء قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی و یا شروع فعالیت در موارد ضروری تنها با پیشنهاد دولت و تصویب مجلس شورای اسلامی و برای مدت معین مجاز است.»

۱. جزء (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی ابلاغی ۱۳۸۴/۳/۱ مقام معظم رهبری: «الف- سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی و جلوگیری از بزرگ شدن بخش دولتی:

۱- دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل (۴۴) را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل (۴۴) نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالانه حداقل ۲۰٪) کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند. با توجه به مسئولیت نظام در حُسن اداره کشور، تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل (۴۴) توسط دولت، بنا به پیشنهاد هیئت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز است. اداره و تولید محصولات نظامی، انتظامی و اطلاعاتی نیروهای مسلح و امنیتی که جنبه محرمانه دارد، مشمول این حکم نیست.»

۲. بند (ج) ماده (۴) اساسنامه شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه قشم مصوب ۱۳۹۳/۳/۴ هیئت وزیران: «ماده ۴- شرکت مجاز است در چارچوب سیاست‌های ابلاغی شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی جهت تحقق اهداف خود نسبت به انجام موارد زیر اقدام نماید:

الف- ...

ج- استفاده از تسهیلات مالی و اعتباری بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و کارگزاری در سازمان بورس اوراق بهادار با رعایت قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴.»

خارجی که در برخی از موارد، مستلزم انجام معاملات ربوی می‌باشد، خلاف موازین شرع شناخته شد.» دولت برای رفع این ایراد گفته است: «۲- در بند (ج) ماده (۴)، پس از عبارت «مؤسسات اعتباری»، عبارت «در چارچوب موازین شرع» اضافه می‌شود.» ماده (۲۳) اساسنامه را هم بدون اینکه مورد ایراد ما باشد، خودشان اصلاح کرده‌اند؛ گفته‌اند: «۳- متن زیر، جایگزین ماده (۲۳)^۱ می‌شود:

ماده ۲۳- چک‌ها، سفته‌ها، بروات، قراردادهای و هر نوع سند تعهدآور دیگر، با امضای مشترک مدیرعامل و یکی از اعضای هیئت مدیره و مهر شرکت معتبر است.»

آقای علیزاده - اشکالی ندارد.

آقای هاشمی شاهرودی - یعنی الآن به چک و سفته و... تصریح کرده‌اند.

آقای علیزاده - چند مورد را ذکر کرده‌اند [که با امضای مشترک مدیرعامل و یکی از اعضای هیئت مدیره و مهر شرکت معتبر است].

آقای مدرسی یزدی - نه، در ماده (۲۳) اصلاحی، یک عبارت را از متن ماده (۲۳) سابق کم کرده‌اند؛ امضای ذی‌حساب را برداشته‌اند.

آقای هاشمی شاهرودی - بله.^۲

۱. ماده (۲۳) اساسنامه شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه قشم مصوب ۱۳۹۳/۳/۴ هیئت وزیران: «ماده ۲۳- اسناد و اوراق مالی و قراردادهای و هر نوع سند تعهدآور دیگر با امضای مشترک مدیرعامل و یکی از اعضای هیئت مدیره و مهر شرکت معتبر است. چک‌ها علاوه بر امضای افراد یادشده، به امضای ذی‌حساب یا نماینده وی نیز خواهد رسید.»

۲. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۴۲ مورخ ۱۳۹۳/۸/۳ شورای نگهبان: «عطف به نامه شماره ۴۹۴۱۸/۷۳۲۰۷ مورخ ۱۳۹۳/۶/۳۰ و پیرو نامه شماره ۹۳/۱۰۲/۱۶۲۲ مورخ ۱۳۹۳/۵/۶، اساسنامه شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه قشم که با اصلاحاتی در جلسه مورخ بیست و ششم شهریورماه یکهزار و سیصد و نود و سه به تصویب هیئت وزیران رسیده است، در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت و مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.»

اصلاح اساسنامه شرکت صید صنعتی منطقه آزاد چابهار (اعاده شده از شورای نگهبان)

منشی جلسه - «اصلاح اساسنامه شرکت صید صنعتی منطقه آزاد چابهار
(اعاده شده از شورای نگهبان)»^۱.

ایراد ما به مصوبه‌ی قبلی [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۶۲۱ مورخ ۱۳۹۳/۵/۶ شورای نگهبان] این بوده است: «بند (الف) ماده (۲) اصلاحی و تبصره ماده مذکور،^۲ مغایر قسمت اخیر جزء (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴)^۳ و بالتیجه مغایر بند (۱)

۱. اصلاح اساسنامه شرکت صید صنعتی منطقه آزاد چابهار نیز در تاریخ ۱۳۹۳/۳/۴ به تصویب هیئت وزیران رسید. این مصوبه، مطابق با روند قانونی پیش‌بینی شده در اصل (۸۵) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۵۰۰۸۷/۲۷۷۳۸ مورخ ۱۳۹۳/۳/۱۳ به شورای نگهبان ارسال شد. این مصوبه، در مجموع در دو مرحله بین شورای نگهبان و هیئت وزیران رفت و برگشت داشته است. شورای نگهبان این مصوبه را در مرحله‌ی اول رسیدگی در جلسات مورخ ۱۳۹۳/۴/۱۸، ۱۳۹۳/۴/۲۵ و ۱۳۹۳/۵/۱ بررسی کرد و نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با بند (۱) اصل (۱۱۰) قانون اساسی را طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۱۶۲۱ مورخ ۱۳۹۳/۵/۶ به هیئت وزیران اعلام کرد. در نهایت، با اصلاحات مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۶ هیئت وزیران، این مصوبه در مرحله‌ی دوم رسیدگی در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان بررسی شد و نظر شورا مبنی بر عدم مغایرت آن با موازین شرع و قانون اساسی طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۲۵ مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ به هیئت وزیران اعلام شد.

۲. بند (۲) اصلاح اساسنامه شرکت صید صنعتی منطقه آزاد چابهار مصوب ۱۳۹۳/۳/۴ هیئت وزیران: «۲- متون زیر به ترتیب جایگزین مواد (۲)، (۱۹) و (۲۱) می شوند:

ماده ۲- شرکت جهت تحقق اهداف خود مجاز است در چارچوب سیاست‌های ابلاغی شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی نسبت به انجام موارد زیر اقدام نماید:

الف- سرمایه‌گذاری و انجام امور صید و خدمات صیادی، پرورش و تکثیر و عمل‌آوری انواع آبزیان و امور مجاز خدماتی، عمرانی و تجاری

ب- انجام فعالیت‌ها و اقدامات لازم درخصوص شناسایی و جذب سرمایه‌گذاران توانمند داخلی و خارجی جهت سرمایه‌گذاری در منطقه با رعایت مقررات سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد تجاری- صنعتی موضوع تصویب‌نامه شماره ۳۳۴۳۲/ت۲۳ک مورخ ۱۳۷۳/۳/۱۶ و اصلاحات بعدی آن.

تبصره- تأسیس شرکت و مشارکت در سهام شرکت‌ها تا سقف (۴۹٪) و جذب نیروی انسانی با هماهنگی دبیرخانه و در چارچوب سیاست‌های ابلاغی شورای عالی مناطق آزاد تجاری- صنعتی و ویژه اقتصادی می‌باشد.»

۳. جزء (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی ابلاغی ۱۳۸۴/۳/۱ مقام معظم رهبری:

اصل (۱۱۰) قانون اساسی می‌باشد.» هیئت وزیران برای رفع این ایراد در این مصوبه‌ی اصلاحی گفته است: «۱- در انتهای بند (الف) ماده (۲)، عبارت «با رعایت سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و قانون اجرای آن» اضافه می‌شود.

۲- در تبصره ماده (۲) پس از عبارت «در چهارچوب»، عبارت «سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و قانون اجرای آن و» اضافه می‌شود.»

آقای عزیزاده - ظاهراً مجمع مشورتی فقهی به این اصلاحیه ایراد گرفته است.^۱

آقای شبزنده‌دار - این اصلاحیه هم همان اشکال قبلی را دارد. به اساسنامه‌ی قبلی [= اساسنامه‌ی شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه قشم] و این اصلاحیه، یک اشکالی وارد است. این دو تا اساسنامه یک اشکالی دارند که آیت‌الله مؤمن در مجمع مشورتی فقهی آن را مطرح کردند. لطف بفرمایید آن اشکال را قرائت بفرمایید.

منشی جلسه - می‌گویند مجمع مشورتی فقهی، راجع به همین اساسنامه یک اشکالی داشته است.

آقای عزیزاده - به اساسنامه‌ی قبلی یا این اساسنامه؟

آقای شبزنده‌دار - به هر دو؛ هم به آن اساسنامه‌ی قبلی، هم به این اساسنامه ایراد وارد است.

آقای هاشمی شاهرودی - بله، مجمع فقهی، هم به اساسنامه‌ی شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه قشم و هم به اصلاح اساسنامه شرکت صید صنعتی منطقه آزاد چابهار ایراد گرفته است.

→

الف- سیاست‌های کلی توسعه بخش‌های غیردولتی و جلوگیری از بزرگ شدن بخش دولتی:

۱- دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل (۴۴) را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل (۴۴) نباشد، حداکثر تا پایان برنامه پنج‌ساله چهارم (سالیانه حداقل ۲۰٪) کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند. با توجه به مسئولیت نظام در حسن اداره کشور، تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل (۴۴) توسط دولت، بنا به پیشنهاد هیئت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز است. اداره و تولید محصولات نظامی، انتظامی و اطلاعاتی نیروهای مسلح و امنیتی که جنبه محرمانه دارد، مشمول این حکم نیست.»

۱. نظر کارشناسی مجمع مشورتی فقهی شورای نگهبان، شماره ۹۳/ف/۱۹۵ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۴، قابل

مشاهده در نشانی زیر: yon.ir/c4BQS

آقای شبزنده‌دار - اشکال مجمع فقهی این است: «توضیح اینکه اصلاح اساسنامه متوقف بر تداوم فعالیت شرکت می‌باشد و تداوم شرکت - با توجه به اینکه تداوم خارج از عناوین صدر اصل (۴۴) قانون اساسی می‌باشد- بنا بر صراحت قسمت اخیر جز (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴) متوقف بر پیشنهاد هیئت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز می‌باشد و در نتیجه در فرض عدم تصویب مجلس، به قسمت اخیر جز (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴) عمل نگردیده و مغایرت با بند (۱) اصل (۱۱۰) قانون اساسی به قوت خود باقی است.» خلاصه‌اش این است که مجلس گفته است که دولت، تا پایان سال ۹۲ یا ۹۱ - الآن من یادم نیست- باید آن بخش‌های خارج از عناوین صدر اصل (۴۴) را واگذار کند.

آقای عزیزاده - مجلس کجا چنین چیزی را گفته است؟

آقای شبزنده‌دار - بله، مجلس در مورد آن چیزهایی که راجع به صدر اصل (۴۴) قانون اساسی است، گفته است که دولت باید تا پایان سال ۱۳۹۲ این بخش‌ها را واگذار نکند. انتهای زمان واگذاری را معین کرده است. اما الآن این اصلاحیه بعد از مدتی است که مجلس معین کرده است. بنابراین هیئت وزیران حق این کار را ندارد؛ چون اصلاح اساسنامه و خود نوشتن اساسنامه، مشروط به اذن مجلس است. مجلس هم گفته است که دولت تا این موقع این کار را انجام بدهد، پس هیئت وزیران فراتر از آن موقع، دیگر حق این کار را ندارد.

آقای عزیزاده - آن ماده‌ای را که می‌فرمایید مجلس چنین چیزی گفته است، بفرمایید بخوانید.

آقای شبزنده‌دار - همین قسمت اخیر جزء (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی را لطف کنید بیاورید.

آقای عزیزاده - شاید منظور شما اساسنامه‌ی صندوق ملی محیط زیست است؟

آقای شبزنده‌دار - نه، منظور من اساسنامه قشم و چابهار است.

آقای عزیزاده - شما اصلاح اساسنامه مربوط به محیط زیست را می‌فرمایید.

آقای شبزنده‌دار - نخیر، منظور من اصلاح اساسنامه شرکت صید صنعتی منطقه آزاد چابهار و همچنین اساسنامه شرکت سرمایه‌گذاری و توسعه قشم است.

آقای علیزاده - اساسنامه چابهار و قشم چه ارتباطی به آن ایراد دارد؟ ایراد مجمع مشورتی فقهی مربوط به اساسنامه صندوق ملی محیط زیست است.

آقای شبزنده‌دار - شما به اشکال مجمع مشورتی فقهی به این دو اساسنامه‌ی قشم و چابهار توجه نفرمایید. اشکالی که در نظر مجمع مشورتی فقهی ذکر شده، این است که اصلاح اساسنامه چابهار، متوقف بر جواز تداوم شرکت است؛ یعنی اگر فعالیت این شرکت می‌تواند تداوم پیدا کند، حالا اقدام به اصلاح اساسنامه معنا دارد؛ اما اگر شرکت اصلاً حق تداوم فعالیت ندارد، دیگر اصلاح اساسنامه موضوع پیدا نمی‌کند.

آقای یزدی - مانع تداوم فعالیت شرکت چیست؟

آقای شبزنده‌دار - مانعش این است که فعالیت این شرکت خارج از عناوین صدر اصل (۴۴) قانون اساسی است.

آقای علیزاده - خود هیئت وزیران هم در این اصلاحیه‌ی اساسنامه نوشته است: «با رعایت سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و قانون اجرای آن».

آقای ابراهیمیان - خب، آخر اگر هیئت وزیران بخواهد آن سیاست‌ها را رعایت بکند، دیگر نباید اساسنامه بنویسد.

آقای یزدی - مانع تداوم شرکت چیست؟

آقای علیزاده - در [تفسیر (۱) بند (ب) ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵] هست که دولت می‌تواند بیست درصد (۲۰٪) سهام شرکت‌هایی که تحت تملک دارد را نگه دارد. پس چرا می‌فرمایید دولت نمی‌تواند؟! دولت می‌تواند تا بیست درصد (۲۰٪) سهام آن شرکت‌ها را داشته باشد.

آقای ره‌پیک - دولت یک درصدی از سهام شرکت‌ها را می‌تواند داشته باشد. بعدش هم در موارد خاص باید از مجلس اجازه بگیرد.

آقای علیزاده - بله.

آقای شبزنده‌دار - ایجاد شرکت و تداوم شرکت هر دو [بعد از زمان مذکور، خلاف جزء (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی است].

آقای علیزاده - در این اصلاحیه گفته شده است که باید رعایت آن سیاست‌های کلی اصل (۴۴) را بکنند؛ یعنی این کار با رعایت سیاست‌های کلی اصل (۴۴) انجام

شود. خب مگر ما می‌توانیم بگوییم شما نمی‌توانید چنین چیزی را بگویید؟!

آقای شب‌زنده‌دار - [ایجاد و تداوم فعالیت شرکت‌های خارج از صدر اصل (۴۴) قانون اساسی، در جزء (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی] به اجازه‌ی مجلس منوط شده است.

آقای عزیزاده - در اینجا گفته‌اند که با رعایت سیاست‌های کلی اصل (۴۴)؛ این، خودش مجوز مجلس است.

آقای ره‌پیک - خب، الآن هیئت وزیران در این اصلاحیه می‌گوید این فعالیت‌ها با رعایت سیاست‌های کلی صورت پذیرد.

آقای شب‌زنده‌دار - دولت اصلاً اجازه‌ی تداوم شرکت را ندارد تا اینکه بنخواهد بیاید اساسنامه‌ی شرکت را اصلاح کند.

آقای شاهرودی - [اگر حرف شما (= آقای شب‌زنده‌دار) درست باشد] چون در این اصلاحیه گفته‌اند که این فعالیت‌ها با رعایت سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی صورت پذیرد، خب در عمل دیگر نمی‌توانند فعالیت‌های این شرکت را تداوم دهند؛ ولی به نظر من، اجازه‌اش را دارند.

آقای عزیزاده - دولت در مجموع تا بیست درصد (۲۰٪) سهام شرکت‌هایی را که از قبل مالک است، می‌تواند داشته باشد. لازم هم نیست در اینجا بیایند و بگویند که ما در این قسمت باید بیست درصد (۲۰٪) سهام شرکت را داشته باشیم. قانون اجرای اصل (۴۴) قانون اساسی می‌گوید که دولت می‌تواند تا بیست درصد (۲۰٪) سهام شرکت‌هایش را واگذار نکند. به نظر من این اصلاحیه، ایرادی ندارد.

آقای مدرسی یزدی - این اساسنامه شرکت صید صنعتی منطقه آزاد چابهار، اصلاً مربوط به مناطق آزاد است.

آقای عزیزاده - بله، مناطق آزاد هم که قانون جداگانه دارد.

آقای ره‌پیک - قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری-صنعتی، اجازه‌ی اصلاح اساسنامه را داده است.^۱

۱. مواد (۴) و (۷) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری-صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۴- هیئت وزیران مسئولیت: الف- تصویب آیین‌نامه‌ها و هماهنگ‌نمودن کلیه فعالیت‌های هر منطقه

آقای شاهرودی - آقای رهپیک، مناطق آزاد قانون خاص دارند، اما آیا موضوع اصلاح اساسنامه‌ی شرکت‌ها هم در آن قانون آمده است؟

آقای رهپیک - بله، بند (ب) ماده (۴) و ماده (۷) قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی اجازه اصلاح اساسنامه را به هیئت وزیران داده است.

آقای علیزاده - عمده‌ی مواد قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی هم مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام است.^۱

آقای شبزنده‌دار - [جزء (۱) بند (الف) سیاست‌های کلی اصل (۴۴):] «دولت حق فعالیت اقتصادی جدید خارج از موارد صدر اصل (۴۴) را ندارد و موظف است هرگونه فعالیت (شامل تداوم فعالیت‌های قبلی و بهره‌برداری از آن) را که مشمول عناوین صدر اصل (۴۴) نمی‌باشد حداکثر تا پایان برنامه پنجم پنج‌ساله چهارم (سالانه ۲۰٪) کاهش فعالیت) به بخش‌های تعاونی و خصوصی و عمومی غیردولتی واگذار کند.» شما این را معنا کنید.

آقای رهپیک - اشکالی ندارد دیگر؛ این اصلاحیه دارد می‌گوید فعالیت این شرکت با رعایت سیاست‌های کلی اصل (۴۴) انجام شود.

آقای شبزنده‌دار - این جزء از سیاست‌ها دارد می‌گوید که دولت فعالیت این شرکت‌ها را تداوم ندهد.

آقای رهپیک - نه، جزء (۱) در ادامه‌اش به این حکم، یک استثناء هم زده است؛ گفته است که در موارد ضروری و جاهایی که ضرورت دارد دولت با تصویب مجلس

→

ب- تصویب اساسنامه سازمان و شرکت‌های تابعه. ...»

ماده ۷- سازمان هر منطقه مجاز است با تصویب هیئت وزیران نسبت به تشکیل شرکت‌های لازم که طبق موازین قانون تجارت تشکیل می‌شود، اقدام نماید.»

۱. قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۲/۶/۷ مجلس شورای اسلامی است. این قانون تاکنون در چندین مرحله، اصلاح شده است که در سه مرحله از آنها، به دلیل ایرادهای شورای نگهبان به مواد اصلاحی و اصرار مجلس بر نظر خویش، برای رفع اختلاف و تشخیص مصلحت به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شده است. اصلاحیه‌های این قانون که در مجمع تشخیص مصلحت نظام مطرح شده است، به ترتیب در تاریخ‌های ۱۳۷۵/۸/۲۲، ۱۳۷۸/۴/۳۰ و ۱۳۸۸/۱۲/۱۵ به تصویب مجمع رسیده است.

می تواند فعالیت این شرکت ها را تداوم دهد.

آقای شبزنده دار - خب، بله.

آقای رهپیک - خب در این اصلاحیه هم هیئت وزیران دارد می گوید که سیاست های کلی اصل (۴۴) را رعایت کنید و فعالیت این شرکت را تداوم بدهید. گفته است: «با رعایت سیاست های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و قانون اجرای آن»، فعالیت شرکت را تداوم بدهید؛ یعنی در همان محدوده ی بیست درصد (۲۰٪) و در موارد ضروری که می توانند فعالیت کنند.

آقای شبزنده دار - می دانم؛ بنابراین صدر سیاست های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، از صدر این ماده ای که می گوید همه ی فعالیت های این قبیل شرکت ها ممنوع است، یک استثنا دارد: «... با توجه به مسئولیت نظام در حُسن اداره کشور، تداوم و شروع فعالیت ضروری خارج از عناوین صدر اصل (۴۴) توسط دولت، بنا به پیشنهاد هیئت وزیران و تصویب مجلس شورای اسلامی برای مدت معین مجاز است. ...»

آقای شاهرودی - [مصوبه ی مجلس برای این استثناء] همان قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی است؛ چون مجلس در آن قانون، اجازه ی تصویب و اصلاح اساسنامه ی شرکت ها در مناطق آزاد را به هیئت وزیران داده است دیگر.

آقای ابراهیمیان - نه، مجمع مشورتی فقهی می گوید اول باید تداوم فعالیت شرکت در مجلس تصویب بشود، بعد اساسنامه ی آن توسط هیئت وزیران اصلاح شود.

آقای شبزنده دار - بله.

آقای شاهرودی - قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی، این اجازه را داده است دیگر.

آقای شبزنده دار - نه، این گونه نیست.

آقای شاهرودی - اجازه ی مجلس شورای اسلامی در اینجا وجود دارد.

آقای رهپیک - این شرکت که منحل نشده است.

آقای شبزنده دار - نه، تداوم فعالیت شرکت دولتی نیازمند مجوز مجلس است.

آقای رهپیک - ما در ایراد قبلی مان به اصلاح این اساسنامه، فقط به یک بند آن [=

بند (الف) ماده (۲)] ایراد گرفتیم. در آن بند گفته بود که شرکت در انجام امور صید و

فلان و فلان اقدام کند. ما فقط به همین بند ایراد گرفتیم. لذا اصل شرکت که سر جایش است. شرکت که به هم نخورده است؛ شرکت سر جایش است. قانون اداری مناطق آزاد هم که به هیئت وزیران اجازه داده است که اساسنامه‌ی این قبیل شرکت‌ها را اصلاح بکند. خب، پس فقط یک فعالیتی داخل این شرکت تعریف شده بود که مغایر با سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی بود [که ما به آن ایراد گرفتیم]. حالا هیئت وزیران برای رفع این ایراد ما گفته است که در این موارد هم باید سیاست‌های کلی اصل (۴۴) و قانون اجرای آن رعایت بشود.

آقای شاهرودی - اشکال آقای شب‌زنده‌دار وارد نیست.^۱

---

۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۲۵ مورخ ۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان: «عطف به نامه شماره ۵۰۰۸۷/۷۳۱۵۳ مورخ ۹۳/۶/۳۰ و پیرو نامه شماره ۹۳/۱۰۲/۱۶۲۱ مورخ ۹۳/۵/۶، اصلاح اساسنامه شرکت صید صنعتی منطقه آزاد چابهار که با اصلاحاتی در جلسه مورخ بیست و ششم شهریورماه یکهزار و سیصد و نود و شش به تصویب هیئت وزیران رسیده است، در جلسه مورخ ۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت و مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.»

اساسنامه صندوق ملی محیط زیست

منشی جلسه - «اساسنامه صندوق ملی محیط زیست»^۱

هیئت وزیران در جلسه ۱۳۹۳/۶/۲۶ به پیشنهاد شماره ۲۸۷۵۹-۱ مورخ ۱۳۹۳/۶/۱۸ سازمان حفاظت محیط زیست و به استناد جزء (۲) بند (الف) ماده (۱۸۷) قانون پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۹ - اساسنامه صندوق ملی محیط زیست را به شرح زیر تصویب کرد: «....»

آقای عزیزاده - مجمع مشورتی فقهی، در مورد این اساسنامه می‌فرمایند با توجه به اینکه قانون‌گذار به هیئت وزیران گفته است که تا آخر سال دوم برنامه پنج ساله پنجم توسعه این اساسنامه را اصلاح کند، این اساسنامه ایراد دارد.^۲ خود هیئت وزیران هم

---

۱. اساسنامه صندوق ملی محیط زیست در تاریخ ۱۳۹۳/۶/۲۶ به تصویب هیئت وزیران رسید. این مصوبه، مطابق با روند قانونی پیش‌بینی شده در اصل (۸۵) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۴۹۸۸۸/۷۶۳۹۳ مورخ ۱۳۹۳/۷/۶ به شورای نگهبان ارسال شد. این مصوبه، در مجموع در دو مرحله بین شورای نگهبان و هیئت وزیران رفت و برگشت داشته است. شورای نگهبان این مصوبه را در مرحله‌ی اول رسیدگی در جلسات مورخ ۱۳۹۴/۷/۳۰ و ۱۳۹۳/۸/۱۴ بررسی کرد و نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با قانون اساسی را طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۲۴۴۶ مورخ ۱۳۹۳/۸/۱۵ به هیئت وزیران اعلام کرد. در نهایت، با اصلاحات مورخ ۱۳۹۳/۸/۱۸ هیئت وزیران، این مصوبه در مرحله‌ی دوم رسیدگی در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۹/۱۲ شورای نگهبان بررسی شد و نظر شورا مبنی بر عدم مغایرت آن با موازین شرع و قانون اساسی طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۲۷۵۵ مورخ ۱۳۹۳/۹/۱۵ به هیئت وزیران اعلام شد.

۲. «اصل تصویب اساسنامه صندوق ملی محیط زیست خلاف اصل (۸۵) قانون اساسی بوده و استناد به جزء (۲) بند (الف) ماده (۱۸۷) قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴-۱۳۹۰) وجهی نداشته و خلاف اصل (۸۵) قانون اساسی می‌باشد. توضیح اینکه بر اساس اصل هشتاد و پنجم قانون اساسی، مجلس می‌تواند اجازه تصویب اساسنامه را به دولت بدهد و بر اساس جزء (۲) بند (الف) ماده (۱۸۷) قانون برنامه پنج ساله پنجم، مجلس به دولت اجازه داده است که حداکثر تا پایان سال دوم برنامه پنج ساله پنجم نسبت به اصلاح اساسنامه «صندوق محیط زیست» اقدام نماید و با توجه به اینکه برنامه پنجم توسعه برای سال‌های (۱۳۹۰) تا (۱۳۹۴) می‌باشد و لذا سال دوم برنامه منقضی شده است و دیگر دولت اجازه اصلاح اساسنامه را ندارد و در نتیجه آنچه در صدر اساسنامه آمده که این اساسنامه بر اساس جزء (۲) بند (الف) ماده مذکور می‌باشد، وجهی نداشته و تصویب آن خلاف اصل (۸۵) قانون اساسی می‌باشد. همچنین آنچه در جزء (۲) بند (الف) ماده مزبور آمده است اجازه اصلاح

در مورد مجوزش برای تصویب این اساسنامه گفته است که با توجه به بند (الف) ماده (۱۸۷) قانون برنامه پنجم پنج‌ساله توسعه این اساسنامه را تصویب می‌کند. بند (الف) ماده (۱۸۷) می‌گوید: «الف- به دولت اجازه داده می‌شود به منظور حفاظت، احیاء و بهره‌برداری پایدار از محیط زیست، منابع طبیعی و تنوع زیستی حداکثر تا پایان سال دوم برنامه نسبت به موارد زیر اقدام قانونی انجام دهد: ۱- ... ۲- اصلاح اساسنامه «صندوق ملی محیط زیست»»

آقای مؤمن - یعنی هیئت وزیران باید تا پایان سال (۹۱) اساسنامه صندوق ملی محیط زیست را اصلاح می‌کرد.

آقای علیزاده - ما باید این موضوع را بحث کنیم که اگر قانون‌گذار در جایی بگوید حداکثر تا این تاریخ فلان کار را بکنند، اگر خارج از آن تاریخ آن کار انجام شود، اشکال دارد. [به نظر من، این اشکالی ندارد؛ چون] این مدت، یعنی اینکه قانون‌گذار، وضعیت مطلوب را تعیین کرده است.

آقای مؤمن - این مصوبه، خلاف اصل (۸۵) قانون اساسی است.

آقای هاشمی شاهرودی - نه، بند (الف) ماده (۱۸۷) قانون برنامه پنجم می‌خواهد بگوید که دولت باید تا این مدت این اساسنامه را اصلاح بکند، نه اینکه بگوید دولت نمی‌تواند بعد از این تاریخ اساسنامه را اصلاح بکند. می‌خواهد نسبت به تصویب اصلاح اساسنامه، فوریت درست کند؛ نمی‌خواهد اصل اصلاح اساسنامه را مشروط به زمان کند.

آقای مؤمن - قانون این مدت را تعیین کرده است.

آقای هاشمی شاهرودی - قانون با این بیان، می‌خواهد فوریت تصویب اصلاح

→

اساسنامه می‌باشد نه تصویب و تنظیم اصل اساسنامه و حال آنکه دولت اصل اساسنامه را تنظیم و تصویب نموده است و بنا بر صراحت ماده (۲۲) اساسنامه تصویبی، این اساسنامه جایگزین اساسنامه سابق گردیده و طبعاً اساسنامه سابق نسخ گردیده است و تصویب اصل اساسنامه بر اساس اصل (۸۵) قانون اساسی احتیاج به اجازه مجلس دارد و ظاهر امر این است که چنین اجازه‌ای در مورد اصل تصویب اساسنامه به هیئت دولت داده نشده است و لذا عمل مزبور خلاف اصل (۸۵) قانون اساسی می‌باشد.» نظر کارشناسی مجمع مشورتی فقهی شورای نگهبان، شماره ۹۳/ف/۱۹۶ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۴، قابل مشاهده در نشانی زیر: yon.ir/CuXQP

اساسنامه را بگوید.

آقای عزیزاده - به نظر من، این بند (الف) دو مطلب را می‌گوید. عرض من هم مثل فرمایش حضرت آیت‌الله شاهرودی است.

آقای هاشمی شاهرودی - بله، بند (الف) فوریت تصویب اصلاح اساسنامه را دارد می‌گوید. این تعیین مدت برای اصلاح اساسنامه، منافات [با اصلاح آن اساسنامه بعد از انقضای مدت مشخص شده] ندارد.

آقای عزیزاده - بله، دو مطلب در بند (الف) هست؛ یک مطلب این است که می‌گوید، دولت اساسنامه صندوق ملی محیط زیست را اصلاح کند و مطلب دیگرش این است که دارد دولت را ملزم می‌کند که تا این تاریخ آن اساسنامه را اصلاح کند. این تعیین زمان با اصل اصلاح اساسنامه، به صورت وحدت مطلوب^۱ مد نظر نیست.

آقای هاشمی شاهرودی - بله، این مثل وجوب حج فوری است.

آقای عزیزاده - بله. یعنی بند (الف) ماده (۱۸۷) به این معنا نیست که اگر آن زمان گذشت، خود دولت دیگر نمی‌تواند اساسنامه را اصلاح بکند. اگر نظر آقایان غیر از این است، بگویند.

آقای مدرسی یزدی - شما عبارت قانون را بخوانید.

آقای مؤمن - اصل (۸۵) قانون اساسی را هم بخوانید. عبارتی که قانون مجلس تصویب کرده این است: «الف- به دولت اجازه داده می‌شود به منظور حفاظت، احیاء و بهره‌برداری پایدار از محیط زیست، منابع طبیعی و تنوع زیستی حداکثر تا پایان سال دوم برنامه ...»

آقای هاشمی شاهرودی - این «حداکثر»، یعنی اصلاح اساسنامه فوریت دارد.

۱. وحدت مطلوب در جایی است که عملی مقید به قیدی است و آن قید در مطلوبیت آن عمل دخیل است. بنابراین در فرض عدم امکان رعایت قید، مطلوبیت عمل نیز از بین می‌رود. در مقابل تعدد مطلوب در جایی است که عملی مقید به قیدی است، لیکن آن قید در مطلوبیت نفس عمل دخالت ندارد، هرچند رعایت قید نیز مطلوب است. بنابر این در فرض عدم امکان رعایت قید، مطلوبیت عمل همچنان به قوت خود باقی است، مانند اقامه هر یک از نمازهای یومیه در وقت خود که علاوه بر مطلوبیت نفس نماز، اقامه آن در وقت، مطلوب است و با فوت وقت، مطلوبیت نماز همچنان باقی است و وجوب ساقط نمی‌گردد. در نتیجه قضای آن واجب خواهد بود. (همدانی، آقا رضا بن محمد هادی، مصباح الفقیه، قم، مؤسسه المعرفیه لإحياء التراث و مؤسسة النشر الإسلامی، ۱۴۱۶ق، صص ۱۲۳-۱۲۴)

آقای علیزاده - بله، یعنی فوریت دارد.

آقای شاهرودی - یعنی دولت بیشتر از این زمان، اصلاح اساسنامه را به تأخیر نیندازد، نه اینکه اگر به تأخیر انداخت، دیگر نمی‌تواند و حق ندارد که آن اساسنامه را اصلاح کند. بند (الف) این را نمی‌خواهد بگوید، بلکه می‌خواهد بگوید دولت تسویف^۱ نکند.

آقای مؤمن - این یعنی دولت حداکثر تا این زمان، مهلت اصلاح اساسنامه را دارد.

آقای علیزاده - نه، منظورش این نیست.

آقای مؤمن - یکی از این اقدامات قانونی که در بند (الف) ماده (۱۸۷) از دولت خواسته شده، اصلاح اساسنامه صندوق ملی محیط زیست است. آن وقت قهراً این اجازه‌ای که قانون‌گذار به دولت تا پایان سال دوم برنامه داده است، این اجازه شامل بعد نمی‌شود. چطور می‌فرمایید که این بند، یعنی اینکه به دولت اجازه داده که بعد از این تاریخ هم می‌تواند این اساسنامه را اصلاح کند؟!

آقای علیزاده - بله، بند (الف) به دولت می‌گوید شما این اساسنامه را تصویب کن و تا این تاریخ هم اصلاح کن، اما معنایش این نیست که اگر خارج از این زمان، اساسنامه را اصلاح کرد، اشکال دارد. دولت ملزم به اصلاح اساسنامه تا انتهای سال دوم برنامه پنجم بوده است و حالا که این کار را در آن مدت زمان نکرده است، تخلف کرده است؛ اما نه اینکه اصل عمل [= اصلاح اساسنامه] را دیگر بعد از آن تاریخ، نمی‌تواند انجام بدهد.

آقای ره‌پیک - بله، الآن غالب احکام برنامه هم با تأخیر اجرا شده است. غالباً همین طوری است.

آقای یزدی - بله، مقصود از تعیین این زمان، عدم تأخیر دولت است.

آقای ره‌پیک - بله، اذن مجلس به دولت در تصویب اصلاح اساسنامه، مقید به زمان نشده است. این اذن، مقید نیست.

آقای علیزاده - در حقیقت، مفاد بند (الف) دو تا چیز نیست.

آقای یزدی - نظیر این مورد، در جاهای دیگر هم بوده است.

۱. «تسویف» در لغت به معنای تأخیر کردن، درنگ انداختن و به تأخیر انداختن آمده است. لغت‌نامه دهخدا، ذیل واژه‌ی «تسویف».

آقای هاشمی شاهرودی - بله، پس حل است دیگر. ظاهراً این اساسنامه، ایراد دیگری ندارد.

آقای علیزاده - آقایانی که می‌فرمایند با توجه به بند (الف) ماده (۱۸۷) و زمانی که برای اصلاح این اساسنامه در آن تعیین شده، دولت نمی‌توانسته است نسبت به تصویب این اساسنامه اقدام بکند و اگر اقدام کرده، چون خارج از زمان تعیین شده آن را تصویب کرده، خلاف اصل (۸۵) عمل کرده است، اعلام رأی بفرمایند. حضرات آقایانی که می‌فرمایند تصویب این اساسنامه، خلاف اصل (۸۵) قانون اساسی است، به این ایراد رأی بدهند. آقایان رأی ندادند.

آقای ره‌پیک - خود حاج آقای مؤمن به این ایراد رأی دادند؟

آقای مؤمن - بله.

آقای ره‌پیک - بله، حاج آقای مؤمن به این ایراد رأی داده‌اند.

آقای علیزاده - حالا اگر غیر از این ایراد، ایرادی دیگری به این مصوبه دارید، بفرمایید.

آقای مدرسی یزدی - ایراد اصل (۱۵) قانون اساسی هم دارد؛ چون یک تعبیر «طرح‌های اکوتوریسم» در بند (۴) ماده (۵)^۱ آمده است.^۲

۱. بند (۴) ماده (۵) اساسنامه صندوق ملی محیط زیست مصوب ۱۳۹۳/۶/۲۶ هیئت وزیران: «ماده ۵- موضوع و حدود عملیات صندوق با رعایت قوانین و مقررات مربوط به شرح زیر می‌باشد:

۱- ...

۴- حمایت مالی و همکاری در طرح‌ها و پروژه‌های زیست‌محیطی و طرح‌های اکوتوریسم

۵- ...»

۲. بررسی این اساسنامه در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۴/۱۸ شورای نگهبان ادامه یافته است.

طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی (اعاده شده از شورای نگهبان)

آقای علیزاده - «طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی (اعاده

شده از شورای نگهبان)»^۱ جزء دستور کار امروز است؛ منتها دستور پنجم این جلسه است. اگر اشتباه نکنم، قبلاً مجلس گفته بود که قانون آیین دادرسی کیفری از برج چهار لازم الاجراء می شود.^۲ بعد که این مصوبه‌ی آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح را به آن ملحق کردند، گفتند هر دوی اینها از یک تاریخ اجرا بشود.^۳ به هر حال، اگر

۱. طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی، طبق اصل (۸۵) قانون اساسی در تاریخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۹ به تصویب کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی رسید که مجلس شورای اسلامی نیز در تاریخ ۱۳۹۳/۲/۲۸ با اجرای آزمایشی آن به مدت سه سال موافقت کرد. این مصوبه، مطابق با روند قانونی پیش‌بینی شده در اصل (۹۴) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۲۰۱/۱۳۱۴۴ مورخ ۱۳۹۳/۲/۳۱ به شورای نگهبان ارسال شد. این مصوبه، در مجموع در سه مرحله بین شورای نگهبان و مجلس شورای اسلامی رفت و برگشت داشته است. شورای نگهبان این مصوبه را در مرحله‌ی اول رسیدگی در جلسات مورخ ۱۳۹۳/۳/۲۰، ۱۳۹۳/۳/۲۱، ۱۳۹۳/۳/۲۸ و ۱۳۹۳/۴/۴ و در مرحله‌ی دوم در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۶/۱۹ بررسی کرد و نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی را طی نامه‌های شماره ۹۳/۱۰۲/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۹۳/۴/۷ و ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. در نهایت، با اصلاحات مورخ ۱۳۹۳/۷/۸ مجلس، این مصوبه در مرحله‌ی سوم رسیدگی در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان بررسی شد و نظر شورا مبنی بر عدم مغایرت آن با موازین شرع و قانون اساسی طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۱۸ مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ به مجلس شورای اسلامی اعلام شد.

۲. ماده (۵۶۹) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۵۶۹- این قانون شش ماه پس از انتشار در روزنامه رسمی لازم‌الاجراء می‌شود.»

۳. ماده (۱۳۹) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۲۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی، در ابتدا مقرر می‌داشت: «ماده ۱۳۹- با توجه به ارتباط مقررات این قانون با قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴، این قانون به‌عنوان بخشی از قانون مذکور به آن الحاق می‌شود و تمام مقررات آنها شش ماه پس از انتشار در روزنامه رسمی لازم‌الاجراء است.» سپس با اصلاحاتی که در این ماده در مصوبه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ کمیسیون صورت گرفت، این ماده مقرر داشت: «ماده ۱۳۹- این قانون با رعایت ترتیب شماره مواد به‌عنوان بخش‌های هفتم، هشتم، نهم و دهم قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ الحاق و بخش هفتم قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ به‌عنوان بخش یازدهم تعیین می‌شود و مقررات هر دو قانون از تاریخ ۱۳۹۴/۴/۱ لازم‌الاجراء است.»

آقایان هر نظری نسبت به این مصوبه دارند، امروز نظر بدهند؛ چون باید سرانجام این مصوبه هر چه زودتر مشخص بشود. حالا اگر اجازه بفرمایید، ما اول این مصوبه را مطرح کنیم؛ چون مرکز تحقیقات [= مجمع مشورتی حقوقی پژوهشکده‌ی شورای نگهبان] هم روی این مصوبه کار کرده است.

آقای مدرسی یزدی - خوب است.

منشی جلسه - «طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی (اعاده شده از شورای نگهبان)». ما در اولین مورد، [در بند (۱) تذکرات مندرج در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳] در خصوص تبصره (۴) ماده (۲۸)، یک تذکر داشتیم: «۱- در تبصره (۴) ماده (۲۸)،^۱ واژه «ضابط آن» به «ضابطان» اصلاح شود.» مجلس همین کار را انجام داده است.^۲ در تذکر بعدی گفته بودیم: «۲- در بند (ح) ماده (۵۴)،^۳ واژه «شرار» به «اشرار» اصلاح گردد.» این ماده هم به همین صورت اصلاح انجام شده است. تذکر سوم ما مربوط به ماده (۸۸) بوده است: «۳- در تبصره (۲) ماده (۸۸)،^۴ واژه‌های «کد پستی» و «کد ملی» با توجه به اصل (۱۵)

۱. تبصره (۴) ماده (۲۸) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۳/۵/۱۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۲۸- به جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی اعضای نیروهای مسلح به جز جرائم در مقام ضابط دادگستری در سازمان قضایی رسیدگی می‌شود.

تبصره ۱- ...

تبصره ۴- جرم در مقام ضابط دادگستری، جرمی است که ضابط آن در حین انجام وظایف قانونی خود در ارتباط با جرائم مشهود و یا در راستای اجرای دستور مقام قضایی دادگستری مرتکب می‌شوند.»

۲. اصلاحیه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۸ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس در خصوص تبصره (۴) ماده (۵۹۸) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی: «در تبصره (۴) ماده (۵۹۸) کلمه «ضابطان» جایگزین عبارت «ضابط آن» می‌شود.»

۳. بند (ح) ماده (۵۴) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۲۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۵۴- در زمان جنگ، صدور قرار بازداشت موقت با رعایت مقررات مندرج در این قانون در موارد زیر الزامی است:

الف- ...

ح- فرار از محل مأوریت یا منطقه درگیری در جریان عملیات علیه عوامل خرابکار، ضد انقلاب، شرار و قاچاقچیان مسلح.»

۴. تبصره (۲) ماده (۸۸) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب

قانون اساسی باید اصلاح گردد.» این مورد هم اصلاح شده است.^۱ یک اصلاح دیگری هم در همین ماده (۸۸) انجام داده‌اند؛ گفته‌اند: «در سطر دوم تبصره (۲) ماده (۶۵۸)، عبارت «به تصویب شورا و تأیید» به عبارت «توسط شورا تهیه و به تصویب» تغییر یافت.» اشکال بعدی ما به ماده (۱۱۰) بوده است؛ [بند (۱) ایرادهای شورای نگهبان مذکور در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳]: «۱- در ماده (۱۱۰)، اطلاق «عدم حضور یا امتناع از حضور»، در صورتی که تفتیش، ضروری و فوری نباشد، اشکال شرعی دارد.» برای اصلاح این ایراد گفته‌اند: «در ماده (۶۸۰)، عبارت «این افراد» حذف و عبارت «آنان چنانچه تفتیش یا توقیف ضرورت داشته باشد یا فوریت امر اقتضاء کند» جایگزین می‌شود.»

آقای علیزاده - الآن در این مصوبه‌ی اصلاحی، این ماده (۱۱۰) به ماده (۶۸۰) تبدیل شده است؛ چون ما گفتیم که همین ترتیب را درست کنند [و مواد این مصوبه را در ادامه‌ی شماره مواد قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ قرار دهند]. این ماده (۶۸۰)، در واقع همان ماده (۱۱۰) مصوبه است. ایراد شرعی ما را که در مرحله‌ی قبل گرفته بودیم برطرف کرده‌اند.

منشی جلسه - بله، ماده (۱۱۰) مصوبه‌ی قبلی همان ماده (۶۸۰) مصوبه‌ی فعلی است.

آقای علیزاده - قید «چنانچه تفتیش یا توقیف ضرورت داشته باشد یا فوریت امر اقتضاء کند» را به این ماده اضافه کرده‌اند.

→

۱۳۹۳/۵/۱۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۸۸- ...

تبصره ۲- اسناد، مدارک و اطلاعات این مرکز با رعایت قوانین و مقررات به موجب آیین‌نامه‌ای که ظرف سه ماه از تاریخ تصویب این قانون به تصویب شورا و تأیید رئیس قوه قضائیه می‌رسد، در اختیار مراکز علمی، پژوهشکده‌ها و پژوهشگران قرار می‌گیرد. استفاده از اسناد، مدارک و اطلاعات مزبور نباید موجب هتک حرمت و حیثیت اشخاص شود. انتشار اطلاعات مربوط به هویت افراد مرتبط با دادرسی از قبیل نام، نام خانوادگی، کد پستی و کد ملی آنان جز در مواردی که قانون تجویز کند، ممنوع است.»

۱. اصلاحیه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۸ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس در خصوص تبصره (۲) ماده (۸۸) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی: «... و در انتهای تبصره (۲) عبارت‌های «شماره پستی» و «شماره ملی» جایگزین عبارت‌های «کد پستی» و «کد ملی» شد.»

آقای مدرسی یزدی - ایراد حل شده است؛ مشکلی ندارد.

آقای علیزاده - ماده (۱۱۰)، در مصوبه‌ی اول [= مصوبه‌ی مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۹] این‌طور بود: «ماده ۱۱۰- تفتیش و توقیف داده‌ها یا سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی در حضور متصرفان قانونی یا اشخاصی که به نحوی آنها را تحت کنترل قانونی دارند، نظیر متصدیان سامانه‌ها انجام می‌شود. در غیر این صورت، قاضی با ذکر دلایل، دستور تفتیش و توقیف بدون حضور اشخاص مذکور را صادر می‌کند.» آقایان فقها نسبت به این ماده فرمودند که این عبارت «در غیر این صورت» ابهام دارد.^۱ بعد اینها آمدند و برای رفع این ایراد [در مصوبه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس] گفتند: «در سطر سوم ماده (۱۱۰)، عبارت «در صورت عدم حضور یا امتناع از حضور این افراد»، جایگزین عبارت «در غیر این صورت» می‌شود.» آقایان فقها دوباره در مورد این عبارت اصلاحی هم [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳ شورای نگهبان] فرمودند: «۱- در ماده (۱۱۰)، اطلاق «عدم حضور یا امتناع از حضور»، در صورتی که تفتیش ضروری و فوری نباشد، اشکال شرعی دارد.» حالا مجلس در جواب این اشکال شما گفته است: «در ماده (۶۸۰)، عبارت «این افراد» حذف و عبارت «آنان چنانچه تفتیش یا توقیف ضرورت داشته باشد یا فوریت امر اقتضاء کند» جایگزین می‌شود.» بنابراین، این ایراد حل شده است.

آقای رهپیک - بله، درست شده است.

آقای علیزاده - بله، اگر آقایان فقها فرمایشی ندارند، سراغ بند بعدی ایرادها برویم.

منشی جلسه - «ماده (۶۹۲)^۲ به شرح زیر اصلاح می‌شود:

آیین‌نامه اجرایی نحوه نگهداری و مراقبت از ادله الکترونیکی جمع‌آوری شده

۱. بند (۲۴) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۹۳/۴/۷ شورای نگهبان: «۲۴- در ماده (۱۱۰)، عبارت

«در غیر این صورت ...» ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.»

۲. ماده (۶۹۲)، همان ماده (۱۲۲) مصوبه‌ی سابق مورخ ۱۳۹۲/۱۱/۲۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی است که مقرر می‌داشت: «ماده ۱۲۲- به منظور حفظ صحت و تمامیت، اعتبار و انکارناپذیری ادله الکترونیکی جمع‌آوری شده، لازم است از آنها مطابق آیین‌نامه موضوع ماده (۱۲۷) این قانون، نگهداری و مراقبت به عمل آید.»

ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط وزیر دادگستری با همکاری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.»

آقای علیزاده - این ماده اشکال داشت، پس چرا اشکالش را در اینجا ننوشته‌اند؟!

منشی جلسه - نه، ما به ماده (۶۹۷) [= ماده (۱۲۷) مصوبه‌ی سابق] ایراد داشتیم.^۱

آقای علیزاده - بله، چون در آن ایراد گفته بودیم که ماده (۱۲۲) نیز مبنیاً بر ایراد

ماده (۱۲۷)، اشکال دارد. گفتیم هر دو ماده ایراد دارد.

منشی جلسه - مجلس در این اصلاحیه، موضوع استنادپذیری را [از ماده (۱۲۷)

سابق و (۶۹۷) فعلی] حذف کرده است و آن را اینجا [= ماده (۶۹۲) فعلی که

جایگزین ماده (۱۲۲) سابق شده است] اضافه کرده‌اند.

آقای علیزاده - نه، در ماده (۱۲۲) هم به ماده (۱۲۷) اشاره شده بود. الآن اینها

آمده‌اند هر دو ایراد را در این ماده (۶۹۲) [= ماده (۱۲۲) سابق] درست کرده‌اند. ماده

۱. ماده (۱۲۷) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۲۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی مقرر می‌داشت: «ماده ۱۲۷- شرایط و چگونگی جمع‌آوری و استنادپذیری ادله الکترونیکی به موجب آیین‌نامه‌ای است که ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط وزیر دادگستری با همکاری وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه می‌شود و پس از تأیید رئیس قوه قضائیه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.» این ماده به شرح زیر، با ایراد شورای نگهبان مواجه شد که در بند (۲۸) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۲۹۴ مورخ ۹۳/۴/۷ ۱۳۹۳ منعکس شده است: «۲۸- در ماده (۱۲۷)، واگذاری شرایط و چگونگی جمع‌آوری و استنادپذیری ادله الکترونیکی به آیین‌نامه، مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی شناخته شد. و ماده (۱۲۲) نیز مبنیاً بر ایراد مذکور، اشکال دارد. به علاوه، اطلاق تصویب آیین‌نامه مزبور در قسمت اخیر این ماده از سوی هیئت وزیران در مواردی که آیین‌نامه مربوط جنبه قضایی دارد، مغایر اصل (۱۵۸) قانون اساسی شناخته شد.» برای رفع این ایراد، کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس، ماده (۱۲۷) را در مصوبه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ خود به شرح زیر اصلاح کرد: «ماده ۱۲۷- آیین‌نامه اجرایی مربوط به چگونگی جمع‌آوری و استنادپذیری ادله الکترونیکی ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط وزیر دادگستری با همکاری وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.» با وجود این، ماده (۱۲۷) اصلاحی نیز با اشکال شورای نگهبان مواجه شد. شورای نگهبان در بند (۲) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۹۳/۶/۲۳ خود در خصوص این ماده اظهار داشت: «۲- قسمت اول اشکال بند (۲۸) قبلی این شورا در خصوص مغایرت ماده (۱۲۷) با اصل (۸۵) قانون اساسی کماکان به قوت خود باقی است.»

(۶۹۷) را حذف کرده‌اند و در ماده (۶۹۲) ادغام کرده‌اند.

آقای رهپیک - نه، موضوع استنادپذیری را دیگر در این ماده مطرح نکرده‌اند. چون ما به موضوع استنادپذیری اشکال داشتیم، الان فقط بحث نحوه‌ی نگهداری و جمع‌آوری ادله الکترونیکی را در ماده (۶۹۲) آورده‌اند و گفته‌اند که آیین‌نامه این موضوعات را بنویسند.

آقای علیزاده - بله، گفته‌اند آیین‌نامه‌ای در مورد نحوه‌ی نگهداری از ادله‌ی الکترونیکی بنویسند.

آقای رهپیک - این اشکالی ندارد.

آقای علیزاده - نخیر، اشکالی ندارد. ماده (۱۲۷) را هم که مورد ایراد بود، حذف کرده‌اند؛ چون در ماده (۱۲۲)، به همین آیین‌نامه‌ی ماده (۱۲۷) اشاره شده بود. حالا ماده (۱۲۷) را حذف کرده‌اند و ماده (۱۲۲) را هم این‌طوری اصلاح کرده‌اند.

آقای رهپیک - بله، حکم این ماده (۱۲۷) را به ماده (۱۲۲) برده‌اند.

آقای علیزاده - ظاهراً دیگر اشکال اینجا رفع شده است.

آقای رهپیک - اصل اشکال ما، آن بحث «استنادپذیری ادله الکترونیکی» بود.

آقای سوادکوهی - بله، گفتیم که تعیین نحوه‌ی استنادپذیری باید با «قانون» باشد.

آقای رهپیک - بله، گفتیم نباید نحوه‌ی استنادپذیری ادله‌ی الکترونیکی را با آیین‌نامه تعیین کرد.

آقای علیزاده - گفتیم باید برای نحوه‌ی استنادپذیری ادله‌ی الکترونیکی «قانون» تصویب کنید؛ لذا آنها کلاً این موضوع استنادپذیری را از اینجا حذف کرده‌اند.

آقای رهپیک - بله، کلاً آن را حذف کرده‌اند.

منشی جلسه - ایراد بعدی هم که در مرحله‌ی دوم [در بند (۲) نظر شماره

۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳] به این ماده گرفته بودیم، همین بود که فرمودید:

«۲- قسمت اول اشکال بند (۲۸) قبلی این شورا در خصوص مغایرت ماده (۱۲۷)»

---

۱. ماده (۱۲۷) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۳/۵/۱۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱۲۷- آیین‌نامه اجرایی مربوط به چگونگی جمع‌آوری و استنادپذیری ادله الکترونیکی ظرف شش ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط وزیر دادگستری با همکاری وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.»

با اصل (۸۵) قانون اساسی کماکان به قوت خود باقی است.» که همان بحث استنادپذیری ادله‌ی الکترونیکی بوده است که الآن در این مصوبه‌ی فعلی آن را حذف کرده‌اند. بند سوم ایراد ما [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳ شورای نگهبان] چنین بوده است: «۳- در بند (ب) ماده (۱۳۰)، علی‌رغم اصلاح به عمل آمده، اشکال سابق این شورا کماکان به قوت خود باقی است.»^۱ که الآن برای اصلاح این بند و رفع ایراد شورا گفته‌اند: «از انتهای بند (ب) ماده (۷۰۰)، عبارت «و اقدامات انجام شده بر خلاف قرار مزبور فاقد اثر قانونی است» حذف می‌شود.»

آقای رهپیک - الآن در این مصوبه‌ی اصلاحی، آن بحث ملازمه‌ی حکم تکلیفی و وضعی - یعنی بطلان اقدامات انجام شده در شخص حقوقی - که مطرح بود را برداشته‌اند؛ حکم بطلان اقدامات انجام شده را برداشتند.

آقای علیزاده - بله، موضوع «بطلان» را حذف کرده‌اند. اشکال این ماده هم رفع شده است.

۱. بند (ب) ماده (۱۳۰) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۲۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی، بدین شرح بود: «ماده ۱۳۰- در صورت وجود دلیل کافی دایر بر توجه اتهام به شخص حقوقی و در صورت اقتضاء منحصرأ صدور قرارهای تأمینی زیر امکان‌پذیر است. این قرارها ظرف ده روز پس از ابلاغ، قابل اعتراض در دادگاه صالح است.

الف- قرار ممنوعیت انجام بعضی از فعالیت‌های شغلی که زمینه ارتکاب مجدد جرم را فراهم می‌کند.
ب- قرار منع تغییر ارادی در وضعیت شخص حقوقی از قبیل انحلال، ادغام و تبدیل که باعث دگرگونی یا از دست دادن شخصیت حقوقی آن شود. تخلف از این ممنوعیت علاوه بر بطلان عملیات حقوقی، موجب یک یا دو نوع از مجازات‌های درجه هفت یا هشت برای مرتکب است.» شورای نگهبان در بند (۲۹) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۲۹۴ مورخ ۹۳/۱۰۲/۴/۷ خود، نسبت به بند (ب) ماده (۱۳۰) اظهار داشت: «۲۹- در بند (ب) ماده (۱۳۰)، اطلاق «بطلان عملیات حقوقی» نسبت به مواردی که عامل اختیار قانونی برای اعمال این امر را دارد، تحقق آن با صرف نهی قاضی، خلاف موازین شرع است.» کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس برای رفع این ایراد شورا، در مصوبه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ خود، بند (ب) ماده (۱۳۰) را چنین اصلاح کرد: «در انتهای بند (ب) ماده (۱۳۰)، بعد از عبارت «تخلف از این ممنوعیت» متن زیر جایگزین می‌شود: موجب یک یا دو نوع از مجازات‌های تعزیری درجه هفت یا هشت برای مرتکب است و اقدامات انجام شده بر خلاف قرار مزبور فاقد اثر قانونی است.» با وجود این، مجدداً شورای نگهبان در بند (۳) نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳ خود راجع به این اصلاحیه چنین اظهار داشت: «۳- در بند (ب) ماده (۱۳۰)، علی‌رغم اصلاح به عمل آمده، اشکال سابق این شورا کماکان به قوت خود باقی است.»

آقای رهپیک - ظاهراً اشکال رفع شده است.

آقای عزیزاده - بله.

منشی جلسه - اشکال بعدی ما [در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳]

چنین بوده است: «۴- در ماده (۱۳۸)،^۱ متن ادغام شده ارسال تا اظهار نظر ممکن گردد.»

آقای مدرس یزدی - ادغامی که در این ماده آمده بود را برداشته‌اند.

آقای عزیزاده - بله، بحث ادغام را برداشته‌اند.

منشی جلسه - الآن برای رفع اشکال ماده (۱۳۸) گفته‌اند: «از انتهای ماده (۷۰۸)،

عبارت «این ماده پس از لازم‌الاجراء شدن در ماده (۵۷۰) قانون آیین دادرسی

کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ ادغام می‌شود» حذف می‌گردد.»

آقای عزیزاده - این ماده هم درست شده است.

منشی جلسه - بند (۴) تذکرات [مندرج در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ

۱۳۹۳/۶/۲۳ شورای نگهبان]: «۴- لازم است مفاد قسمت اول ماده (۱۳۹)،^۲ با

اصلاحاتی که در اجرای اشکالات معموله در این نامه انجام می‌شود، اعمال و

۱. ماده (۱۳۸) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۳/۵/۱۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱۳۸- از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون، ماده واحده قانون راجع به تجویز دادرسی غیابی در امور جنایی مصوب ۱۳۳۹/۳/۲، قانون دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴/۲/۲۲ به جز مواد (۴)، (۸) و (۹) آن قانون، قانون تشکیل دادگاه‌های کیفری (یک و دو) و شعب دیوان عالی کشور مصوب ۱۳۶۸/۴/۲۰، قانون تجدیدنظر آرای دادگاه‌ها مصوب ۱۳۷۲/۵/۱۶، مواد (۷۵۶) الی (۷۷۹) الحاقی مورخ ۱۳۸۸/۳/۵ به قانون مجازات اسلامی (تغزیرات و مجازات‌های بازدارنده) و ماده (۵۶۹) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ و اصلاحات و الحاقات بعدی آنها ملغی است. این ماده پس از لازم‌الاجراء شدن در ماده (۵۷۰) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ ادغام می‌شود.»

۲. ماده (۱۳۹) طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۳/۵/۱۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱۳۹- این قانون با رعایت ترتیب شماره مواد به عنوان بخش‌های هفتم، هشتم، نهم و دهم قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ الحاق و بخش هفتم قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ به عنوان بخش یازدهم تعیین می‌شود و مقررات هر دو قانون از تاریخ ۱۳۹۴/۴/۱ لازم‌الاجراء است.»

تبصره- در اجرای حکم این ماده شماره مواد این قانون و بخش هفتم قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ در زمان ابلاغ به دولت تعیین و اصلاح می‌شود.»

همزمان به این شورا ارسال گردد.» الان این ماده را به این صورت اصلاح کرده‌اند:
 «ماده (۷۰۹) به شرح زیر اصلاح می‌شود:

ماده ۷۰۹- این قانون با رعایت ترتیب شماره مواد به عنوان بخش‌های هشتم، نهم، دهم، یازدهم و دوازدهم قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ الحاق و مقررات هر دو قانون از تاریخ ۱۳۹۴/۴/۱ لازم‌الاجراء است.»
آقای مؤمن - این هم درست شده است.

آقای علیزاده - یک نکته‌ای پژوهشکده در مورد این تذکر ذکر کرده است که من آن را بررسی کردم و به نظرم این تذکر وارد نیست. اینها [= مجمع مشورتی حقوقی پژوهشکده‌ی شورای نگهبان] می‌گویند برای یک قانون [= قانون آیین دادرسی کیفری] دو تا تاریخ برای زمان لازم‌الاجراء شدن ذکر کرده‌اند.^۱ [جوابش این است که] آن قانون آیین دادرسی کیفری که قبلاً منتشر شده است، اما الان این ماده‌ای که در این مصوبه آمده است، آن ماده [= (۵۶۹) قانون آیین دادرسی کیفری] را تخصیص می‌زند.

آقای مدرسی یزدی - بله، اصول قانون‌نویسی را باید رعایت کنند.

آقای رهپیک - این ماده، اشکال شکلی دارد.

آقای علیزاده - نه.

آقای رهپیک - در یک قانون [= قانون آیین دادرسی کیفری]، در ماده (۵۶۹) نوشته شده که این قانون شش ماه پس از انتشار لازم‌الاجراء است و در ماده (۷۰۹) آن نوشته شده که این قانون از تاریخ ۱۳۹۴/۴/۱ لازم‌الاجراء است! این، از جهت شکلی ایراد

۱. «نکته قابل توجه دیگر آن است که در انتهای ماده (۷۰۹) مصوبه مقرر شده است که «مقررات هر دو قانون [یعنی این مصوبه و قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴] از تاریخ ۱۳۹۴/۴/۱ لازم‌الاجراء است.» حال با توجه به اینکه از یک طرف این مصوبه قرار است به قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ الحاق و در آن ادغام شود و از طرف دیگر در ماده (۵۶۹) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ آمده است که «این قانون شش ماه پس از انتشار در روزنامه رسمی لازم‌الاجراء می‌شود»، بدین ترتیب در یک قانون دو زمان برای لازم‌الاجراء شدن آن پیش‌بینی شده است که از نظر اصول شکلی قانون‌نویسی صحیح نیست و لازم است به حذف و نسخ ماده (۵۶۹) قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ تصریح شود.» نظر کارشناسی مجمع مشورتی حقوقی (پژوهشکده شورای نگهبان)، شماره ۹۳۰۷۰۲۴ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۹، صص ۲۰-۲۱، قابل دسترسی در نشانی زیر:

دارد و آلاً محتوایش که روشن است.

آقای علیزاده - آن قانون در روزنامه رسمی منتشر شد، ولی این مصوبه هنوز به صورت قانون منتشر نشده است. این ماده دارد می‌گوید این قانون با آن قانون آیین دادرسی کیفری هر دو، در یک زمان اجرا می‌شود. این اشکالی ندارد.

آقای رهپیک - در این اصلاحیه، باید می‌گفتند که این [ماده (۵۶۹) قانون آیین دادرسی کیفری منسوخ می‌گردد].

آقای علیزاده - حالا چون قضاات می‌گفتند که اگر تکلیف این مصوبه تا آن روز [= روز لازم‌الاجراء شدن قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲] روشن نشود، ما قانون جدید آیین دادرسی کیفری را اعمال می‌کنیم، الآن آمده‌اند این کار را کرده‌اند [و تاریخ لازم‌الاجراء شدن هر دو را یکسان کرده و عقب‌تر انداخته‌اند]؛ ضمن اینکه این قانون جدید آیین دادرسی کیفری، یک تشکیلات جدیدی می‌خواهد که در همه‌جا نمی‌توانند آن را اعمال بکنند.

آقای رهپیک - البته من خدمت حاج آقا [= آقای جنتی] عرض کردم. این مصوبه، از جهت شکلی ایرادهای زیادی دارد. الآن مواد متعددی از آن را حذف کرده‌اند و فقط شماره‌ی آن مواد مانده است. مثلاً نوشته است ماده (۶۰۲) حذف شد، فلان ماده حذف شد و...، اما بعد در مواد بعدی به آن مواد حذف‌شده ارجاع داده‌اند. مثلاً نوشته است در ماده (۶۲۹) همان طور که در ماده (۶۲۷) گفتیم.

آقای علیزاده - حالا ما نمی‌توانیم به این موارد ایراد بگیریم دیگر.

آقای مدرسی یزدی - به مواد حذف‌شده که ارجاع نداده‌اند.

آقای رهپیک - نه، باید همه‌ی اینها را درست کنند. باید شماره‌ی همه‌ی این ارجاعات را درست کنند. الآن دو تا عنوان «سایر مقررات» در این قانون هست. یک جا «سایر مقررات» را ذیل اولی [= قانون آیین دادرسی کیفری مصوبه ۱۳۹۲/۱۲/۴] نوشته‌اند و یک جا هم «سایر مقررات» را در این مصوبه نوشته‌اند.

آقای یزدی - وقتی قضاات می‌خواهند به مواد استناد کنند، باید شماره‌های مواد صحیح باشد.

آقای علیزاده - شماره‌ی مواد را درست می‌کنند؛ تقبیح می‌کنند.

آقای رهپیک - حالا قاعدتاً این شماره مواد را اداره‌ی تقبیح مجلس باید درست

کند؛ منتها اگر اینها در حین درست کردن شماره‌ی مواد، مفاد مواد را دست‌کاری کنند، خب آن مصوبه‌ی نهایی را که دیگر برای بررسی به شورا نمی‌فرستند.

آقای علیزاده - اگر شماره مواد را به ردیف عوض کنند که اشکالی ندارد.

آقای مدرسی یزدی - به هر حال، ما [در بند (۴) تذکرات مندرج در نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳ شورای نگهبان] گفته بودیم که باید اصلاحات لازم برای رفع اشکالات شورا را اعمال کنند و همزمان مصوبه‌ی نهایی را برای ما بفرستند.

آقای یزدی - منظور من این است که بعد از حذف و یا جابه‌جایی یک تعدادی از مواد، حتماً باید شماره‌ی مسلسلش اصلاح بشود که برای قاضی در موقع استناد به ماده‌ی مستند بحث، مشکلی پیش نیاید.

آقای ره‌پیک - هم باید شماره‌ی مسلسل مواد را درست کنند، هم ارجاعات را. به عنوان مثال در یک ماده، به دو ماده‌ی دیگر ارجاع داده است که شماره‌ی آن مواد هم عوض شده است؛ یعنی در این ماده هم باید دست ببرند [و شماره‌های ذکرشده را اصلاح کنند].

آقای یزدی - بله، باید اینها را هم اصلاح کنند.

آقای ابراهیمیان - باید شماره‌ها را عوض کنند.

آقای علیزاده - در تنقیح، متن مواد را که تغییر نمی‌دهند.

آقای ره‌پیک - ما یک بار چشمان ترسیده است. در خاطراتان هست که به بهانه‌ی تنقیح، مواد قانون مجازات اسلامی را عوض کردند و تبصره را به جای ماده گذاشتند و ماده را به جای تبصره!

آقای ابراهیمیان - این را تذکر بدهید که فقط شماره مواد و ارجاعات اصلاح بشود.

آقای علیزاده - چه تذکری بدهیم؟!^۱

۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۱۸ مورخ ۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان: «عطف به نامه شماره ۲۰/۱۵۰۱۶۷ مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۸ و پیرو نامه شماره ۹۳/۱۰۲/۲۰۳۴ مورخ ۱۳۹۳/۶/۲۳، طرح آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی که با اصلاحاتی در جلسه مورخ هشتم مهرماه یکهزار و سیصد و نود و سه به تصویب کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی بر اساس اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران رسیده است، در جلسه مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت و با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.»

طرح استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقاء سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته

آقای عزیزاده - «طرح استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقاء سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته»^۱

ماده واحده- در راستای تحقق اصل چهل و هشتم (۴۸) قانون اساسی و سیاست‌های کلی و جهت حصول به اهداف چشم‌انداز و به منظور استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته و تحقق پیشرفت و عدالت، دولت مکلف است در توزیع منابع عمومی و یارانه سود تسهیلات، به نحوی عمل نماید که فاصله شاخص برخورداری شهرستان‌های کمتر از سطح متوسط کشور در شاخص‌های زیر، سالانه حداقل ده درصد (۱۰٪) به سطح متوسط کشوری نزدیک شود. بدین منظور دولت مکلف است سه درصد (۳٪) از اعتبارات بودجه عمومی دولت را در قالب ردیف مشخص تحت همین عنوان تعیین کند و طی جدولی که در آن سهم هر استان بر اساس شاخص‌های نرخ بیکاری، آب شرب شهری و روستایی، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، بهسازی روستاها، راه و زیرساخت‌های جاده‌ای، سرانه‌های عمران شهری و درآمد شهرداری‌ها مشخص می‌گردد، در قانون بودجه درج نماید. سهم هر شهرستان برای بهبود شاخص‌های مذکور همراه با دستورالعمل توزیع پروژه‌ها و طرح‌های موارد فوق، همزمان با ابلاغ اعتبار استانی توسط معاونت

---

۱. طرح دوفوریتی استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقاء سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته، ابتدائاً با عنوان «طرح اصلاح ماده (۱۸۰) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران و افزایش سهم توسعه مناطق کمتر توسعه‌یافته از دو درصد (۲٪) به چهار درصد (۴٪) منابع عمومی دولت» با قید دو فوریت، توسط تعدادی از نمایندگان به مجلس تقدیم شد. پس از وصول این طرح به مجلس و تصویب دو فوریت بررسی آن در صحن علنی، مفاد این طرح سرانجام در تاریخ ۱۳۹۳/۷/۳۰ با اصلاحاتی در متن و عنوان به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. این مصوبه، مطابق با روند قانونی پیش‌بینی‌شده در اصل (۹۴) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۵۱۷/۵۱۵۹۳ مورخ ۱۳۹۳/۸/۳ به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان پس از بررسی این مصوبه در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۳/۷/۳۰، نظر خود مبنی بر عدم مغایرت این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی را طی نامه‌ی شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۵۴ مورخ ۱۳۹۳/۸/۴ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.

برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور به استان ابلاغ می‌شود تا با تصویب کمیته برنامه‌ریزی شهرستان، به طرح‌ها و پروژه‌های موضوع شاخص‌های فوق اختصاص یابد.»

آقای ابراهیمیان - این مصوبه می‌خواهد بودجه را تغییر بدهد؟

آقای اسماعیلی - نه.

آقای علیزاده - ارقام بودجه را تغییر نمی‌دهد؛ قانون بودجه را تغییر می‌دهد که

اشکالی هم ندارد.

آقای مؤمن - می‌گوید قانون بودجه به این صورت تغییر کند.

آقای علیزاده - این مصوبه به دولت می‌گوید این‌طوری برنامه‌ریزی بکن. این،

اشکالی ندارد.

آقای ابراهیمیان - بله؟

آقای علیزاده - اشکالی ندارد. به دولت دارد می‌گوید برنامه‌ریزی‌ات را این‌طور

بکن. این مصوبه خرجی [به هزینه‌های عمومی] اضافه نکرده است، بلکه می‌گوید همان اعتباراتی را که دارید، این‌طوری برنامه‌ریزی کنید.

آقای یزدی - به منظور استفاده‌ی متوازن از امکانات کشور.

آقای ابراهیمیان - این ماده واحده دارد تعیین می‌کند که چطوری [بخشی از

اعتبارات بودجه‌ی عمومی دولت هزینه شود].

آقای علیزاده - عیبی ندارد؛ این موضوع را که مجلس می‌تواند مشخص کند؛ چون

بودجه باید مطابق قانون نوشته شود.

آقای ابراهیمیان - بودجه مطابق کدام قانون باید باشد؟

آقای مؤمن - همین قانون.

آقای علیزاده - قانون مصوب مجلس. در این موارد باید دید که قانون چه

می‌گوید.

آقای اسماعیلی - الآن، خود این مصوبه هیچ ایرادی ندارد، جز اینکه [در خصوص

هزینه‌کردن بودجه، به دولت] می‌گوید این‌طوری عمل کن.

آقای یزدی - در حقیقت این مصوبه می‌خواهد فاصله‌ی بین شهرستان‌های

برخوردار و غیر برخوردار را کم کند.

آقای عزیززاده - بله، می‌خواهد ان شاء الله این فاصله را کم کند.

آقای هاشمی شاهرودی - تصویب قانون بودجه، کار مجلس است.

آقای عزیززاده - بله، این مصوبه دارد نحوه بودجه‌نویسی را تعیین می‌کند.

آقای یزدی - لبّ مسئله این است که دولت مکلف است این طوری که مجلس

گفته است، عمل کند.

آقای عزیززاده - خیلی خُب، مثل اینکه آقایان اشکالی دارند. آنهایی که به این

مصوبه اشکال دارند، بفرمایند. به نظر ما که اشکالی ندارد.

آقای ابراهیمیان - وقتی قانون اساسی می‌گوید که بودجه طبق قانون است، یعنی

آیین بودجه‌نویسی طبق قانون است؛ کما اینکه ما یک قانون قدیم برنامه و بودجه^۱

داشتیم. الآن، این مصوبه مربوط به آیین بودجه‌نویسی نیست، بلکه راجع به خود اعداد

و ارقام ماهیت بودجه است.

آقای عزیززاده - می‌فرمایید این مصوبه خلاف کدام اصل قانون اساسی است؟ اصل

را بفرمایید تا ما بگوییم.

آقای ابراهیمیان - مخالف اصولی است که دولت را مختار می‌کند محتوای بودجه

را تعیین بکند.

آقای مؤمن - نه.

آقای عزیززاده - دولت باید بر اساس قانون، [لایحه بودجه را تهیه کند].

آقای ابراهیمیان - نه، آخر دولت بر اساس کدام قانون باید بودجه را تهیه کند؟

اگر این طوری باشد، خب مجلس می‌تواند بگوید قانونی وضع می‌کنیم که از امسال

مثلاً در اینجا ده درصد (۱۰٪)، در آنجا بیست درصد (۲۰٪) و در جای دیگر هم سی

درصد (۳۰٪) بودجه باید اختصاص پیدا کند! با این وضعیت، اگر قرار باشد که مجلس

هر سال یک مقرراتی برای تخصیص بودجه اضافه کند، دیگر دولت چه بودجه‌ای

می‌خواهد بنویسد!؟

آقای عزیززاده - این مصوبه، این را نمی‌گوید، بلکه می‌گوید مثلاً همان ده درصد (۱۰٪)

که دولت می‌خواهد برای این کار هزینه کند، سه درصد آن را به جای دیگری بدهد.

۱. «قانون برنامه و بودجه کشور» مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ مجلس شورای ملی.

آقای ابراهیمیان - همین دیگر، اصلاً این مصوبه، وارد ماهیت بودجه شده است. آنچه که [اصل (۵۲)] قانون اساسی می‌گوید، این است که بودجه باید مطابق قانون باشد؛ یعنی آیین و فرآیند بودجه‌نویسی باید طبق قاعده باشد. الآن این مصوبه، مربوط به فرآیند و آیین بودجه‌نویسی نیست، بلکه این، خود ماهیت قواعد بودجه‌ای است.

آقای مؤمن - در اصل (۵۲) قانون اساسی گفته شده که دولت باید این‌طور بودجه بنویسد.

آقای یزدی - این مصوبه برای بودجه‌نویسی تعیین تکلیف نکرده است، بلکه می‌گوید در زمانی که می‌خواهید بودجه بنویسید، سعی کنید در توزیع و تقسیم اعتبارات، فاصله‌ی بین شهرستان‌ها کمتر بشود و حتی‌الامکان از لحاظ برخورداری به هم نزدیک‌تر بشوند.

آقای ابراهیمیان - عرض من این است که این مصوبه، عدد و رقم داده است.

آقای یزدی - بله، این مصوبه آمده عدد و رقم داده و مرز معین کرده است.

آقای ابراهیمیان - یک‌وقت است که شما می‌گویید این مصوبه سیاست کلی [برای بودجه‌نویسی است که در این صورت، اشکالی ندارد].

آقای یزدی - وقتی دارد می‌گوید دولت این‌طور بودجه‌نویسی بکند، یعنی به دولت می‌گوید سعی کنید توزیع منابع، طوری باشد که سطح فاصله‌ی برخورداری شهرستان‌ها کم بشود. این مصوبه که نمی‌گوید به آن شهر بدهید یا به این شهر ندهید؛ هیچ یک از اینها را نمی‌گوید، بلکه می‌گوید در موقع بودجه‌نویسی، سعی کنید در توزیع منابع، فاصله‌ی برخورداری بین شهرها حتی‌الامکان کمتر بشود. این مصوبه، یک تکلیف این‌جوری است.

آقای جنتی - اشکال این مصوبه چیست؟

آقای یزدی - آقای دکتر [ابراهیمیان] می‌گویند معنای این مصوبه این است که در بودجه‌نویسی دولت را مکلف کرده‌اند که این‌طوری بودجه بنویسد و این، اشکال دارد. بله، البته درست است که دولت باید بودجه‌نویسی کند و اگر مجلس بگوید این مقدار از اعتبارات را از اینجا بردار و به آنجا اختصاص بده یا این رقم در اینجا کمتر باشد و در آنجا بیشتر باشد، اشکال دارد؛ اما این مصوبه چنین چیزی را نمی‌گوید، بلکه می‌گوید وقتی منابع را داری تقسیم می‌کنی، به این نکته هم توجه داشته باش.

آقای مؤمن - اصل (۵۲) قانون اساسی می‌گوید: «بودجه سالانه کل کشور به ترتیبی که در قانون مقرر می‌شود، از طرف دولت تهیه و برای رسیدگی و تصویب به مجلس شورای اسلامی تسلیم می‌گردد. هرگونه تغییر در ارقام بودجه نیز تابع مراتب مقرر در قانون خواهد بود.»

آقای مدرسی یزدی - این، عین قانون است دیگر.

آقای مؤمن - این ماده واحده هم به عنوان «قانون» دارد می‌گوید که بودجه باید این‌طور باشد؛ باید نسبت به این‌طور شهرستان‌ها این موضوع را در بودجه‌نویسی رعایت کنند.

آقای علیزاده - اتفاقاً با تصویب این مصوبه، اصل (۴۸) قانون اساسی^۱ را هم دارند رعایت می‌کنند.

آقای سوادکوهی - بسم الله الرحمن الرحيم. بنده هم رحلت آیت‌الله مهدوی کنی را خصوصاً خدمت حضرات عزیز تسلیت عرض می‌کنم. در ارتباط با مسئله‌ی مربوط به «طرح اصلاح ماده (۱۸۰) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران»، دیروز و امروز در مجلس بحث بود. در ارتباط با آنچه که به نظر من مهم است و خود مجلس هم نسبت به آن از حیث قانون اساسی اشکال دارد، این است که آیا این مصوبه، با رعایت اصل (۷۵) قانون اساسی تصویب شده است یا نه؟ قسمت اول این ماده واحده، تقریباً مشابه همان ماده (۱۸۰) قانون برنامه‌ی پنجم است که می‌گوید این فاصله‌ی بین مناطق محروم و مناطق اصلی را در هر سال، ده درصد (۱۰٪) کاهش بدهند.^۲ این قسمتش مشکلی ندارد، اما قسمت دوم آن قابل بحث است. البته این

۱. اصل چهل و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: «در بهره‌برداری از منابع طبیعی و استفاده از درآمدهای ملی در سطح استان‌ها و توزیع فعالیت‌های اقتصادی میان استان‌ها و مناطق مختلف کشور، باید تبعیض در کار نباشد، به طوری که هر منطقه فراخور نیازها و استعداد رشد خود، سرمایه و امکانات لازم در دسترس داشته باشد.»

۲. ماده (۱۸۰) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۲۵: «ماده ۱۸۰- در راستای تحقق اصل چهل و هشتم (۴۸) قانون اساسی، سیاست‌های کلی و جهت حصول به اهداف چشم‌انداز و به منظور استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه‌یافته و تحقق پیشرفت و عدالت، دولت مکلف است در توزیع منابع عمومی و یارانه سود تسهیلات به نحوی عمل نماید که فاصله شاخص برخورداری شهرستان‌های با کمتر از سطح

موضوع قبلاً در قانون برنامه‌ی پنج‌ساله‌ی چهارم توسعه هم بود که الآن در قانون برنامه‌ی پنج‌ساله‌ی پنجم هم آمده است. اساس این موضوع، در قانون برنامه آمده است. به نظر بنده، مهم‌ترین مسئله‌ی این مصوبه - که البته دولت هم مخالف با تصویب آن است - این است که آن ماده (۱۸۰) قانون برنامه برای یک هدف مقدسی تصویب شده است که در صدر آن ماده آمده است: «معادل دو درصد (۰.۲٪) از اعتبارات بودجه عمومی دولت در قالب ردیف‌های مشخص برای مصارف معین در بودجه سنواتی در اختیار معاونت قرار می‌گیرد تا در راستای تحقق اهداف فوق توزیع و هزینه شود.» یعنی در قانون برنامه این‌طوری آمده بود، ولی الآن در قسمت دوم این مصوبه که خدمت شما ارائه شده، این طور آمده است: «بدین منظور دولت مکلف است سه درصد (۰.۳٪) از اعتبارات بودجه عمومی دولت را در قالب ردیف مشخص تحت همین عنوان تعیین کند و طی جدولی که در آن سهم هر استان بر اساس شاخص‌های نرخ بیکاری، آب شرب شهری و روستایی، آموزش و پرورش، بهداشت و درمان، بهسازی روستاها، راه و زیرساخت‌های جاده‌ای، سرمایه‌های عمران شهری و درآمد شهرداری‌ها مشخص می‌گردد، در قانون بودجه درج نماید.» الآن در این مصوبه دولت را مکلف کرده‌اند که سه درصد (۰.۳٪) از اعتبارات بودجه‌ی عمومی را برای این کار تعیین کند. الآن دولت معتقد است و می‌گوید که اگر من بخواهم این کار را انجام بدهم و به جای دو درصد (۰.۲٪)، سه درصد (۰.۳٪) از اعتبارات را به این موضوع تخصیص بدهم، تقریباً معادل ۲ هزار و ۱۵۰ میلیارد تومان باید از بودجه‌ی عمومی بردارم و در این حساب بگذارم تا بتوانم امسال یا سال آینده جوابگوی انجام این کار باشم.

آقای عزیزاده - این مصوبه امسال را که نگفته است.

آقای یزدی - اجرای این مصوبه، مربوط به امسال نیست.

→

متوسط کشور در پایان برنامه چهارم، در بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیربنایی و امنیتی در هر سال برنامه، حداقل ده درصد (۱۰٪) به سطح یادشده نزدیک شود. معادل دو درصد (۰.۲٪) از اعتبارات بودجه عمومی دولت در قالب ردیف‌های مشخص برای مصارف معین در بودجه سنواتی در اختیار معاونت قرار می‌گیرد تا در راستای تحقق اهداف فوق توزیع و هزینه شود.»

آقای سوادکوهی - از سال آینده؛ چون امسال که قاعداً نمی‌شود برای این کار اعتبار لازم را تأمین کنند، ولی برای تأمین این اعتبار، این مقدار بودجه نیاز است.

آقای مدرسی یزدی - مراد این مصوبه، بودجه‌ای است که دولت امسال می‌نویسد.

آقای سوادکوهی - ولی نهایتاً آنچه که برای نمایندگان مجلس مهم است، این است که دولت بعد از تصویب این قانون، ملزم بشود که این سه درصد (۳٪) از اعتبار بودجه‌ی عمومی دولت را در ارتباط با این امر و برای برآورده کردن منظوری که مجلس دارد، تخصیص بدهد.

آقای یزدی - این مصوبه نمی‌گوید که دولت اعتبارات عمومی را به جای خاصی تخصیص بدهد، بلکه می‌گوید بعد از اینکه سهم هر شهرستان توسط فلان مؤسسات معین شد که مثلاً فلان شهر از لحاظ وضعیت آب و برق و امکانات کذا و کذایش این‌طوری است، آن‌موقع دولت این اعتبار را صرف این جهت [= ارتقای سطح آن مناطق کم‌برخوردار] کند.

آقای علیزاده - دولت باید برای اجرای این مصوبه، بعداً در قانون بودجه ردیف خاصی برای این کار قرار بدهد.

آقای سوادکوهی - آن چیزی که نماینده‌ی دولت در مجلس نسبت به آن متعرض شد و گفت و برای ما اشکال محسوب می‌شود، سه اصل (۵۲)، (۷۵) و (۱۲۶)^۱ قانون اساسی بود. مهم‌ترین قسمت اشکالشان هم این است که ما اگر بخواهیم [برای کاهش فاصله‌ی شاخص برخورداری] از اعتبارات بودجه‌ی عمومی برداشت بکنیم، نمی‌توانیم طرح‌های زیرسازی که مکلف به انجامش هستیم را به انجام برسانیم. آنچه که دولتی‌ها در مجلس اشکال گرفتند، این بود.

آقای مدرسی یزدی - ما می‌توانیم به این مصوبه یک ابهام بگیریم و بگوییم اینکه در اینجا مجلس گفته است که دولت باید طوری عمل بکند که فاصله‌ی شاخص برخورداری شهرستان‌های کمتر از سطح متوسط کشور در شاخص‌های زیر، سالانه حداقل ده درصد (۱۰٪) به سطح متوسط کشوری نزدیک شود ...

---

۱. اصل یکصد و بیست و ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: «رئیس جمهور مسئولیت امور برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور را مستقیماً برعهده دارد و می‌تواند اداره آنها را به عهده دیگری بگذارد.»

آقای سوادکوهی - آن لفظ «حداقل» را در مصوبه‌ی فعلی حذف کرده‌اند.

آقای مدرسی یزدی - الآن در این مصوبه هم کلمه‌ی «حداقل» هست.

آقای اسماعیلی - نه، الآن در مصوبه‌ی نهایی که آورده‌اند نیست.

آقای رهپیک - در آن نسخه‌ی قبلی کلمه‌ی «حداقل» آمده بود؛ در نسخه‌ی نهایی

مصوبه، اصلاح شده است و «حداقل» ندارد.

آقای مدرسی یزدی - خُب، حالا «حداقل» حذف می‌شود؛ یعنی سالانه ده درصد

(۱۰٪) به سطح متوسط کشوری نزدیک بشود، خُب این، یک الزام است. بعد می‌گوید:

«بدین منظور دولت مکلف است سه درصد (۳٪) از اعتبارات بودجه عمومی دولت را»

برای این کار اختصاص بدهد. خُب، آیا این ده درصد (۱۰٪) نزدیک شدن به سطح

متوسط کشوری، با این سه درصد (۳٪) اعتبار در نظر گرفته شده حل می‌شود؟

آقای علیزاده - خب مگر بر فرض وجود این ابهام، این مصوبه خلاف قانون

اساسی می‌شود؟

آقای مدرسی یزدی - بله.

آقای علیزاده - نه، حتی اگر این ابهام هم رفع نشود، این مصوبه خلاف قانون

اساسی نیست.

آقای مدرسی یزدی - خب بالاخره این، مبهم است؛ ما می‌توانیم به آن اشکال وارد

بکنیم.

آقای علیزاده - نه، ما که نمی‌توانیم به هر مبهمی اشکال بگیریم.

آقای مدرسی یزدی - الآن، این تکلیف دولت است که مناطق کمتر برخوردار ده

درصد (۱۰٪) به سطح متوسط کشوری نزدیک بشوند. الآن، دولت با این بودجه‌ای که

دارد، نمی‌تواند این کار را بکند. اختلاف سطح در استان‌هایی که عقب‌افتاده هستند و با

سطح متوسط کشوری تفاوت دارند، زیاد است؛ با این سه درصد (۳٪) اعتبار

تخصیصی که نمی‌شود آنها را سالانه حداقل (۱۰٪) به هم نزدیک کرد. این کاری است

که در ظرف ده سال می‌شود انجام داد.

آقای رهپیک - تغییری که مجلس در این مصوبه نسبت به ماده (۱۸۰) قانون

برنامه‌ی پنجم داده است، این است که اولاً آن دو درصد (۲٪) را به سه درصد (۳٪)

تبدیل کرده‌اند و ثانیاً آنچه که در اختیار معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس

جمهور بود، الآن در این مصوبه گفته اند آن را در قانون بودجه بیاورند.

آقای مدرس یزدی - خیلی خُب، با این قید که مناطق کمتر برخوردار سالانه حداقل ده درصد به سطح متوسط کشور نزدیک بشوند، [این مصوبه با این میزان اعتبار] عملی نمی شود.

آقای رهپیک - نه، این موضوع، قبلاً مصوب قانون برنامه بوده است.

آقای مدرس یزدی - باشد؛ ولی با این سه درصد (۳٪) اعتبار، این هدف عملی نمی شود؛ با این یک درصدی (۱٪) که اضافه شده، نمی شود.

آقای اسماعیلی - خب خود دولت باید به مجلس برود و این مشکل را حل کند.

آقای علیزاده - بله، اگر با این میزان اعتبار، این کار عملی نمی شود، بروند آن را چهار درصد (۴٪) بکنند. در هر حال، ایراد قانون اساسی ندارد.

آقای مدرس یزدی - خود دولت که نمی تواند اعتبار بیشتری اختصاص بدهد. وقتی این مصوبه می گوید سه درصد (۳٪)، چگونه دولت چهار درصد (۴٪) تخصیص دهد؟!

آقای سوادکوهی - قبلاً در قانون برنامه، اعتبار اختصاص یافته، دو درصد (۲٪) بود.

آقای مدرس یزدی - این موضوع، واقعاً یک بررسی دقیق می خواهد که حالا اینجا امکان انجام آن نیست.

آقای علیزاده - می دانم؛ ولی حالا اگر در واقع هم این میزان اعتبار برای این کار کافی نبود، این مصوبه چه مغایرتی با قانون اساسی دارد؟

آقای مدرس یزدی - اشکالی ندارد، اما در این صورت، این مصوبه، تهافت ذاتی دارد.

آقای علیزاده - خُب داشته باشد؛ مگر خلاف قانون اساسی است؟

آقای مدرس یزدی - قانون متهافت که نمی شود تصویب کرد.

آقای علیزاده - این مسائل را خود آنها [= مجلس و دولت] باید حل کنند؛ ما که نمی توانیم بگوییم آن را حل کنید.

آقای مدرس یزدی - نه، چرا نمی توانیم بگوییم؟ ما نمی توانیم بگوییم بالاخره این کار با ده درصد (۱۰٪) اعتبار انجام می شود یا سه درصد (۳٪) اعتبار؟

آقای علیزاده - ما طبق کدام اصل قانون اساسی بگوییم این موضوع اشکال دارد؟

آقای رهپیک - واقعاً این موضوع قابل بررسی نیست.

آقای علیزاده - بله، اصلاً این کار، قابل بررسی نیست.

آقای رهپیک - در این مصوبه نوشته‌اند که سطح مناطق کمتر برخوردار سالانه حداقل تا ده درصد (۱۰٪) به سطح متوسط کشوری نزدیک شود. این ارقام هم‌اکنون تقریبی است.

آقای علیزاده - نگفته است که به ده درصد (۱۰٪) برسد.

آقای هاشمی شاهرودی - بله، گفته است سالانه حداقل ده درصد (۱۰٪) نزدیک شود.

آقای مدرسی یزدی - بله، سالانه ده درصد (۱۰٪) به سطح متوسط کشوری نزدیک شود. بله، درست می‌گویید؛ درست شد.

آقای علیزاده - خوب پس حالا دیگر این هم اشکال ندارد. اگر می‌خواهید، سراغ بررسی اساسنامه برویم.

آقای مدرسی یزدی - حالا جواب مغایرت این مصوبه با اصل (۷۵) چه شد؟

آقای علیزاده - خلاف اصل (۷۵) نیست.

آقای مدرسی یزدی - حالا اجازه بدهید شائبه‌های مغایرت این مصوبه حل بشود؛ همین طوری از بعضی اشکال‌ها زود می‌گذرید.

آقای رهپیک - خوب، اجرای این مصوبه که برای سال ۹۳ نیست.

آقای مدرسی یزدی - می‌دانم؛ برای سال ۹۴ است.

آقای ره پیک - اگر اجرای آن مربوط به سال ۹۴ باشد، ممکن است خلاف اصل (۵۲) قانون اساسی باشد، ولی خلاف اصل (۷۵) قانون اساسی نمی‌شود.

آقای مدرسی یزدی - نخیر، ما این را قبول نداریم که مجلس به دولت تکلیفی بکند و بگوید این موضوع باید در بودجه سال آینده بیاید که بعد [مثلاً] مجلس با این تفسیر بتواند دولت را [تکلیف کند که در سال آینده، (۵۰) هزار میلیارد به فلان کار اختصاص دهد].

آقای علیزاده - مجلس در این مصوبه که خرج اضافه‌ای برای دولت ایجاد نکرده است. در این مصوبه به دولت گفته‌اند که وقتی سال بعد می‌خواهی بودجه‌ی سالانه‌ی کشور را بنویسی، این مبلغی را که می‌خواهی به فلان استان برخط‌بند کنی و وضعشان خیلی خوب است اختصاص بدهی، یک مقدارش را کم کن و آن را به شهرستان‌های فلان استان کم‌برخط‌بند اختصاص بده. آخر کجای این مصوبه اشکال دارد؟!

آقای مدرسی یزدی - دولت یک سری هزینه‌ها را نمی‌تواند از اعتبارات عمومی کم بکند.

آقای علیزاده - چرا نمی‌تواند؟

آقای مدرسی یزدی - نمی‌تواند کم بکند.

آقای علیزاده - مجلس به دولت دارد می‌گوید آن کار را انجام نده و به جایش این کار را انجام بده.

آقای هاشمی شاهرودی - در اینجا که مجلس چیزی را برای دولت مشخص نکرده که بخواهد کم و زیاد کند.

آقای مدرسی یزدی - خُب چرا دیگر؟ می‌گوید دولت باید سه درصد (۳٪) از اعتبارات [بودجه‌ی عمومی را در قالب ردیف مشخص تعیین و در قانون بودجه درج نماید].

آقای هاشمی شاهرودی - این برای سال آینده است که هنوز بودجه‌ی آن مشخص نیست؛ می‌گوید در قانون بودجه‌ی سال آینده این کار را بکن.

آقای جنتی - دولت مخالف این مصوبه بود یا نه؟

آقای هاشمی شاهرودی - دولت با سه درصد (۳٪) شدن میزان اعتبار مخالف است.

آقای جنتی - مخالف است؟

آقای هاشمی شاهرودی - می‌گوید همان دو درصد (۲٪) [که در ماده (۱۸۰) قانون برنامه‌ی پنج‌ساله‌ی پنجم آمده است] باشد.

آقای سوادکوهی - دولت می‌گوید من الآن، آن دو درصد (۲٪) اعتباری که در قانون برنامه تعیین شده بود را با مشکل اجرا می‌کنم، بعد شما آن را سه درصد (۳٪) می‌کنید؟! دولت می‌گوید با این مصوبه، یک بودجه‌ی هنگفتی را می‌خواهید از بودجه‌ی عمومی دولت کسر کنید تا بیاید در یک صندوق و در دست معاونت رئیس جمهور قرار بگیرد که مطابق نظر معاون رئیس جمهور اختصاص پیدا کند.

آقای مدرسی یزدی - با این مصوبه، واقعاً قاعده‌ی «لاضرر»، شامل حال دولت و ملت می‌شود؛ چون به هر دو ضرر وارد می‌شود.

آقای سوادکوهی - دولت پروژه‌های عمرانی زیادی در دست اجرا دارد.

آقای مدرسی یزدی - بله، با این مصوبه، این پروژه‌هایی که دارند انجام می‌دهند، این کارهایی که دارند انجام می‌دهند، یک دفعه افت می‌کند.

آقای علیزاده - این مصوبه وقتی خلاف اصل (۷۵) قانون اساسی است که بگوید شما بدون اینکه اعتبار شهرستان‌های برخوردار را کم کنید، کاری نکنید که شهرستان‌های کم‌برخوردار، به سطح متوسط نزدیک بشود. در این صورت، این مصوبه، خلاف اصل (۷۵) قانون اساسی می‌شود.

آقای مدرسی یزدی - حالا اگر دولت نتوانست از اعتبارات بودجه‌ی شهرستان‌های برخوردار کم بکند، چه می‌شود؟

آقای علیزاده - الآن دارد قانون تصویب می‌شود؛ صحبت از نتوانست نیست؛ قانون نتوانست ندارد.

آقای مدرسی یزدی - چرا؟

آقای علیزاده - این مصوبه دارد به دولت می‌گوید حضرت آقا، کمی از آن طرح‌های دیگر را اگر در دست اجرا است کُند کن و اگر هم در دست اجرا نیست، شروع نکن و بیا این کار را انجام بده. کجای این خلاف اصل (۷۵) قانون اساسی است؟! واقعاً تعجب می‌کنم!

آقای هاشمی شاهرودی - خیلی خُب، حالا رأی بگیرید.

آقای اسماعیلی - این مصوبه، اصلاً از سنخ سیاست‌گذاری است.

آقای علیزاده - این، سیاست‌گذاری در تنظیم برنامه‌ی بودجه است.

آقای مدرسی یزدی - از این نظر که عیبی ندارد. از این نظر هیچ مشکلی ندارد.

آقای علیزاده - بله، خیلی خُب؛ خلاف اصل (۷۵) قانون اساسی هم نیست. حضرات آقایانی که این مصوبه را خلاف هر اصلی از قانون اساسی می‌دانند، اعلام نظر کنند.

آقای مدرسی یزدی - چه مدتی می‌توانیم در جواب این مصوبه به مجلس تأخیر بکنیم؟

آقای هاشمی شاهرودی - بگذارید رأی بگیرند.

آقای علیزاده - من امروز جواب این مصوبه را به مجلس نمی‌فرستم. هر کس این را خلاف هر جای قانون اساسی می‌داند، هر موقع شش نفر موافق آن ایراد بودند،

بگوید تا من پاسخ را با آن ایراد به مجلس بدهم. رأی بدهد.

آقای مدرس یزدی - همین طوری که نمی‌شود رأی داد. من می‌گویم که این

موضوع باید بررسی بیشتری بشود.

آقای علیزاده - خیلی خوب.^۱

---

۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۲۳۵۴ مورخ ۱۳۹۳/۸/۴ شورای نگهبان: «عطف به نامه شماره ۵۱۷/۵۱۵۹۳ مورخ ۱۳۹۳/۸/۳، طرح دوفوریتی استفاده متوازن از امکانات کشور برای ارتقاء سطح مناطق کمتر توسعه یافته مصوب جلسه مورخ سی‌ام مهرماه یکهزار و سیصد و نود سه مجلس شورای اسلامی، در جلسه شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفت که مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.»

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای مد ظله العالی

در دیدار با اعضای شورای نگهبان (۱۳۹۲/۸/۸)

«یکی از چیزهایی که شاید بنده قبلاً هم عرض کرده‌ام... انتشاره‌اکرات شوراست. این خیلی چیز خوبی است... فرض بفرمایید در قانون مجازات ماده چندم این قانون، ممکن است دو نظر مخالف یا سه نظر مخالف وجود داشته باشد. خیلی خوب است که در انتشاره‌اکرات، این نظرات مخالف ذکر شود... یعنی این می‌شود یک مستندی، این یک سبانه‌ای است. این سوابق مهم است. اینکه مثلاً شورای نگهبان بتواند در سال هزار و چهارصد و فلان بگوید که این حکم و این بنا مثلاً در نگاه سال پیش در شورای نگهبان بحث شد و این حرف‌ها گفته شد و این نظر از بحث‌ها در آمد، خود این یک مستند و یک پشتوانه تقویت علمی است برای آرای شورا. بنابراین انتشاره‌اکرات هم به نظر من خیلی خوب است.»

پژوهشکده شورای نگهبان

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قمری،

کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲

صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵

تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵

info@shora-rc.ir

www.shora-rc.ir